

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова Національної Академії Наук України
Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К. Янгеля»
Державна податкова адміністрація у Дніпропетровській області
Далекосхідний державний університет (Російська Федерація, м. Владивосток)

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
**«АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

(24-25 листопада 2011 року)

У шести томах

Том 6. Державне регулювання економічних процесів

Дніпропетровськ
Видавець Біла К.О.
2011

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Поляков М.В. – д.ф.-м.н., професор, ректор ДНУ ім. О. Гончара, *голова оргкомітету*;
Смирнов С.О. – д.ф.-м.н., професор, декан економічного факультету ДНУ ім. О. Гончара, *співголова оргкомітету*;
Яковенко О.Г. – д.т.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики ДНУ ім. О. Гончара, *співголова оргкомітету*;
Кривонос Ю.Г. – академік НАН України, заступник директора Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова НАН України;
Ковальчук К.Ф. – д.е.н., професор, декан економічного факультету Національної металургійної академії України;
Сазонець І.Л. – д.е.н., професор, декан факультету міжнародної економіки ДНУ ім. О. Гончара;
Навроцький Б.О. – к.е.н., доцент, заступник директора департаменту ДПА у Дніпропетровській області;
Попель А.М. – заступник головного конструктора ДП «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля»;
Давидов Д.В. – д.е.н., завідувач кафедри математичних методів в економіці Далекосхідного державного університету, Російська Федерація;
Волкова В.В. – к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики ДНУ ім. О. Гончара;
Огліх В.В. – к.ф.-м.н., доцент кафедри економічної кібернетики ДНУ ім. О. Гончара;
Ніколаєв Т.Г. – старший викладач кафедри економічної кібернетики ДНУ ім. О. Гончара
Технічний секретар: Басва Т.В.
Технічний редактор: Капуш О.Є.

А 64 Аналіз сучасних економічних процесів та інформаційні технології : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 24-25 листоп. 2011 р. : У 6 т. – Д. : Біла К.О., 2011.

ISBN 978-966-2447-81-1

Т. 6 : Державне регулювання економічних процесів. – 2011. – 113 с.

ISBN 978-978-617-645-003-0

У збірнику надруковано матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Аналіз сучасних економічних процесів та інформаційні технології», яка відбувалась 24-25 листопада 2011р. на економічному факультеті Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Даний том містить роботи з секції «Державне регулювання економічних процесів»
Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.02

ISBN 978-966-2447-81-1

ISBN 978-617-645-003-0 (Т.6)

© Авторський колектив, 2011

Ph.D. in Economics Vadim F. Islamutdinov

Yugra State University, Russia

INNOVATION BRANCH DEVELOPMENT AS MARKOV PROCESS

Recent years the theorists and practitioners researchers of innovation reforms note the jump of STP and spinning the spiral of innovation development. From one side, this tendency opens unlimited abilities for further economical growth. From the other side, it increases the ambiguity in economic system and impedes investing decision making both for private investor and country. For detach observer the ambiguity rise in economy means more chaotic development in economy and as a result projection becomes churlish. However last achievements both in economics and natural science allow to hope that chaos can be managed at new theoretical level. One of these comparative theories is evolutionary theory of economical changes by R. Nelson and S. Winter (Nelson and Winter 1982). They strongly pointed that verbal description of economic evolution finds its mathematic expression in Markov process description. The same opinion is stated by V. Zang in his synergic economy (Zhang 1991). The source of chaos in economic system is variety of inter erratic economic agents. Especially this is concerns to STP and innovations having two sources of chaos. From one side, scientific inventions and discoveries, from another one, customers preferences and fashion.

It seems to be impossible the projection of innovations development in branch with such high level of chaos. But due to last mathematic achievements there are rules in chaos movement. In particular it is possible to mark out at least two ways of chaos system movement – attractor and bifurcation (catastrophe). When system is in attractor it moves in definite direction though with frequent fluctuations. In bifurcation point the system development can be changed by very little occasional influence and as a result it may go absolutely another attractor way (Nicolis and Prigogine 1990). Accordingly we can mark out two innovation types: supporting one, which allows system to follow attractor way, and disruptive one, which creates background for bifurcation and catastrophe. First the innovation division on supporting and disruptive ones was proposed by Clayton M. Christensen (Christensen, Roth, Anthony 2004). But the idea that innovations can lead the formed system to destruction was sounded by J. Schumpeter (Schumpeter and Mccraw 2008). Certainly, bifurcation background may appear not only in innovation area. Although innovation source dominates in modern word.

How can we use the mentioned theoretical studies for branch changes projection? For this purpose necessary to introduce the term “innovation semantics”. In due course theoretic studies of Markov process based on learning of language development rules i.e. semantics. Today we again turn to this sphere, but for explanation and understanding of innovation development issue as Markov process. In order to the special symbols for each condition in branch should be established. A

branch by itself can be characterized with monopoly competition, oligopoly, perfect competition etc. Innovations in branch may have innovation stagnancy, supporting leaders' innovations, disruptive newcomers' innovations, etc. Therefore each branch can be described with innovation competition terminology in every particular moment. Hence carefully studied all real and potential conditions it is possible to create complete language of innovation semantics where each symbol means one of possible conditions. The projecting procedure for branch changes shall formalize considerably with this language. For the purpose it is necessary to learn prehistory of innovation development in all economic branches from birth to suppression (perishing) and to create network model of innovation development in relative branch, reflecting all potential ways of moving (fig. 1).

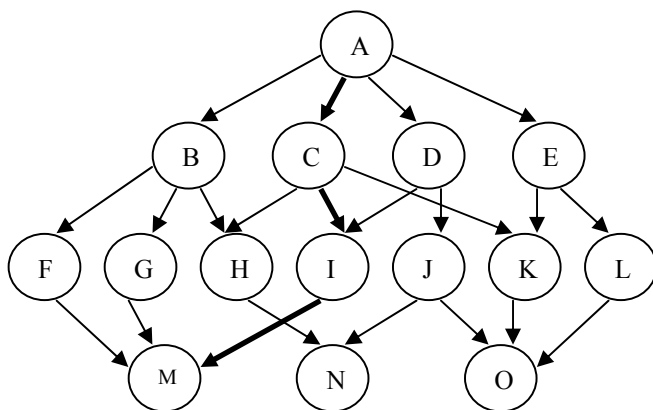

Fig. 1

The point is to elicit the most common sequences of innovation semantics symbols like “words” of innovation “language”. At the figure above this is A-C-I-M sequence, suitable transfer directions are marked with bold arrows. But empirical probability of the symbol sequence, to have been concluded from a bulk of statistic data on innovation development, would be ten times bigger than theoretic one counted from equally possible future conditions. The author issues from hypothesis that that empiric probability derivation from counted one appears due to prevailing system development on the way of least resistance. This is true when branch like open dynamic system moves to one of equally possible conditions providing least joint entropy of included elements – producer-innovator, producer-imitator of different consumers groups, component producer etc. Though the role of economic institutions should not be ignored as triggers helping to move on one of possible development ways. They fulfill this function due to their ability to turn off system entropy to higher environment: economy, society or state, etc. In other words the movement wouldn't appear without such institutions because it is non-optimal in system's entropy context. Consequently, projection of next innovation development stage could be achieved if examine innovation development prehistory in particular branch and express it in mentioned symbols. Thus to match available symbols in innovation semantics. If symbols sequence matches with “word” beginning we are able to say quite sure what symbol i.e. innovation conditions in branch are most likely in future. Assume, there are most common combinations of A-E-I-L-T-Z and A-E-K-M-U-Z,

and analysis shows that branch has already passed A-E-I. So the branch development moved to first attractor and next condition should be L. If symbols sequence appears to be 80-90% of “word” matching it signals the end of branch movement on attractor and coming bifurcation or catastrophe.

The list of references:

1. Clayton M. Christensen, Erik A. Roth, Scott D. Anthony (2004). Seeing What's Next: Using Theories of Innovation to Predict Industry Change.
2. Joseph Alois Schumpeter, Thomas K. McCraw (2008). Capitalism, Socialism, And Democracy. Harper Perennial.
3. Nelson, Richard R., And Sidney G. Winter (1982). An Evolutionary Theory of Economic Change. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press.
4. Nicolis G., Prigogine I. (1990). Exploring complexity, an introduction. W.H. Freedman and Co., New York.
5. Wei-Bin Zhang (1991). Synergetic Economics. Time and Change in Nonlinear Economics. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

Богославец О.Г.

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені В. Гетьмана», Україна*

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИМ КОМПЛЕКСОМ РЕГІОНУ

Проблеми досягнення збалансованого функціонально-просторового розвитку регіонів відносяться до числа найбільш важливих завдань реалізації трансформаційних процесів в його межах. Вони пов'язані з вивченням територіальних змін у розвитку і розміщенні продуктивних сил, розробками у сфері територіальної організації виробництва і впровадженням ефективної системи та механізмів територіального управління. Раніше в теорії та практиці управління найважливішою визначалась проблема збалансованого та пропорційного розвитку економіки регіонів. За сучасних умов, головними пріоритетами регіонального управління є створення повноцінного життєвого середовища в межах, та поза межами територій, за умов ефективного використання їх економічного потенціалу.

З цією метою українськими регіоналістами досліджуються засоби регулювання регіонального розвитку. Вони виділяють чотирнадцять основних напрямів, серед яких: ставки та порядок оподаткування до регіонального та місцевого бюджетів; бюджетні асигнування в партнерське створення об'єктів ринкової інфраструктури; фінансування капітальних вкладень в інфраструктуру загального користування; вплив на майнові відносини в регіоні; розміщення регіонального та місцевого замовлення за поставками та підрядом; гарантійні послуги під реалізацію інновацій (у межах власних коштів); впровадження в практику регіонального менеджменту індикативного планування на довгострокову перспективу (п'ятирічний період) зі щорічним оглядом підсумків; застосування

програмно-цільових методів до розв'язання регіональних проблем; надання преференцій щодо інвестування в об'єкти експлуатації місцевих природних ресурсів; організація та здійснення запозичень для фінансування регіональних проектів; надання в оренду належного майна; місцеві концесії на розробку родовищ корисних копалин; організація землекористування для несільськогосподарських потреб тощо [1, с. 7-9].

Разом з тим, науковці зазначають, що змінюється зміст процесу регіонального управління. Він поступово трансформує свою визначальну функцію – «управління» на «регулювання» територіально-просторовим розвитком регіону, де головним стає формування правил поведінки (економічних, соціальних, екологічних, інформаційних тощо) елементів регіонального середовища [4, с. 8].

В Україні формування ефективного механізму територіального розвитку залежить від успішного проведення реформи адміністративно-територіального устрою, визначення самодостатніх регіонів по типу європейської регіоналізації, і як наслідок, організаційне та фінансово-економічне забезпечення самодостатності розвитку регіонів та спеціальних територій. Ослаблення надмірної опіки за регіонами та зосередження держави на стратегічних напрямках регіональної економіки й політики сприятиме об'єктивному посиленню значення територіального рівня управління. Його переваги полягають у можливості власних громадських інститутів оптимізувати цілі та перспективи розвитку регіонів, завдяки більш простим та менш витратним способам, що спираються на високій ступінь економічної, соціально-політичної, культурної однорідності територій.

Концептуальний підхід до визначення механізмів територіального розвитку зводиться до наступних етапів:

а) врахування закономірностей розміщення продуктивних сил та ринкових регуляторів розвитку (конкуренції, рівноваги попиту та пропозиції тощо);

б) визначення об'єктів територіальної господарської системи (регіональна система в цілому та її підсистеми: функціональні, ресурсні, галузеві) з метою створення сучасного середовища для реалізації економічного розвитку регіону;

в) визначення інституційних суб'єктів територіального управління (державні, адміністрації, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, підприємницькі кола у сфері рекреаційної діяльності) з розмежуванням повноважень та відповідальності;

г) вибір управлінської моделі регулювання розвитку територій: цільове програмування, стратегічне планування, маркетинговий менеджмент;

д) розробка, прийняття, впровадження конкретних економічних та адміністративних важелів впливу на суб'єкти територіального господарювання;

е) реалізація та моніторинг прийнятих суб'єктами територіального управління рішень щодо використання інструментів або засобів територіального розвитку з метою визначення їх ефективності.

Зазначені етапи та їх змістовне наповнення окреслюють головні напрями функціонування й регулювання багатьох галузей господарського комплексу регіону, зокрема, рекреаційно-туристичної. Ефективність здійснення визначених механізмів територіального розвитку залежить від засобів, що застосовує

конкретний об'єкт управління (територія), оскільки в залежності від території, її цілісності, структури обертається інструментарій управління. Однак, незважаючи на територіальні особливості, стратегічно визнаними методами регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу регіону залишаються економічні, фінансові, адміністративні, нормативно-правові, управлінські, соціальні. Вони передбачають низку регуляторів, найбільш ефективними з яких є стратегічне та поточне планування розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону (ТРК); нормативи, тарифи, стандарти, ліцензії, податки, платежі, санкції, які мають галузеве спрямування.

Практики туристичної галузі процес управління визначають як низку заходів, спрямованих на створення ефективних механізмів надходження в галузь додаткових коштів, зокрема заохочення інвестицій; впровадження важелів державного контролю за використанням туристично-рекреаційних ресурсів; підвищення ефективності господарювання галузевих закладів та сприяння формуванню ринку туристичних послуг; подолання недостатньої інформованості вітчизняних та іноземних громадян про туристично-рекреаційні можливості України, просування послуг цієї сфери на внутрішньому та міжнародному ринках [3, с. 7].

Крім окреслених слід додати декілька напрямів які, на нашу думку, є важливими, за умов зростання ролі державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери, зокрема: перехід на засади корпоративного планування, прогнозування та розробка стратегічних планів розвитку туристично-рекреаційної галузі господарства регіону; утворення територій з особливим економічним статусом, які відзначаються значним рекреаційно-туристичним потенціалом (курортполіси, рекреаційні кластери, еколого-економічні та спеціальні зони та ін.).

Ефективний механізм територіального управління розвитком туристично-рекреаційною сфери дозволяє максимально використати потенціал місцевих рекреаційних ресурсів та економіки регіону для підвищення ефективності функціонування регіонального ТРК.

Список використаних джерел:

1. Долішній М. Ринкові механізми регіонального управління / М. Долішній, О. Мошенець // Регіональна економіка. – 2001. – № 1. – С. 7-17.
2. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П.В. Гудзь. – Донецьк: ІЕПД НАН України, ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2001. – 270 с.
3. Омецинський Б. Санаторно-курортний комплекс України / Б. Омецинський // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 89.
4. Панченко Т.Ф. Курортно-рекреаційна система України: сучасний стан та перспективи розвитку / Т.Ф. Панченко // Туристично-краєзнавчі дослідження. – К.: Кармаліта, 1999. – Вип. 2. – С. 201-213.

К.е.н. Булат М.А.

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана», Україна

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В АПК

Сучасний стан економіки країни потребує створення нової системи інноваційного-інвестиційного розвитку агропромислового сектору і поглиблення співпраці центральних та місцевих органів виконавчої влади у вирішенні питань функціонування і розвитку аграрного виробництва. Проблеми розвитку інноваційно-інвестиційного процесу та виходу сільського господарства з критичного стану та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продуктів харчування як на внутрішньому, так і зовнішньому продовольчих ринках, нині набуває визначального характеру. Тільки на основі державної науково обґрунтованої інвестиційної політики можливе здійснення техніко-технологічного прогресу, переходу на інноваційну модель сільськогосподарського виробництва. Зазначені проблеми виникли внаслідок:

- спрямування науковими установами близько 96 відсотків усіх видатків з державного бюджету на соціальні виплати та відсутності видатків розвитку на оновлення матеріально-технічної бази вищих аграрних навчальних закладів і наукових установ та відсутності фінансування інноваційної діяльності;

- невизначеності на державному рівні пріоритетних напрямів розвитку аграрної науки, що призводить до розпорошення фінансування науково-дослідних робіт та недосконалості формування державного замовлення на наукову продукцію і відсутності ефективної системи впровадження наукових розробок в агропромислове виробництво.

Розв'язання цих проблем можливе за умови реформування аграрної освіти та науки із застосуванням інноваційних підходів, що дасть змогу підвищити їх якість та результативність, забезпечити конкурентоспроможність агропромислового сектору національної економіки та підвищити добробут населення. З державного бюджету спостерігаються незначні обсяги фінансування (що стосуються суто аграрної сфери, з урахуванням професійної освіти і наукових досліджень (табл. 1).

Проаналізувавши інвестування аграрного сектору економіки, можна зазначити, що намітились позитивні зрушення інвестування сільського господарства, мисливства та лісового господарства, але питома вага цих капіталовкладень все ще залишається незначною і становила у 2010 році близько 6%. Найбільша сума інвестицій направлена в Кіровоградську, Черкаську та Херсонську області. Для залучення іноземних інвестицій у сільське господарство найбільше значення мають двосторонні зв'язки та домовленості із зарубіжними інвесторами, що ґрунтуються на взаємовигідних для сторін відносинах, здійснюються без посередників, а тому можуть забезпечити основну частину залучених у сільське господарство кредитних ресурсів. Згідно Концепції Державної цільової економічної програми впровадження в агропромислому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року, роз-

виток аграрного сектора може відбуватися за визначення чіткої стратегії розвитку аграрного сектора на основі впровадження сучасних енергозберігаючих технологій, якими є технології вирощування сільськогосподарських культур з мінімальним і диференційованим обробітком ґрунту в системі сівозміни та технологія прямої сівби, технічне забезпечення реалізації таких технологій вітчизняною технікою нового покоління, забезпечення суспільно-економічного розвитку сільських територій на основі виважених кроків, спрямованих на підтримання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції і розвитку галузі машинобудування для агропромислового комплексу [3]. Це сприятиме зміцненню індустріальної основи агропромислового комплексу, розвитку виробничого і науково-технічного потенціалу країни, зміцненню матеріального становища і умов життя працівників галузі, збереженню продовольчої безпеки держави.

Таблиця 1. Обсяги та частки видатків інноваційно-інвестиційного спрямування в аграрному бюджеті Міністерства аграрної політики, на 2009 і 2010 роки

Напрямок видатків	Обсяг, млн.грн.		Частка на-пряму в об-сязі видатків по мініс-терству, %
	2009	2010	2010
Освіта	1232,2	1815,1	16,5
Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами I і II рівнів акредитації	439,8	698,1	
Підготовка кадрів для агропромислового комплексу вищими навчальними закладами III і IV рівнів акредитації, у т.ч. Національним аграрним університетом	755,1	1071,0	
Методичне забезпечення діяльності аграрних навчальних закладів	11,2	13,8	
Підвищення кваліфікації кадрів агропромислового комплексу закладами післядипломної освіти	9,1	13,7	
Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робочих кадрів агропромислового комплексу	7,0	8,0	
Державна підтримка сільськогосподарської дорадчої служби	10,0	10,5	
Наука	142,4	181,8	1,6
Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів	29,1	35,9	
Наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції. Фінансова підтримка Української лабораторії якості і безпеки агропромислового комплексу	28,2	28,5	
Дослідження та експериментальні розробки в системі агропромислового комплексу	83,1	114,6	
Разом за вказаними напрямками	2982,9	4530,1	41,1

Джерело: розраховано за [1-2].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» від 19 грудня 2008 р. №489 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 52. – С. 134-137.
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2009 р. № 107 // Офіційний вісник України. – 2010. – №1. – С. 112-117.
3. Концепція Державної цільової економічної програми впровадження в агропромисловому комплексі новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції на період до 2016 року.

К.е.н. Булат М.А., Бут О.С.

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана», Україна

ОСНОВНІ МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМПОНЕНТІВ В ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

За ринкових умов господарювання більшість сучасних підприємств приділяє велику увагу розрахункам з постачальниками продукції та підрядниками. Основні системні методи впровадження інноваційних компонентів в облік розрахунків з постачальниками і підрядниками надають можливість виправити недосконалість розрахунків з постачальниками і підрядниками, що часто стає причиною виникнення дебіторсько-кредиторської заборгованості на підприємстві.

Як показує практика, поява незаконної і нереальної заборгованості, несвоєчасне погашення сум заборгованості призводить до штрафних санкцій.

Тому дослідження і ретельне вивчення основних системних методів впровадження інноваційних компонентів в облік розрахунків з постачальниками і підрядниками є надзвичайно актуальним питанням сьогодення.

Основними причинами порушення розрахункової і фінансової дисципліни може бути недосконалість ведення бухгалтерського обліку по розрахункових операціях, недбалість працівників, а також шахрайство, зловживання.

Тому впровадження інновацій в облік розрахунків з постачальниками і підрядниками сприятиме зменшенню заборгованості, а також невілюванню ризику і підвищенню надійності поставок при виборі постачальника продукції.

Досліджуючи публікації в даній сфері, варто відзначити наступних вітчизняних науковців, що приділили увагу питанню обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємствах: М. Білуху, Ф. Бутинця, В. Завгороднього, А. Кузмінського, А. Мазаракі та закордонних вчених-економістів – Д. Блейка, Ф. Вуда, Є. Брігхема, Велша та інші.

Завдання аудиту розрахунків з постачальниками – встановити:

- основну форму розрахунків;
- проведення інвентаризації кредиторської заборгованості;
- правильність відображення в обліку зобов'язань;
- дотримання фінансово-розрахункової дисципліни [3].

Вивчення бухгалтерського обліку дає змогу визначити напрями подальшої перевірки та ті ділянки обліку, яким потрібно приділити більше уваги у зв'язку з наявними порушеннями (зловживаннями). Аудитор з'ясовує, наскільки використано облікові дані для підвищення ефективності внутрішнього контролю за діяльністю, а також забезпеченість ідентичності аналітичного та синтетичного обліку, відповідності первинного обліку даним балансу [2].

Переважаючи форму розрахунків з постачальниками та підрядниками аудитор визначає при здійсненні аналізу переліку продукції постачальників та суми кредиторської заборгованості перед ними на кінець року [4]. Аудитор проводить вибіркочу перевірку найбільш значних сум, вивчає наявні господарські договори та первинні документи [1]. Перевірка форм розрахунків з постачальниками і підрядниками полягає у встановленні додержання законодавства щодо них та встановлених обмежень на застосування окремих із них.

На нашу думку, методологія розрахунків з постачальниками та підрядниками продукції з урахуванням компонентів позиційного методу є досить трудомісткою, тому що вимагає більшого числа записів. З метою систематизації постачальників і підрядників продукції на підприємстві, пропонуємо впровадження на інноваційних засадах методики створення картотеки постачальників. Завдяки згрупованості за наступними критеріями, в картках можна визначити надійних і якісних постачальників (див. табл. 1).

Таблиця 1. Картка постачальників цегли

№	Постачальники	Роки співпраці	Якість цегли	Ціна за од., грн.	Надання знижки	Недоліки в роботі
1	ТОВ «Веста»	3	+	1,5	При купівлі 100000шт., скидка 10%	-
2	ТОВ «ТАБ»	6	+	2	При купівлі 100000шт., скидка 25%	-
3	ПП «Антарес»	1	-	1	При купівлі 100000шт., скидка 5%	-

З метою більш детально висвітлення в обліковій політиці питання, пов'язаних з методикою розрахунків з постачальниками і підрядниками, пропонуємо розробити наступний обліковий реєстр, що узагальнює інформацію про розмір заборгованості і дозволяє згрупувати облікові дані в розрізі кожного контрагента (табл. 2).

Таблиця 2. Розробка облікових реєстрів

Період	Зміст операцій	Контрагент	Дт	Кт	Сума
25.09.10	Отримання палива	ТОВ «Хантер»	203	631	10000
	ПДВ	ТОВ «Хантер»	644	631	2000
27.09.10	Отримання будівельних матеріалів	ТОВ «ТАБ»	205	631	15000
	ПДВ	ТОВ «ТАБ»	644	631	3000
28.09.10	Отримання запасних частин	ТОВ «Антарес»	207	631	30000
	ПДВ	ТОВ «Антарес»	644	631	6000
Разом:					66000

Зважаючи на необхідність поліпшення організації кредиторської заборгованості з постачальниками і підрядниками на підприємствах, пропонуємо застосувати наступні заходи:

- 1) постійно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, так як значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування, а перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства;
- 2) на високому рівні організувати роботу з договорами;
- 3) здійснювати оплату тільки після повної реалізації, виконання всіх робіт, послуг або по системі передоплати.

Головному бухгалтеру необхідно розробити власний документообіг, який складається із загального внутрішньофірмового документообігу і документообігу всередині бухгалтерії. При цьому встановити:

- 1) перелік первинних документів, які застосовуються на підприємстві;
- 2) робоча схема діючих відділів організації;
- 3) порядок руху кожного документа між відділами організації і підрозділів.

Отже, застосування всіх перерахованих методів впровадження інноваційних компонентів в облік розрахунків з постачальниками і підрядниками продукції сприятиме достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності та отриманню стабільного та економічного обґрунтованого прибутку на підприємстві.

Список використаних джерел:

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М.Т. Білуха. – К.: КДТЕУ, 2000. – 348 с.
2. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підруч. для студ. ВНЗ спец. 7.050106 «Облік і аудит» / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 544 с.
3. Бухгалтерський управлінський облік: підруч. для студ. ВНЗ спец. 7.050106 «Облік і аудит» / Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевські Л.В.; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-е вид., перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 480 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. для студ. ВНЗ спец. «Облік і аудит» / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 6-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 756 с.
5. Вовчак О.Д. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. / О.Д. Вовчак, Н.І. Власик, Р.С. Сорока. – Львів: Львів. комерц. акад., 2002. – 96 с.

К.е.н. Булат М.А., Перекіпська А.Ю.

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана», Україна

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ НА ШЛЯХУ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ КОМПОНЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

У сучасному світі якість управління інноваційними процесами стала визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік. В Україні за останні півтора десятка років спостерігається технологічне відставання від розвинених країн, і, як наслідок, зниження конкурентоспроможності економіки України, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, зниження якості робочої сили. Причина цього у непослідовності проведення науково-технологічної та інноваційної політики, її низька ефективність. Збереження таких тенденцій у подальшому може призвести до остаточного вибуття України з числа економічно розвинутих країн світу. Функціонування й розвиток сільськогосподарських підприємств спрямовані на збереження та зміцнення їхніх ринкових позицій. За умов жорсткої конкуренції це вдається лише тим із них, які орієнтуються на високі стандарти діяльності й постійно дбають про забезпечення своїх конкурентних переваг через залучення різноманітних інновацій.

Проблеми впровадження інноваційних компонентів в організацію обліку реалізації сільськогосподарської продукції розглядалися в роботах В.М. Гейця, М.Ю. Коденської, О.В. Крисального, В.В. Россохи, Ю.В. Яковця, П.І. Федулової, І.О. Галиця, О.А. Володіна, В.Г. Чабана, Г.Є. Мазнева та ін.

Проблеми проблеми на шляху впровадження інновацій в аграрну галузь економіки розглядалися в роботах зарубіжних вчених-економістів: Дж. Кейнса, П. Массе, К. Макконнелла, С. Брю, Є. Долана, С. Фішера, Р. Доринбуша, Р. Шмалези, А. Кульмана, П. Самуельсона та ін.

Треба зазначити, що питання впровадження інноваційних компонентів в діяльності сільськогосподарських підприємств розглядалися в багатьох наукових працях, однак вирішення проблеми поліпшення інноваційної діяльності аграрних підприємств ще не мають остаточного вирішення.

Зважаючи на той факт, що в аграрному секторі виробляється 18% ВВП, створюється 16% валової доданої вартості, зайнято майже 25% загальної чисельності працюючих у державі, підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств, що забезпечується також правильним відображенням доходів і витрат від реалізації такої продукції у бухгалтерському обліку, є важливою умовою зростання економіки України як аграрної держави.

Облік витрат і доходів від реалізації продукції розвивається й поліпшується у зв'язку із удосконаленням комп'ютерної техніки і комунікаційного середовища, методології обліку. Але, не дивлячись на це, є ще низка питань, які потребують організаційних нововведень [1].

В системі обліку реалізації продукції сільськогосподарських підприємств надзвичайно цінною є інформація про доходи від реалізації продукції. За

значенням для її користувачів вона займає місце поряд з інформацією про активи, зобов'язання та капітал підприємства.

Однією з ключових є проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати і доходи від реалізації продукції рослинництва і тваринництва. Для цього таку інформацію потрібно завчасно перевірити щодо відповідності сучасним вимогам: порівнянності, достовірності, дохідливості та доречності. Сира, не згрупована, належно не оформлена інформація про витрати і доходи від реалізації продукції сільськогосподарства може на деякий час загальмувати процес первинної обробки аналітичної інформації, призвести до помилкової оцінки здійснюваних підприємством господарських процесів, занизити або завищити витрати і доходи від реалізації продукції [4].

У зв'язку з тим, що законодавство про реалізацію сільськогосподарської продукції позбавлене концептуального підходу, не має чіткої системи, тому містить ряд прогалин та суперечностей. Доцільно було б систематизувати законодавство про реалізацію сільськогосподарської продукції – необхідно прийняти положення, у якому систематизувалися б усі підзаконні нормативні акти як ті, що обов'язкові для виконання, так і такі, що містять рекомендаційний характер [3].

Не вирішеним і досі залишається питання дохідності сільськогосподарських підприємств. Це відбувається, насамперед, через заниження виручка від реалізації продукції, що звужує база для оподаткування підприємств податком на додану вартість. Тому, з метою посилення контролю за рухом ПДВ можна було б вести його облік на окремому субрахунку [1].

Отже, проблеми організації обліку реалізації сільськогосподарської продукції пов'язані з повнотою та своєчасністю її відображення у системі обліку, відсутністю універсальних реєстрів аналітичного обліку, заниженням виручки від реалізації продукції з доходів сільськогосподарських підприємств, неповнотою законодавчого регулювання обліку реалізації продукції сільськогосподарства. Впровадження інноваційних рішень розв'язання цих питань значно підвищить конкурентоспроможність такої продукції на світовому ринку і прибутковість всієї галузі сільськогосподарства в Україні.

Список використаних джерел:

1. Дерій В. Проблеми доходів і витрат підприємства та шляхи їх вирішення в Україні / В. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – №4. – С. 41-52.
2. Огійчук М.Ф. Формування у бухгалтерському обліку доходів і витрат сільськогосподарської діяльності відповідно до вимог П(С)БО 30 / М.Ф. Огійчук // Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції 20-22 січня 2010 року.
3. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика / П.Л. Сук. – К., 2007. – 330 с.
4. Фротер О. Проблеми обліку реалізації продукції рослинництва та шляхи її вирішення / О. Фротер // Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції 20-22 січня 2010 року.

К.е.н. Гейко Л.М., Бойко О.С.
Одеський державний економічний університет, Україна
**МІСЦЕ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНУ У ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ
ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

Стратегічне планування, як відомо, є однією з форм державного регулювання економічних процесів. Центральне місце серед стратегічних документів посідають стратегії економічного та соціального розвитку регіонів.

В умовах децентралізації владних повноважень та посилення ролі регіонів розробка стратегічних напрямків економічного та соціального розвитку регіонів набуває величезного значення як для областей, так і для України в цілому.

Гостра необхідність здійснення радикальних структурних перетворень економіки за рахунок модернізації виробництва з впровадженням новітніх технологій, розширення внутрішнього ринку і розвитку його інфраструктури, нарощування експорту, активізації інвестиційних процесів, створення умов для вільного обігу капіталу, активних реформ у найперспективніших секторах економіки обумовила потребу підготовки та прийняття Стратегії економічного і соціального розвитку Одеської області до 2020 року (далі Стратегія), активними розробниками якої є автори цієї публікації.

Нормативно-правою базою для розроблення Стратегії є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» та інші нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади.

Мета розробки Стратегії полягала у визначенні цілей, завдань, пріоритетів і напрямків сталого економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року з точки зору потреб і інтересів держави та мешканців Одещини.

У Стратегії визначено головну мету економічного та соціального розвитку області. Це «перетворення Одещини в конкурентоспроможний інвестиційно привабливий регіон з високим рівнем життя населення та умовами для гармонійного розвитку особистості» [1].

Досягнення стратегічної мети передбачає:

- скорочення диспропорцій у соціальних показниках районів та міст області, у тому числі заробітній платі;
- збільшення обсягу інвестицій в основний капітал при одночасному зниженні диспропорцій за цим показником між галузями, районами та містами області;
- створення умов для сталого розвитку міст та районів, підвищення рівня життя населення, подолання бідності, формування середнього класу на основі підвищення економічного потенціалу регіонів;

- забезпечення дотримання визначених державних соціальних гарантій стосовно кожного громадянина незалежно від місця його проживання;
- розширення фінансово-економічних можливостей територіальних громад, посилення мотивації органів місцевого самоврядування щодо зміцнення місцевих бюджетів;
- зміцнення матеріальної бази органів місцевого самоврядування та підвищення їх ресурсного забезпечення.

Стратегія не визначає конкретні напрямки діяльності обласної та місцевої влади в тому, що стосується поліпшення умов і забезпечення розвитку регіону, але чітко вказує на те, що органи місцевого самоврядування та виконавчої влади відіграють ключову роль у визначенні напрямків розвитку регіону. Саме вони повинні прагнути підвищення ефективності використання потенціалу регіону, забезпечувати умови для його розбудови, усунення перешкод на шляху досягнення стратегічних пріоритетів.

Одеська область – це приморський і прикордонний регіон України зі значним транспортним, промисловим, аграрним, науково-технічним, туристичним потенціалом.

Сценарій розвитку, що передбачається Стратегією, базується на ефективному використанні потенціалу регіону.

Стратегічною метою розвитку Одеської області визначено підвищення добробуту та досягнення нової якості життя населення на підставі сталого соціально-економічного розвитку регіону, посилення конкурентних позицій регіону [1].

Для досягнення окресленого бачення майбутнього Одеської області Стратегією передбачено реалізацію комплексу стратегічних цілей в межах таких пріоритетних напрямків економічного та соціального розвитку регіону:

1. Розбудова сучасної індустрії.
2. Розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва.
3. Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури.
4. Якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери.
5. Розбудова інфраструктури соціальної сфери та досягнення нової якості життя населення.

Реалізація стратегії передбачає три етапи.

Етап 1 – «Економічна стабілізація та формування передумов структурних зрушень» охоплює період 2012–2014 рр.

Етап 2 – «Активні структурні зрушення» передбачені у 2015–2017 рр.

Етап 3 – «Стабільний прогрес регіону» охоплює період 2018–2020 рр.

Конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку Одеської області виявлялися на основі діагнозу стартових умов регіонального розвитку шляхом SWOT- та PEST-аналізу.

Розглядалися можливі сценарії розвитку регіону: інерційний, мобілізаційний та модернізаційний. Переваги віддані модернізаційному сценарію, оскільки він базується на ефективному використанні існуючого в області ресурсного потенціалу на принципах інтенсивного типу економічного зростання. Реалізація цього сценарію полягає у признанні того, що соціально-економічний розвиток

Одеської області – це результат об'єднаних зусиль органів державного управління, бізнесу і громад.

Безпосередніми виконавцями завдань, які пов'язані із впровадженням на практиці положень стратегії, є місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування. Їх діяльність має полягати у створенні умов для стимулювання та спрямування дій суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності відповідно до стратегічних цілей, пріоритетів та завдань.

Впровадження стратегії має відбуватися шляхом розробки та реалізації на її базі комплексу програмних та нормативних документів, зокрема, щорічних програм економічного та соціального розвитку області, стратегій розвитку міст та районів області. Для забезпечення реалізації окремих напрямів Стратегії мають розроблятися цільові обласні програми розвитку окремих галузей виробництва та соціальної сфери, які мають перетворитися на дієвий інструмент регіональної політики шляхом їх спрямування на цільове розв'язання системних проблем регіону.

Реалізація стратегії економічного та соціального розвитку регіону забезпечить:

- усунення внутрішньорегіональних соціальних диспропорцій та забезпечення додержання державних соціальних гарантій;
- збільшення обсягу інвестицій в основний капітал;
- створення умов для сталого розвитку області, підвищення рівня життя населення, покращення ситуації у сфері зайнятості, формування середнього класу;
- подолання депресивного стану проблемних районів області.

Підвищення життєздатності економіки області приведе до підвищення добробуту та досягнення нової якості життя населення регіону.

Список використаних джерел:

1. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gue.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage>
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; под ред. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 2001. – 436 с.
3. Харченко К.В. Муниципальное стратегическое планирование: от теории к технологии: учеб. пособ. / К.В. Харченко. – Белгород: Обл. типография, 2009. – 304 с.
4. Хомич Л.В. Стратегія регіонального розвитку і планування території / Л.В. Хомич // Стратегічні пріоритети. – 2007. – №4 (5).– С. 142-149.

Голованова Г.Є.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені П. Василенка, Україна*

УЧАСТЬ МОЛОДІ У РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сучасна українська молодь – це той сегмент населення, якому властиві амбіційність, нестримність, динамічність та прагнення до самостійності. Підтримка молоді, її науковий і творчий розвиток є частиною економічного, політичного та соціального майбутнього держави. Україна потребує перегляду пріоритетів по відношенню до молодих фахівців у різних галузях народного господарства, зокрема у галузі агропромислового виробництва. З цією метою в комплекс реформування необхідно включати визначені законодавчі акти, які б сприяли надійній підтримці молоді та її цілей.

Нестабільність у суспільно-економічному і політичному житті створюють значні перепони для молодих українців. Недосконала система освіти, яка нині перебуває на етапі вдосконалення та перебудови, безробіття, відсутність тісної співпраці освітніх та виробничих організацій створюють передумови для виходу саморозвитку і самоосвіти на передній план. Таким чином, з'являється новий тип мислення та породжуються нові ідеї, реалізація яких потребує державної підтримки.

Сільськогосподарський сектор економіки нині перебуває у відносному занепаді, проте має значні перспективи та нові простори для реалізації на них молоддю власних підприємницьких ідей, а також спроможний створити нові робочі місця. Бізнес-ідеї в даному напрямку можна втілювати в життя через створення нових засобів для сільськогосподарського виробництва, через виробництво продукції рослинництва чи тваринництва, а також через переробку і реалізацію сільськогосподарської сировини [8]. Поміж цих конкретних напрямків слід виокремити нові технології ведення сільськогосподарського виробництва, де не останнім є значення молодих вчених. Особливого значення набуває якість продуктів харчування. На сьогодні всі хочуть знати, чим вони харчуються, скільки в тому чи іншому продукті калорій, солей, цукру, жирів та інших речовин, як впливають вони на загальний стан здоров'я людини. Цей факт має бути оброблений і взятий за напрямок при обробці бізнес-ідеї [7].

Робота молоді в сільському господарстві та створення власного агробізнесу зокрема не можливі без вирішення ряду проблем [2], таких як:

- відсутність початкового капіталу;
- відсутність молодіжного кредитування;
- ризикованість сільськогосподарського виробництва;
- дефіцит інформації та дорадництва щодо аспектів відкриття та успішного ведення аграрного бізнесу;
- недосконале податкове законодавство;
- відсутність законодавчої бази, яка б сприяла створенню і розвитку саме молодіжного підприємництва;
- нестабільні умови ведення бізнесу.

Причин, що зумовили такий стан справ, досить багато, але головна з них – це низька ефективність державного регулювання через відсутність стратегії розвитку галузі, послідовної державної політики щодо підтримки розвитку аграрного сектора, безсистемність і некомплексність розв’язання завдань аграрної реформи, відсутність зваженої державної політики розвитку села та механізмів її реалізації [2; 3].

Український процес реформування не може бути успішним без активної участі у ньому молоді. Тому молодіжна політика в Україні повинна бути пріоритетною, зокрема у сільськогосподарській галузі. Реалізація проголошеної стратегії приведе до якісних суспільних змін, оновлення багатьох сфер суспільного життя [4]. Це завдання знаходиться у руках самої молоді, дії якої повинні братись до уваги у процесах прийняття рішень.

Держава повинна звернути увагу на потенціально можливе коло молодих підприємців в аграрному секторі. Молодіжне підприємництво можливо спрямувати у русло розвитку через вирішення вищеперерахованих проблем, а основними напрямками політики держави повинні стати наступні:

- результативне реформування аграрного сектору економіки;
- покращення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;
- фінансова, кредитна та інвестиційна підтримка молодих підприємців;
- створення пільгової системи для суб’єктів малого підприємництва;
- удосконалення податкової політики;
- створення ефективних систем дорадництва та ущільнення співпраці освітніх і виробничих організацій;
- стабілізація умов ведення бізнесу.

Утримання молодих освічених фахівців у країні не можливе без створення належних умов діяльності. Перекопати молодь працювати у бік вітчизняної користі можливо лише при існуванні свободи створення робочих місць [5]. Дана категорія населення повинна мати простори для власного розвитку. Це один з аргументів, який є базовим для забезпечення позитивного соціально-економічного добробуту в майбутньому держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18 жовтня 2005 р. N 2982-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Відкриття власної справи. Обґрунтування бізнес-ідеї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-19/doc-119/>
3. Дідьківська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л.І. Дідьківська, Л.С. Головка. – К.: Знання-Прес, 2000. – 209 с.
4. Загальнодержавна Комплексна програма підтримки та розвитку українського села “Добробут через аграрний розвиток” на 2005 – 2010 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://darukraine.com.ua>
5. Концепція комплексної програми аграрного та сільського розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrichamber.org.ua>
6. Концепція програми розвитку фермерства в Україні на 2005 – 2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coop.in.ua>

7. Формування структур підприємництва і агробізнесу. Суть та основне призначення підприємництва та агробізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-138/doc-275>
8. Формування структур підприємництва і агробізнесу. Особливості розвитку підприємництва в аграрному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroua.net/economics/documents/category-138/doc-277>

К.е.н. Гончар О.В.

Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

Концентрація уваги на розробленні та впровадженні системи управління якістю статистичної інформації в українській офіційній статистиці розпочалась близько п'яти років тому. Варто зазначити, що в цих питаннях Україна незначно відстала від країн Європейського союзу, але в порівнянні з країнами колишнього радянського простору досягла чи не найвищих результатів.

Поштовх для розроблення та впровадження системи управління якістю був зроблений завдяки прийняттю Постанови Кабінету Міністрів України (далі – Постанова) від 11.05.2006 р. №614 “Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади” (далі – Програма) [1]. Програма націлена на запровадження системи управління якістю (далі – СУЯ) в органах виконавчої влади відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000, що сприятиме оптимізації процесів планування, розподілу ресурсів, а також визначенню додаткових підходів до об'єктивного оцінювання результатів їх діяльності.

Було передбачено чотири напрями виконання Програми:

- визначення порядку координації діяльності органів виконавчої влади щодо запровадження СУЯ;
- інформаційно-методичне забезпечення запровадження СУЯ в органах виконавчої влади;
- організація навчання керівників та фахівців органів виконавчої влади з питань запровадження та забезпечення функціонування СУЯ;
- контроль за запровадженням та ефективністю функціонування СУЯ в органах виконавчої влади.

Згідно з Програмою запровадження СУЯ в органах виконавчої влади мало відбуватись за двома етапами. На першому етапі, який планувалося закінчити до 2008 року включно (пізніше продовжено до 2010 року), передбачалося запровадження СУЯ в центральних органах виконавчої влади. На цьому етапі центральні органи виконавчої влади мали бути забезпечені методичними рекомендаціями та інформаційними матеріалами щодо запровадження СУЯ відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001-2001, мали бути визначені головні уповноважені з цих питань з числа керівників цих органів, організовано навчання головних уповноважених та працівників цих органів, розроблено плани заходів, визначено перелік послуг, що надаються центральними органами виконавчої

влади та процеси їх надання, розроблено документацію та забезпечено запровадження СУЯ в них, визначено аудиторів для оцінювання результатів запровадження СУЯ та проведено внутрішній, передсертифікаційний та сертифікаційний аудити.

На другому етапі передбачалося запровадження та забезпечення функціонування СУЯ в територіальних органах виконавчої влади за тим же переліком заходів, що і для центральних органів влади.

На виконання Постанови Держкомстатом було видано наказ від 07.03.2007 р. № 72 “Про розроблення системи управління якістю в органах державної статистики” (зі змінами від 27.06.2008 р.), яким було затверджено календарний графік розроблення СУЯ в органах державної статистики, склад Координаційної ради з розроблення СУЯ та Положення про Координаційну раду.

Документація СУЯ була розроблена та затверджена наказом Держкомстату від 27.06.2008 р. №219 “Про затвердження документації системи управління якістю Державного комітету статистики України”. Документація СУЯ Держкомстату включає:

- Настанову з якості, розроблену відповідно до вимог стандарту ДСТУ ISO 9001-2001, яка є основним документом СУЯ Держкомстату;
- Інструкцію “Управління документами та записами СУЯ”, яка визначає сукупність документації СУЯ в Держкомстаті, встановлює правила документування управлінської діяльності та регламентує порядок роботи з документами з моменту їх створення до знищення, від надходження до відправлення або передачі до архіву Держкомстату. Інструкція розроблена з метою визначення правил дії по обігу документації для ефективного здійснення процесів та управління ними;
- 15 документованих процесів, які відображають основні напрями діяльності Держкомстату, і були розроблені за результатами визначених ключових процесів діяльності Держкомстату.

Наступним кроком реалізації програми стала сертифікація працівників Держкомстату на присвоєння кваліфікації “спеціаліст з управління якістю” в Українській асоціації якості та Європейській організації якості. Працівниками департаменту планування та організації статистичних спостережень пройдено курс навчання за модулями Мк “Системи управління якістю та внутрішній аудит (ISO 9001:2000)” і Мм “Основні методи менеджменту організації” та отримано відповідні сертифікати, а саме: сертифікати Української асоціації якості та Європейської організації якості з присвоєнням кваліфікації “спеціаліст з управління якістю”.

Відповідно до Плану заходів щодо підготовки до сертифікації СУЯ Держкомстату України, затвердженого наказом Держкомстату №219 від 27.06.2008 р., працівниками департаменту планування та організації статистичних спостережень Держкомстату України – спеціалістами з якості та внутрішніми аудиторами у 2008 році було проведено навчання внутрішніх аудиторів для оцінювання результатів запровадження СУЯ Держкомстату.

Відповідно до наказу Держкомстату від 01.08.2008 р. №263 “Про проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу

діяльності європейської статистики” було проведено внутрішній аудит щодо визначення відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики (так звана Самооцінка).

На базі запитальника (Questionnaire CoP) до Кодексу, підготовленого Євро-статом та ухваленого Європейською Комісією було розроблено Запитальник з проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики (далі – Запитальник). Для успішного виконання Самооцінки було організовано навчання персоналу Держкомстату з питань заповнення Запитальника. Після цього на основі розробленого Запитальника було проведено за участю керівництва Держкомстату та його самостійних структурних підрозділів самооцінку відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики.

Запитальник з проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики було проаналізовано спеціалістами з якості за трьома аспектами: за принципами Кодексу діяльності європейської статистики, у розрізі процесів системи управління якістю та за цільовими угрупованнями самостійних структурних підрозділів [2].

Було підготовлено проект звіту за результатами проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики, який 19 грудня 2008 року на спільному засіданні постійно діючої комісії Держкомстату з питань впровадження та удосконалення форм державних статистичних спостережень та первинної облікової документації, необхідної для їх проведення (Комісії з питань звітності), методичної комісії Держкомстату та Комісії з питань нормотворчої діяльності та застосування норм чинного законодавства було схвалено. Також на цьому засіданні було прийнято рішення до 20 січня 2009 року Дорадчим органам Держкомстату подати робочій групі з підготовки та проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики пропозиції щодо підготовки національних “Принципів діяльності органів державної статистики”.

Цим було започатковано роботи з підготовки національних “Принципів діяльності органів державної статистики”, гармонізовані з Кодексом діяльності європейської статистики, що передбачено пп. 1) п. 2 р. IV “Адаптація нормативно-правової бази у галузі статистики до вимог ЄС та розвиток статистичної інфраструктури” Стратегії розвитку державної статистики України на період до 2012 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 р. №1413-р.

Робочою групою з підготовки та проведення самооцінки відповідності діяльності Держкомстату принципам Кодексу діяльності європейської статистики розглянуто пропозиції Дорадчих органів Держкомстату щодо підготовки національних “Принципів діяльності органів державної статистики”.

На другому етапі виконання Постанови Держкомстатом було розроблено та затверджено наказ від 07.05.2009 р. №154 “Про розроблення системи управління якістю в територіальних органах державної статистики”. Відповідно до

цього наказу було розпочато роботу з питань розроблення та запровадження СУЯ в органах державної статистики.

На нашу думку, успішне впровадження системи управління якістю в органах державної статистики можливе завдяки:

- налагодженню постійного контакту з зовнішніми користувачами;
- налагодженню співпраці з внутрішніми користувачами;
- налагодженню співпраці з респондентами;
- налагодженню співпраці з науково-дослідними організаціями та навчальними закладами;
- забезпеченню неперервної роботи щодо якості;
- навчанню персоналу з різних питань якості;
- впровадженню відповідної організаційної структури статистичної служби;
- розробленню методології оцінювання якості;
- впровадженню єдиної інформаційної системи;
- впровадженню відповідного програмного забезпечення;
- розробленню нормативно-правового забезпечення;
- наявності відповідних ресурсів;
- усвідомленню керівництвом важливості впровадження СУЯ;
- розробленню (наявності) та впровадженню таких статистичних інструментів, як класифікації та реєстри;
- впровадженню системи документування.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
2. European Statistics' Code of Practice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/quality/code_of_practice

Дичка М.В.

Мукачівський державний університет, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У САНАТОРНО-КУРОРТНІЙ СФЕРІ

В зв'язку зі зростанням урбанізаційних процесів зростає рівень стресу людини, підвищується втомлюваність, погіршується екологічне становище. Ці факти зумовлюють необхідність посиленої уваги щодо розвитку санаторно-курортної системи. Першочергову роль у регулюванні даної галузі економіки відіграє держава.

Проблематика становлення, розвитку, регулювання й управління санаторно-курортними комплексами розглядається в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників Б. Арчера, Р. Батлера, Є. І. Богданова, Д. Бухаліса, Ю. О. Веденіна, К. Каспара, Е. Кохена, Н. Лейпера, В.В. Нелюбина, Дж. Флетчера, М.І. До-

лішнього, П.В. Гудзя, О.І. Гулича, В.К. Євдокименка, В.С. Кравціва, О.О. Багорова, В.К. Мамутова, В.І. Мацоли та інших.

Проте, на сьогодні, майже відсутні фундаментальні дослідження щодо використання механізмів державного-приватного партнерства в санаторно-курортній сфері.

Законом України "Про курорти" визначено, що санаторно-курортна галузь є освоєною природною територією на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі, споруди, об'єкти інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань, рекреації та підлягає особливій охороні [2].

Санаторно-курортні місцевості України мають практично всі відомі в світі типи лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей та інших природних лікувальних ресурсів, у тому числі й таких, що не мають аналогів у світі. Ці ресурси забезпечують існуючу потребу і перспективу розвитку санаторно-курортного комплексу. Проте, використання природного потенціалу не перевищує 25% від можливого [4]. Ефективному функціонуванню санаторно-оздоровчих закладів, туристичних баз, пансіонатів та готелів перешкоджає:

- недостатня матеріально-технічна база рекреаційних господарств щодо оздоровлення вітчизняних та іноземних громадян з наданням нормативних послуг;

- відсутність ратифікованих міжнародних стандартів у сфері санаторно-курортного і туристсько-екскурсійного обслуговування;

- дефіцит матеріально-технічних, фінансових та інших ресурсів;

- порушення міжнародних зв'язків та недостатня увага відповідних структур до їх відновлення;

- різке збільшення цін на путівки та зниження рівня доходів населення.

Всі ці фактори призвели до значного зменшення рекреаційних потоків до України, різкого зниження наповненості оздоровниць, вимушеного скорочення їх персоналу, згортання ліжкового фонду та закриття ряду закладів.

Різке погіршення фінансового стану курортної системи призвело до суттєвого недоотримання з неї коштів у бюджет України.

Одним з перспективних варіантів вирішення питань відновлення та розвитку санаторно-курортної системи є державно-приватне партнерство.

Державно-приватне партнерство – поняття досить нове для України, оскільки його нормативно-правове регулювання бере початок з 30.10.2010 р., коли набув чинності Закон від 01.07.2010 р. «Про державно-приватне партнерство».

Закон України "Про державно-приватне партнерство" визначає державно-приватне партнерство (далі – "ДПП") як співпрацю між державними партнерами (органами державної влади та місцевого самоврядування) та приватними партнерами (юридичними особами та фізичними особами – підприємцями), що здійснюється на договірних засадах. Проекти ДПП можуть бути реалізовані за допомогою договорів концесії, спільної діяльності, розподілу продукції та інших [3].

Державно-приватне партнерство має багато переваг для застосування в

санаторно-курортній сфері. Головною перевагою є те, що, приватизація санаторно-курортних закладів, що знаходяться на територіях курортів державного значення та спеціальних санаторно-курортних закладів (дитячих, кардіологічних, пульмонологічних, гінекологічних, для лікування громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, для лікування хворих на туберкульоз, з травмами і хворобами спинного мозку і хребту) що знаходяться на курортах місцевого значення забороняється. Приватизація інших санаторно-курортних закладів здійснюється за умови збереження їх профілю [2]. Проте, з іншого боку, в державному бюджеті немає достатніх коштів, що дозволили б забезпечити належне функціонування цих об'єктів. Для того щоб вирішити цю суперечність, доцільно використовувати концепцію державно-приватного партнерства, яка виступає альтернативою приватизації стратегічно важливих об'єктів державної власності. Крім того, державно-приватне партнерство дозволяє додатково залучати ресурси та технології, оптимізувати ризики, запобігати розвитку корупційних факторів.

Проекти ДПП мають певні характеристики, що відрізняють їх від інших форм відносин держави і приватного бізнесу [1]:

- щоб розглядати проект як державно-приватне партнерство, він повинен ґрунтуватись на довгостроковому договорі (наприклад, у випадку концесії – до 50 років) з чітко розподіленими ризиками між приватними і державним партнерами;

- специфічні форми фінансування проектів, перш за все, за рахунок приватних інвестицій, доповнених державними фінансовими ресурсами, або спільне інвестування кількох учасників;

- реалізація партнерських відносин у конкурентному середовищі, коли для відбору партнера приватного сектору проводиться конкурс за участю кількох потенційних учасників;

- розподіл відповідальності між партнерами, який передбачає, що:
1) державний партнер визначає цілі проекту у контексті інтересів суспільства, кількісні та якісні показники, виконує моніторинг реалізації проекту;
2) приватний партнер здійснює оперативну діяльність на різних етапах проекту (розробки, фінансування, будівництва та експлуатації, управління, реалізації послуг споживачам).

ДПП в санаторно-курортному комплексі надає можливості:

- 1) для приватного бізнесу – інвестування в надійні, прибуткові проекти під державні гарантії або отримання прямої державної підтримки в розвитку бізнесу (у вигляді різного роду податкових преференцій, субсидій і т.д.);

- 2) для держави – підвищення ефективності державного управління санаторно-курортної сфери. Це досягається за рахунок:

- зниження бюджетних витрат;
- розподілу фінансових та інших ризиків з приватними інвесторами;
- підвищення якості санаторно-курортного обслуговування;
- стимулювання інвестиційної активності;

- стимулювання запровадження управлінських, технологічних і інших інновацій;
- збільшення обсягу бюджетних надходжень від фіскальних, паушальних і інших платежів.

Таким чином, застосування державного-приватного партнерства у санаторно-курортній діяльності сприятиме її подальшому розвитку і розбудові. Ефект від такого партнерства необхідно розглядати з точки зору соціально-економічного ефекту, а саме як отримання доходів та оздоровлення населення.

Список використаних джерел:

1. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: практ. посіб. для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко. – К.: ФОП Москаленко О.М., 2011. – 140 с.
2. Закон України «Про курорти» від 05.10.2006 р. № 2026-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2026-14>
3. Закон України від 01.07.2010 р. «Про державно-приватне партнерство» // Голос України від. – 2010. – 30 лип. – № 140.
4. Толоконніков Ю.О. Рациональні шляхи реорганізації курортно-туристичної індустрії України [Електронний ресурс] / Ю.О. Толоконніков // Державна науково-виробнича фірма "Sanos" ("Здоров'я"). – Режим доступу: <http://www.eco-mir.net/show/419/>

Жидкова И.Ю.

*Российский государственный торгово-экономический университет
Пятигорский филиал, Российская Федерация*

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕФОРМЫ ДОСРОЧНЫХ ПЕНСИЙ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Одной из наиболее острых проблем для российской пенсионной системы является деформация структуры расходов бюджета Пенсионного фонда (ПФР), вследствие значительного количества досрочных (льготных) пенсий, назначающихся по условиям труда, факторам производственной среды, медико-биологическим и социальным особенностям развития и региональным условиям проживания.

Досрочное назначение пенсии по старости предполагает, что пенсия может быть назначена ранее достижения общеустановленного пенсионного возраста (60 лет – для мужчин, 55 лет – для женщин) на 5 или 10 лет, гражданам, отработавшим на производствах с вредными, либо тяжелыми условиями труда (Списки №1 и №2), а также работникам железнодорожного транспорта, лесозаготовителям, педагогам, медицинским работникам и другим категориям, предусмотренным ст. 27 и 28 Федерального закона от 17.12.2001 г. №173-ФЗ «О трудовых пенсиях в Российской Федерации». При этом если они работали в районах Крайнего Севера и приравненных к ним местностям, возраст, установленный для досрочного назначения трудовой пенсии по старости, уменьшается на пять лет. Таким образом, пенсионное законодательство для таких граждан предусматривает «двойное» снижение возраста для установления пенсии.

Численность получателей досрочных пенсий, включая пенсию на льготных условиях, в 2009 г. достигла 34% от числа пенсионеров по старости (10,5 млн.

чел.) и продолжает расти, увеличивая расходы ПФР (табл. 1). Численность получателей трудовой пенсии по старости на конец 2010 г. достигла 32,5 млн. чел., обеспечив рост в сравнении с предыдущим периодом на 5,3%. В 2010 году ПФР направил на выплату трудовых пенсий 3,4 трлн. руб. (7,6% ВВП), что на 1 трлн. руб. больше, чем в 2009 году.

Таблица 1. Численность получателей досрочных пенсий [3]

Показатели	Всего, чел.	Доля пенсионеров, %
Численность пенсионеров по старости	30 830 915	100
в том числе:		
На общих основаниях	20 334 876	66
Получатели досрочных пенсий, в том числе:	10 496 039	34
- Список №1	1 979 845	19
- Список №2	2 727 624	26
- Крайний Север	2 531 580	24
- Прочие льготные основания и условия	3 256 990	31

По данным Росстата в структуре вновь оформляемых трудовых пенсий 42,5% составляют досрочные трудовые пенсии по старости [5]. Плановый дефицит бюджета ПФР в 2011 году составит 1,8% ВВП, а количество работников, занятых во вредных и особых условиях труда, и, соответственно в будущем льготных пенсионеров год от года растет (табл. 2).

Таблица 2. Удельный вес численности работников, имеющих право на досрочную пенсию за работу во вредных и опасных условиях труда [5]

Показатели	Добыча полезных ископаемых		Обрабатывающие производства		Строительство		Транспорт	
	на конец года; в процентах от общей численности работников соответствующего вида экономической деятельности							
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Работники, занятые во вредных и опасных условиях труда	68,4	68,3	41,9	41,8	33,7	34,7	44,6	46,0
Работники, имеющие право на досрочную пенсию	42,1	46,1	17,9	19,2	13,6	15,0	5,4	19,0

Отметим, что льготные пенсии, предоставляемые ранее достижения общеустановленного общего пенсионного возраста, назначаются работникам, занятым в неблагоприятных условиях труда, в целях компенсации возможной ранней утраты трудоспособности. Вместе с тем, более 75% пенсионеров продолжают работать, причем три четверти из них – на тех же рабочих местах. А из пенсионеров-угольщиков на тех же рабочих местах продолжают работать более 66%. Соответственно, при равных страховых взносах такие работники получают большие по размеру пенсии. Фактически досрочные пенсии выполняют роль дополнительного вознаграждения за работу на вредных производст-

вах, в профессиях и регионах, выравнивая их привлекательность на рынке труда.

Указанное отклонение от актуарных принципов страхования само по себе еще не является аномальным, однако финансирование досрочных периодов отвлекает из пенсионного бюджета около четверти всех финансовых ресурсов и, во-первых, резко снижает общий уровень материального обеспечения пенсионеров по старости, выходящих на пенсию в общеустановленном пенсионном возрасте, во-вторых, дезорганизует нормальное функционирование и финансирование всей пенсионной системы.

Главной причиной сохранения в течение многих лет и постоянного расширения системы льготных пенсий являются равные обязанности работодателей по финансированию пенсионной системы независимо от возраста, в котором возникает право на пенсию по старости у их работников. При этом имеют место существенные различия доли рабочих мест с особыми условиями по организациям (предприятиям) и профессиональным группам работников (табл. 2). В первую очередь, это проблема распределительной системы, так как льготная пенсия оплачивается за счет общих страховых взносов, что, несомненно, также отрицательно сказывается и на политике стимулов к улучшению условий труда работников.

Решение выделенных нами проблем лежит в совершенствовании институциональных социально-страховых отношений в пенсионной системе. В рамках Стратегии развития пенсионной системы России на период до 2020 года Минздравсоцразвития, в том числе, выделяет такие направления, как:

1. Выделение института досрочно назначаемых пенсий по условиям труда из общей системы пенсионного страхования с обязательным сохранением сформированных пенсионных прав. При этом предлагаемый подход основывается на переводе досрочных пенсий в систему обязательного социального страхования от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний, где работодатели уплачивают дифференцированные страховые взносы в зависимости от величины риска наступления страхового случая, с постепенным повышением дополнительного страхового тарифа для работодателей с вредными условиями труда.

2. Оптимизации порядка выплаты в период работы пенсий, назначаемых ранее достижения общеустановленного пенсионного возраста [6].

Однако необходимо заметить, что еще в 1995 году Правительство одобрило Концепцию реформы системы пенсионного обеспечения, характерной чертой которой стало рассмотрение профессиональных пенсионных систем (ППС) как механизма, обеспечивающего выплату дополнительных пенсий к пенсиям по обязательному пенсионному страхованию.

В 2001–2002 годах был принят ряд законов, определивших новую архитектуру пенсионного обеспечения, включающую профессиональные пенсионные системы, задачами которых должны были явиться назначение и выплата профессиональных льготных пенсий, связанных с особыми условиями труда (Списки № 1 и №2 производств, профессий и должностей).

Формирование ППС предполагало предоставление возможности выбора

различных альтернатив. Для работодателя альтернативой являлось создание ППС с Пенсионным фондом России либо с негосударственным пенсионным фондом (НПФ). Отметим, что уже в те годы целью привлечения НПФ, располагающих отработанной технологией накопительного финансирования выплат, было создание предпосылок для развития конкуренции в сфере обязательного пенсионного страхования, а, следовательно, повышения качества пенсионных услуг, роста благосостояния пенсионеров, что должно было позитивно отразиться на реализации нового механизма досрочного пенсионного обеспечения. Для работника, застрахованного в ППС, альтернативой являлось назначение пенсии или предоставление компенсационной надбавки к заработной плате.

Важным было и то, что ППС могли формироваться на базе НПФ по отраслевому или территориальному признакам, а уплата взносов возлагалась на работодателей, что подталкивало последних к совершенствованию условий труда. При этом в рамках ППС предусматривалось использовать накопительный механизм финансирования, что было обусловлено, с нашей точки зрения, двумя обстоятельствами. Во-первых, как защита от ожидаемого в ближайшие годы ускорения процесса старения населения, в условиях которого накопительный принцип должен был придать системе дополнительную финансовую устойчивость. Во-вторых, формирование индивидуальных пенсионных накоплений могло позволить не увязывать гарантию пенсионных выплат со структурными изменениями в экономике или в финансовом положении отдельных компаний создавших ППС.

Законопроект о ППС был вынесен на рассмотрение в 2002 г., однако и в нынешних реалиях профессиональные пенсии не назначается, в силу того, что принят он не был.

На сегодняшний день Центром стратегических разработок (ЦСР), одним из основных аналитиков при Правительстве РФ, вновь внесено предложение о создании профессиональных пенсионных систем.

Как ранее, так и в настоящее время, проблема профессиональных пенсий рассматривалась и рассматривается в двух взаимосвязанных аспектах:

- в прошлом произошло необоснованное разрастание системы предоставления досрочных пенсий, обусловленное преимущественно целями привлечения рабочей силы на предприятия с вредными, тяжелыми и опасными условиями труда и в районы с неблагоприятными климатическими условиями проживания;

- необоснованное разрастание системы породило чрезмерные затраты бюджета ПФР на досрочную выплату пенсий.

Соответственно указанным аспектам проблемы поставлены вполне определенные цели реформирования системы льготных пенсий:

- снижение нагрузки на бюджет ПФР путем формирования и выплаты профессиональных пенсий на накопительных принципах, в первую очередь, за счет работодателя, а также незначительной доли самого работника и субсидий государства, либо в виде надбавки от государства к досрочным пенсиям, выплачиваемых за счет накоплений ППС, сформированных только за счет взносов работодателя и работника [4];

– сокращение льготных списков в области пенсионного обеспечения и постепенный переход к назначению профессиональных пенсий с учетом фактических условий труда на рабочих местах.

Отметим, что сам переход на накопительные принципы формирования пенсий автоматически снимает вопрос о дополнительной нагрузке на бюджет ПФР, поскольку на выплату профессиональных пенсий будет направляться ровно столько, сколько накоплено на специальной части лицевых счетов застрахованных лиц. Кроме того, перевод процесса формирования и выплаты профессиональных пенсий через негосударственный сектор дает определенные экономические преимущества. Так, при условии охвата всех работодателей ППС, создаваемыми ими в НПФ, государство полностью снимает с себя значительные затраты на организацию учета, формирования и выплат пенсий данного вида.

Можно сказать, что вывод досрочных пенсий из системы государственного пенсионного страхования оказывает на пенсионную систему действие аналогичное повышению пенсионного возраста. Однако в этом случае нагрузка будет снижаться медленно ввиду того, что в системе государственного пенсионного страхования останется весьма большой имплицитный долг по досрочным пенсиям, который будет «давить» на нее в течение нескольких десятилетий даже после перевода льготного пенсионного страхования в ППС.

Представляется, что реальное достижение второй цели (сокращение льготных рабочих мест) состоит в постепенном сокращении количества назначаемых досрочных пенсий за счет использования двух инструментов:

– экономического давления (в виде дополнительных пенсионных взносов) на работодателей, имеющих рабочие места с особыми условиями труда, которые могут быть улучшены или устранены путем совершенствования техники, технологии и организации труда;

– постепенного перехода от списков профессий, работ и производств к установлению объективной взаимосвязи между условиями труда на конкретном рабочем месте и соответствующим понижением пенсионного возраста.

В то же время, экономическое давление на работодателя не имеет смысла в тех случаях, когда особые условия труда на рабочем месте определяются естественными, а не техногенными факторами (например, подземные и подводные работы), либо неблагоприятные факторы зависят от природных условий региона проживания или трудовой деятельности (Крайний Север). Именно в этой связи, явилось предложение ЦСР частичной доплаты суммы пенсионного взноса из госбюджета, представляющую собой компенсацию дополнительной страховой нагрузки на работодателя.

Несомненно, в принципиальном плане формирование ППС должно происходить на основе следующих позиций.

Дополнительные страховые взносы, уплачиваемые в ППС в качестве источника финансирования профессиональных пенсий, должны исчисляться посредством дифференциации тарифов, так как поскольку период формирования прав на досрочную пенсию и период их реализации различаются по продолжительности у разных профессиональных групп работников, то только

таким образом может быть введен равный уровень их пенсионного обеспечения. Это позволит тем категориям работников, которые имеют более короткий профессиональный стаж, накопить суммы, достаточные для выплаты досрочных пенсий в течение более продолжительного периода. При этом дополнительные взносы уплачиваются в течение всего периода занятости работника в особых условиях труда. Если человек переходит на работу с нормальными условиями труда, внесение взносов прекращается.

Величина тарифов взносов должна устанавливаться специальным законом исходя из предусмотренных оснований и сроков выплаты пенсий из профессиональных пенсионных систем, а также предположений о сроках начала трудовой деятельности на рабочих местах с особыми условиями труда.

Досрочная пенсия по вредным условиям труда выплачивается из ППС только в досрочный период. По достижении общеустановленного пенсионного возраста назначение и финансирование трудовой пенсии будет осуществляться на общих основаниях.

ППС должны охватывать работников, вновь принимаемых по специальностям, дающим права на досрочные пенсии (Списки №1 и №2). Для работников, уже имеющих стаж работы по указанным специальностям, сохраняется действующий порядок финансирования досрочных пенсий.

Реализация данных принципов пенсионного обеспечения предусматривает, прежде всего, экономическую ответственность работодателя за неблагоприятные условия труда путем перевода всей системы досрочных пенсий на страховые принципы, и введения дифференцированных тарифов в зависимости от степени ущерба здоровью работников. Основным условием успеха создания ППС в данном случае может стать только наличие обоснованной оценки (критериев) прав работников на досрочное пенсионное обеспечение, а также аттестации рабочих мест.

Следует отметить, что в выдвинутых ЦСР предложениях предусмотрено создание ППС работодателем, но не НПФ. По нашему мнению, такое решение является крайне нерациональным по следующим причинам. Во-первых, судя по всему, эксперты ориентировались исключительно на крупные предприятия, располагающие большим числом рабочих мест с особыми условиями труда, упустив из виду небольшие и малые предприятия, где такие рабочие места могут составлять единицы. Во-вторых, если исходить из ситуации, что у каждого каждый НПФ возникнет обязанность создавать ППС с неограниченным числом даже крупных работодателей, причем с каждым в отдельности, то в результате он получит неопределенное количество самостоятельных правил профессиональных систем, попечительских советов ППС, должен будет инвестировать пенсионные накопления по каждой из ППС в отдельности и т.п. Очевидно, что столь громоздкая система в значительной степени затруднит, если не парализует, деятельность НПФ.

В связи с указанными обстоятельствами увеличение эффективности введения ППС возможно добиться посредством следующего:

1. ППС должна создаваться не работодателем, а НПФ;

2. Каждый НПФ создает лишь одну ППС с уникальным наименованием, едиными правилами и одним попечительским советом;

3. Моментом создания ППС следует считать заключение соответствующего договора с первым работодателем, в последующем к ней вправе в любое время присоединиться любое число работодателей независимо от количества имеющихся у них рабочих мест с особыми условиями труда;

4. Пенсионные накопления всех застрахованных лиц, объединяемых одной ППС, должны инвестироваться вместе.

Еще одним важным вопросом является обеспечение гарантий сохранности пенсионных накоплений и выплаты профессиональных пенсий. Дело в том, что накопительная пенсионная система подвержена возмущениям вследствие отсутствия в ней компенсирующих резервов. Таковыми можно считать лишь суммы, образующиеся от превышения фактического процента инвестиционного дохода над его ставкой, заложенной в расчет суммы пенсионного взноса. Однако этот источник резервов нельзя считать заведомо гарантированным вследствие колебаний доходности на фондовом рынке, возможности фондовых кризисов и иных причин.

В связи с этим представляется необходимым создание многоуровневой системы защиты пенсионных накоплений от риска их утраты или снижения размеров независимо от причины. Конечным звеном такой системы должно стать законодательное закрепление гарантий государства по выплате профессиональных пенсий гражданам при любых форс-мажорных обстоятельствах (развал ППС, банкротство НПФ, утрата учетной документации и т.д.). В пользу такого решения можно привести следующие аргументы.

Устанавливая обязательную в масштабах страны пенсионную систему даже основанную на негосударственных элементах, государство, тем самым, неизбежно берет на себя и ответственность за результаты ее функционирования для граждан. Вводя в рамках этой системы обязательные и дополнительные страховые взносы, государство должно также обеспечивать их сохранность. Следовательно, параллельно с введением ППС необходимо создать постоянно действующий и возобновляемый источник гарантийных финансовых ресурсов. Решение о гарантиях возмещения участнику НПФ должно касаться не только суммы страховых взносов, но дохода от их инвестирования, так как иначе не может быть обеспечена выплата досрочной пенсии приемлемого размера.

В заключение отметим, что подобное решение обеспечит достаточную степень доверия граждан и работодателей к профессиональным пенсионным системам, основой деятельности которых будет являться защита работников от высокого уровня профессионального риска, в том числе ограничением времени их трудовой занятости в неблагоприятных условиях труда (защита временем), следствием которой выступит уменьшение финансовой напряженности по обеспечению пенсионной системой выплат досрочных пенсий.

Список использованных источников:

1. Актуальные проблемы негосударственного пенсионного обеспечения: сб. матер. – Вып.3. Обязательное пенсионное страхование / под общ. ред. А.А. Берга. – М.: ИНФОРМ-ЭКОН, 2003. – 145 с.

2. Бровчак С.В. Профессиональные пенсионные системы / С.В. Бровчак // Финансовый менеджмент в страховой компании. – 2006. – № 4. – С. 38–47.
3. Дроздов А.В. Перспективы развития страховой пенсионной системы России [Электронный ресурс] / А.В. Дроздов. – Режим доступа: http://www.council.gov.ru/files/.../pp_rf.ppt
4. Предложения Экспертного совета при Общественном совете по инвестированию средств пенсионных накоплений при Президенте Российской Федерации «Реформа досрочных пенсий в связи с вредными и тяжелыми условиями труда» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.csf.ru>
5. Российский статистический ежегодник – 2010 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/.../doc_1135087342078
6. Тезисы к выступлению Министра Минздравсоцразвития России Татьяны Голиковой на третьем Российском пенсионном форуме «Стратегия долгосрочного развития пенсионной системы Российской Федерации» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minzdravsoc.ru/pensions/razvitie/98>

Замковий О.І.

ДВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна

КОРПОРАТИВНИЙ СТИЛЬ В УПРАВЛІННІ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ

Муніципальне утворення – не тільки місце спільного мешкання людей. Воно об'єднує співтовариство в систему, що складається з елементів (економіка, культура, право, політика і соціальні стосунки), функціонування яких направлене на досягнення генеральної мети – зростання якості життя кожної людини [2].

У структурі муніципального утворення (далі – МУТ) особлива роль належить економічній сфері [1]. Вона грає провідну роль в життєдіяльності населення і тісно пов'язана з останніми структурними елементами МУТ.

Одним з перспективних варіантів управління розвитку МУТ є організаційний принцип корпоративізму.

Організація соціально-економічного розвитку співтовариства як корпорації з економічної точки зору, визначає наступну принципову схему управління: «населення – акціонери – рада – менеджмент», яка є дзеркальним відображенням системи: «населення – виборці – виборна влада – адміністрація», що реалізується у сфері політичного управління.

Головна мета такої системи управління полягає в необхідності створення чітко обкресленої і ефективною системи контролю (звітності і підзвітності) за соціально-економічний розвиток муніципального утворення.

Основний обов'язок місцевої влади і ради директорів в представленій моделі – забезпечити відповідальність і звітність менеджменту (адміністрації і менеджерів) за якість і результати діяльності.

Визначивши, що суб'єкт менеджменту зобов'язаний нести відповідальність за результати розвитку муніципального утворення і зростання рівня якості життя кожного члена співтовариства, можливо поставити питання: які цілі розвитку можуть бути досягнуті МУТ в результаті своєї діяльності?

Рішення, що стосуються цілей розвитку МУТ (якість життя людини) прий-

маються виборцями і акціонерами, форми і способи їх досягнення визначаються місцевою владою і радою директорів. Що стосується адміністрації і менеджерів, то вони реалізують поставлені цілі.

Як тільки населення як виборці і як акціонери визначило цілі розвитку МУТ, адміністрація і рада директорів зобов'язані організувати роботу по їх досягненню, одночасно забезпечуючи підзвітність. Забезпечення підзвітності менеджерів директорам, а адміністрації представницькій структурі влади – одна з умов корпоративного управління.

Ключовим питанням ефективного управління МУТ стає забезпечення збалансованості в реалізації принципів підзвітності і неутручання. Іншими словами, аби контролювати менеджмент, місцева влада МУТ і рада директорів мають бути об'єктами контролю.

Пошуки ефективної структури корпоративного управління неминуче наводять до переосмислення ролі і місця регіонального управління, оскільки місцева влада МУТ і рада директорів є компонентами набагато загальнішої системи управлінських інститутів країни.

Політичне і корпоративне управління, виступаючи провідними ланками в єдиному процесі управління розвитку МУТ, можуть бути організовані різними способами залежно від специфічних для кожного регіону економічних і культурних чинників. З часом процес інституціоналізації цих чинників призведе до формування загальних правил і економічної взаємодії та оформлення ділової активності.

Система управління МУТ покликана забезпечити компроміс між протилежними інтересами. Місцева влада і рада директорів представляють і гарантують виконання волі багатобразних шарів електорату. Найважливішою умовою цього є оптимізація співвідношення, що населення МУТ хоче (цілі), і можливостями, що є у розпорядженні МУТ, компетенціями, прийнятими цінностями.

Тип вживаної моделі залежить від цілей, механізмів їх досягнення і відображає сам факт розбіжності функцій володіння і управління МУТ. Муніципальне утворення як корпорація виступить організацією осіб, що володіє як самостійний економічний суб'єкт певними правами і зобов'язаннями, які відрізняються від прав і зобов'язань, властивих кожному членові співтовариства окремо.

Населення (акціонери) передає право управління власністю територіальної громади менеджерам і раді директорів, делегуючи їм право ухвалення рішень по цілому ряду аспектів діяльності корпорації, за винятком вирішень принципової важливості. В умовах, коли корпорація заснована населенням і коли кожна людина володіє лише незначною, але рівною для всіх частиною капіталу корпорації, поступка або довіра населенням (акціонерами) важелів контролю за її діяльністю призводить до розділення функцій володіння і управління (розпорядження) [3].

Випуск муніципальних цінних паперів власниками яких будуть всі мешканці територіальної громади, значно поживить фондовий сектор не тільки в регіонах а і країни в цілому. Все це призведе до впровадження таких нових

форм, як комунальний кредит і комунальні цінні папери, коли органи місцевого самоврядування України і жителі МУТ користувалися б правом створення комунальних банків та інших фінансово-кредитних установ.

Корпоративний порядок, в першу чергу відносно власності на засоби виробництва встановлюється тоді, коли розпорядження майном та капіталом буде знаходитися в руках власників: населення-акціонерів і найманих працівників-акціонерів. Тим самим буде поставлений заслін безвідповідальному розтрачуванню капіталу і ресурсів, за які приватний власник відповідає перед самим собою, і покладено край знищенню капіталу та майна територіальної громади шляхом безвідповідальної приватизації.

Проблема доходів, що визивають соціальних потрясінь і які не призводять до значного полярного розшарування суспільства на антагоністичні групи (імущі і не імущі; що володіють і не володіють; багаті і бідні), можуть бути врегульовані, на нашу думку, безпосередньо корпоративним методом господарювання.

Ці питання потребують нагального розгляду та вирішення шляхом впровадження відповідних законодавчих актів з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною) власністю» від 5 листопада 1991 р. №311 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. №280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Мельник А.Ф. Проблема формування нової моделі управління розвитком регіону та базових територіальних спільнот в умовах адміністративно-територіальної реформи / А.Ф. Мельник // Вісник ТНЕУ. – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – № 1. – С. 128-139.

Здирко Н.Г., Загребельна К.О.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Перехід до ринку в аграрному секторі економіки вимагає розвитку вільного підприємництва. Таке підприємництво сприяє початку перебудови економіки, створення додаткових робочих місць, сприяє швидкому покриттю витрат.

Вираженням форми вільного підприємництва виступає фермерське господарство – форма підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи, які здійснили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою одержання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення сільського господарства [1].

Підтримка аграрного сектору економіки здійснюється, як правило, за рахунок бюджетних коштів, тому стратегічним завданням державного управління

має бути їх раціональне використання запровадження ефективних механізмів та інструментів надання підтримки й моніторингу їхньої результативності.

Основним законом, що регулює діяльність фермерських господарств та надають право на отримання фінансування є Закон України «Про фермерське господарство» №973 – IV від 19.06.2003.

Фінансова допомога може надаватися:

- на безповоротній основі (надається на один бюджетний рік та не більше як за двома видами витрат);
- на поворотній основі (підтримка надається на конкурсній основі за рахунок програми «Надання кредитів фермерським господарствам» строком до 5 років та в сумі не більше 100 тис. грн., із забезпеченням повернення коштів).

Фінансова допомога не надається господарствам, які:

- мають заборгованість Українським державним фондом підтримки фермерських господарств та його регіональними відділеннями;
- є банкрутом або проти нього порушено справу про банкрутство;
- на межі ліквідації;
- у яких виявлено факти незаконного одержання та/або нецільового використання бюджетних коштів [4].

Фінансування фермерських господарств відбувається відповідно до галузі, в якій функціонує господарство, тобто в галузі рослинництва чи тваринництва

Джерелом надання допомоги є державний бюджет і кошти надходять через Український державний фонд підтримки фермерських господарств. Фінансування даного сектору економіки знизилось на 358, 2 тис. грн. у 2009р. в порівнянні з 2008 р. (табл.1) [3].

Таблиця 1. Державна підтримка фермерських господарств, тис.грн

Показник	2008 р.	2009 р.	Відхилення
Одержано коштів за рахунок державних дотацій	469, 5	111,3	- 358,2
У тому числі:			
для підтримки виробництва продукції рослинництва	265,4	46,4	- 219
для розвитку тваринництва	78,2	17,9	- 60,3
За іншими видами підтримки	125, 9	47,0	- 78,9

Після вступу України до Світової організації торгівлі аграрна політика підтримки має бути більше сфокусована на ефективності бюджетних програм підтримки, чіткому визначені індикаторів для оцінки результативності кожної бюджетної програми, ніж збільшення фінансування галузі.

Розробка та впровадження нових програм «зеленої скриньки» має стати визначальним напрямом державної підтримки сільського господарства України для вступу в Світову організацію торгівлі.

В основу нового підходу до надання державної підтримки через загальні послуги «зеленої скриньки» необхідно покласти принцип збільшення безкоштовних державних послуг для вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Отже, вільне підприємництво в аграрному секторі економіки представлене фермерськими господарствами, діяльність яких регулюється відповідно до За-

кону України «Про фермерське господарство». Фінансування даних господарств відбувається за рахунок коштів державного бюджету. Фінансова допомога може надаватися на поворотній та безповоротній основі. Визначені чіткі норми, за якими господарства можуть претендувати на отримання фінансування, що відбувається окремо для галузі рослинництва та тваринництва. Бюджетне фінансування варто зосередити на заходах «зеленої скриньки», насамперед на збереженні навколишнього середовища та створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки.

Фермерські господарства працюють в умовах жорсткої конкуренції, адже є виробниками продукції, яка зазвичай різниці ціною. Фермерські господарства є одним із важелів розвитку села, адже ферми зазвичай знаходяться у сільській місцевості. Дані господарства надають місцевим жителям додаткові робочі місця, відбувається підтримка соціальної інфраструктури. Тому доцільним є фінансування даного сектору за допомогою прямих методів, так і не прямих (через систему оподаткування, страхування, державного регулювання).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фермерське господарство» №973 – IV від 19.06.2003.
2. Жибак М.М. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємницьких агроформувань регіону / М.М. Жибак // АгроСвіт. – 2010. – № 12. – С. 2–5.
3. Кушнір І.В. Видатки бюджету на підтримку аграрного сектору та їх ефективність / І.В. Кушнір // Економіка АПК. – 2011. – №5. – С. 98–102.
4. Шолойко А.С. Законодавче забезпечення державної фінансової підтримки страхування виробництва сільськогосподарської продукції у фермерських господарствах / А.С. Шолойко // Економіка АПК. – 2010. – №12. – С. 94–97.

Зинченко Н.П., Филатова С.А.

Днепропетровский университет экономики и права имени А. Нобеля, Украина

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ И МЕТОДЫ ЕГО ОРГАНИЗАЦИИ

Государственное регулирование экономики в тех или иных масштабах присутствует любой экономической системе. В экономике, основанной на рыночной конкуренции и макроэкономическом регулировании, государству отводится весьма значительная роль. Вмешательство государства в экономические процессы осуществляется с целью обеспечения прогрессивных сдвигов в пропорциях воспроизводства, условий для добросовестной конкуренции, предотвращения негативных социальных и экономических последствий. Государство в современных условиях, как показывает опыт развитых индустриальных стран, все шире применяет прогнозирование, программирование и планирование на макроэкономическом уровне. Не исключаются и традиционные средства: пошлины, налоги, преференции отечественным производителям, субсидирование ряда отраслей и т.д. Без этих рычагов регулирования нельзя обеспечить структурную перестройку экономики, определить приоритеты развития, выправить платежный баланс, сохранить на должном уровне обороноспособность

страны. Воздействие государства на экономические процессы. Основывается на сочетании рыночного саморегулирования с государственными регуляторами. Рынок выполняет такие функции, как обмен продуктами труда обособленных товаропроизводителей; стимулирование повышения ими качества продукции, снижения издержек производства; побуждение покупателей к экономии, увеличению доходов.

Государство применяет определенные регуляторы, стабилизаторы, социальные компенсации. Для общества важной является контрольная функция, например разработка различных стандартов (экономических, социальных и др.). Налоги позволяют государству регулировать определенные виды предпринимательской деятельности, а через государственные расходы оно стимулирует фирмы и предприятия, удовлетворяет социальные потребности.

Государством применяются методы прямого и косвенного регулирования экономики. К методам прямого государственного воздействия относятся:

- определение стратегических целей развития экономики и их выражение в индикативных и других планах, целевых программах;
- государственные заказы и контракты на поставки определенных видов продукции, выполнение работ, оказание услуг;
- государственная поддержка программ, заказов и контрактов; нормативные требования к качеству и сертификации технологий и продукции;
- правовые и административные ограничения и запреты по выпуску определенных видов продукции и т.п.;
- лицензирование операций по экспорту и импорту товаров, т.е. внешнеторговых операций.

Прямые методы государственного регулирования экономики не связаны с созданием дополнительного материального стимула или опасностью финансового ущерба и базируются на силе государственной власти.

Методы косвенного государственного регулирования экономических процессов в основном опираются на товарно-денежные рычаги, определяют «правила игры» в рыночном хозяйстве и воздействуют на экономические интересы субъектов хозяйственной деятельности. К ним следует отнести:

- налогообложение, уровень обложения налогами и систему налоговых льгот;
- регулирование цен, их уровня и соотношений;
- платежи за ресурсы, ставки процента за кредит и кредитные льготы;
- таможенное регулирование экспорта и импорта, валютные курсы и условия обмена валют.

Сфера применения косвенного регулирования по мере развития рыночной экономики значительно расширяется, сужая возможности прямого вмешательства государства в процессы расширенного воспроизводства.

Важнейшей предпосылкой государственного регулирования экономики является разработка прогнозов. Государственное прогнозирование представляет собой систему научно обоснованных представлений о тех или иных направлениях социально-экономического развития страны. В условиях рыночных отношений прогнозирование приобретает весьма большое значение и стано-

витається початковою стадією, основою всієї системи управління. Це пов'язано з тим, що в умовах ринку змінюються траєкторії розвитку, збільшується вибір його варіантів, посилюється інтенсивність пошуку виходів із нежелательних, негативних ситуацій. Достигається це з допомогою розвинутої системи альтернативних прогнозів. Крім того, в ринковій економіці збільшується число суб'єктів, які самостійно, під свою відповідальність, приймають те чи інші рішення (державні підприємства і підприємства з іноземними інвестиціями, кооперативи, фермерські господарства, місцеві органи влади). Кожному з цих суб'єктів необхідно передбачити зміни ринкової кон'юнктури, можливі наслідки своїх рішень. Прогнози розробляються в декількох варіантах і включають в себе кількісні показники і якісні характеристики розвитку макроекономічної ситуації. Основа їх складає система демографічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, зовнішньоекономічних, а також галузевих, регіональних і др. прогнозів окремих сфер діяльності.

Караїм О.А.

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВИКОРИСТАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

7 вересня 2005 року Україна ратифікувала Європейську ландшафтну конвенцію, що передбачає подальші кроки з забезпечення її реалізації на рівні держави. Конвенція пропонує юридичні та економічні механізми на національному та міжнародному рівнях для формування "ландшафтової політики" та посилення взаємодії між місцевими та центральними органами влади, та транскордонного співробітництва із захисту ландшафтів. Її текст зосереджений на підході до розуміння ландшафтів, які потребують здійснення різних видів діяльності: суворої охорони, захисту, управління, підтримки сучасного стану, планування та інших.

Досі відносини у сфері збереження, відтворення та раціонального використання ландшафтного потенціалу в Україні регулювались законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону земель», «Про охорону культурної спадщини», «Про генеральну схему планування території України», «Про архітектурну діяльність», «Про екологічну мережу», «Про основи містобудування», «Про планування і забудову територій», Водним, Земельним, Лісовим кодексами України та іншими нормативно-правовими актами.

На даному етапі прийнято в першому читанні (14.06.2011) Закон України "Про ландшафти" спрямований на збалансоване та невиснажливе використання ландшафтів з врахуванням екологічних, економічних та соціальних інтересів, збереження їх для сучасних та майбутніх поколінь. Він визначає на основі впровадження інтегрованого управління ландшафтами правові та організаційні засади охорони, планування, організації, регулювання, моніторингу, контролю

та обліку ландшафтів на державному, регіональному, місцевому рівнях із урахуванням різноманітності їхньої природної, культурно-історичної, естетичної цінності та економічного розвитку. Законопроект передбачає також встановлення порядку проведення ландшафтного планування та порядку визначення і встановлення меж та розмірів ландшафтів, а також порядку їх відображення в документації з землеустрою і в земельних кадастрових документах. Проте поки що не введене в українське законодавство поняття “ландшафтний потенціал”, його значення як природно-економічного феномена, тому воно не несе ніякого певного юридичного змісту. Відсутні методика та механізми його охорони та використання.

Територіальні методи охорони ландшафтного потенціалу, які сьогодні повинні реалізовуватись через концепцію інтегрованого управління ландшафтами, не мають адекватного нормативно-правового забезпечення і практично не використовуються на природоохоронних територіях.

Положення про природоохоронні території, часто містять лише законодавчі норми, проте тут відсутні конкретні правові механізми реалізації цих норм. Цього явно недостатньо для реального бережливого використання ландшафтного потенціалу та інтеграції його в програми розвитку природоохоронних територій. Дане положення повинно фіксувати:

- усі складові ландшафтного потенціалу;
- на якому праві власності можуть знаходитись ті чи інші елементи ландшафтного потенціалу на природоохоронній території;
- обов'язки сторін при даній позиції;
- порядок укладання угод з питань використання ландшафтного потенціалу природоохоронної території;
- ступінь відповідальності за порушення встановлених регламентів.

Особливе місце у структурі організаційно-економічного механізму управління ландшафтным потенціалом природоохоронних територій посідає проблема удосконалення фінансового забезпечення (залучення фінансових ресурсів, їх розподіл, перерозподіл, податкові та інші пільги, тощо). Ще за часів жорсткої планової економіки фінансування природоохоронних територій завжди здійснювалося за залишковим принципом, тому в умовах ринкової економіки зрозуміло, що вони не зможуть успішно існувати лише за рахунок державного бюджету. Подальший розвиток природоохоронних територій повинен ґрунтуватися на обов'язковому залученні його об'єктів у сферу ринкових товарно-грошових відносин та збалансованості фінансування, включаючи фонди екологічного призначення, з необхідними витратами для реалізації заходів, спрямованих на збереження та ефективне використання ландшафтного потенціалу.

В Україні, як і у багатьох інших країнах з перехідною економікою на фоні стрімкого скорочення природоохоронних витрат, характерним стає формування альтернативних джерел. Важливе місце серед яких сьогодні займають екологічні фонди, які на даний час є досить поширеними в країнах Центральної та східної Європи.

Згідно статті 48 Закону України “Про природно-заповідний фонд України”, при національних природних парках, біосферних заповідниках, ботанічних

садах, зоологічних та дендрологічних парках, може створюватись цільовий екологічний фонд. Проте в Українському законодавстві існує ряд суперечностей. Так у Бюджетному кодексі зазначається, що бюджетна установа (сюди входять і природоохоронні території), не має права створювати фонди. У Законі “Про охорону навколишнього природного середовища” говориться про те, що кошти які призначені на природоохоронні заходи, звільняються від оподаткування, що знову ж таки не співпадає із Законом “Про систему оподаткування”, де є чіткий перелік таких заходів, проте він не враховує сказаного у попередньому Законі. Дану проблему необхідно вирішити, оскільки це сприятиме збільшенню фінансової потужності природоохоронних територій, котрі завдяки цьому дешевше обходитимуться бюджету.

Практика показує, що для об'єктів загальнодержавного значення існує три основних джерела фінансування, а саме: державний бюджет, державний фонд охорони навколишнього природного середовища та власні кошти установ. Наявність пільг безумовно сприяє розвитку природоохоронних територій, проте існують обмеження. Дані об'єкти звільнені від сплати земельного податку і податку на прибуток, але змушені, у разі надання платних послуг (отриманні власних коштів), сплачувати податок на додану вартість [4].

Найважливішими функціональними елементами державної системи управління природоохоронною діяльністю є наступні складові фінансово-економічного механізму [2]: механізм зборів за забруднення навколишнього природного середовища та за спеціальне використання природних ресурсів; механізм відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля; система державного бюджетного фінансування природоохоронних заходів через головний розділ у складі Держбюджету, Державний, республіканський АР Крим та місцеві фонди охорони навколишнього середовища у складі відповідних бюджетів.

Досить часто мова іде про залучення на природоохоронні території інвесторів, які можуть створити у них нові робочі місця та дати місцевим жителям можливість гідно заробляти на життя, а державі отримувати податки, проте відповідне законодавство досі відсутнє.

Природоохоронні території також фінансуються з інших джерел, які і необхідно розвивати, а саме: рекреаційну та туристичну діяльність, реалізацію міжнародних проектів, спонсорство та внески бізнесу та інше. Для діяльності природоохоронних територій це є додатковими фінансовими ресурсами.

Додатково залученню власних коштів може сприяти успішний розвиток екотуристичної діяльності на території національних парків (та частково заповідників). Джерела доходів можуть бути різними: орендна плата за надані парком землі під будівництво закладів туристичної сфери, розробка додаткових тарифів на відвідування парку, ліцензійна діяльність та відрахування від фірм, що планують організувати у літній час найбільш популярні серед відвідувачів кінні та водяні маршрути. У Росії, для прикладу, екотуризм досяг успіхів у таких національних парках, як “Валдайский”, “Водлозерский”, “Смоленское Поозерье” та інші [1]. У більшості російських заповідників екотуризм розвива-

ється не на основній території, а в охоронній полосі (“Катунський заповідник”, “Байкальський заповідник” та інші).

Взагалі державна ландшафтна політика повинна здійснюватися при допомозі системи трастових фондів. Траст передбачає співробітництво місцевого населення, органів місцевого самоврядування, екологічних організацій, суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з порушенням ландшафтів, традиційного природокористування, екологічними ризиками. Крім того, траст може співпрацювати з інших питань, пов'язаних з охороною, плануванням та управлінням ландшафтами, зокрема в напрямку підвищення ефективності використання ландшафтного потенціалу з використанням природоохоронних технологій у паливно-енергетичному комплексі, при рекультивациі порушених територій, в напрямку проведення сумісних екологічних експертиз за участю громадськості, при підготовці та реалізації еколого-освітніх програм [3].

Таким чином державне регулювання в контексті раціонального використання ландшафтного потенціалу природоохоронних територій повинно мати регулярний та комплексний характер. А для успішної його реалізації необхідними є розробка та впровадження дієвого механізму, що базується на взаємопов'язаній розробці соціально-економічної системи управління ландшафтним потенціалом, яка є складовою частиною загальної системи управління природоохоронною територією.

Список використаних джерел:

1. Арсеньєва Е.И. Экотуристский потенциал особо охраняемых природных территорий и проблемы его использования / Е.И. Арсеньєва, А.С. Кусков // Туризм и культурное наследие: межвуз. сб. науч. тр. – Вып. 3. – Саратов, 2005. – С. 222-237.
2. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності / [Шевчук В., Пилипчук М., Карпенко Н. та ін.]. – К.: Геопринт, 2000. – 412 с. – С. 11.
3. Павліха Н.В. Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід: монографія / Н.В. Павліха. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 380 с.
4. Толкачов В.А. Система управління природоохоронними територіями в Україні: проблеми та перспективи / В.А. Толкачов, О.М. Колосок, Н.В. Гудкова // Наук. Вісн. ВНУ ім. Лесі Українки. – 2009. – №1. – С. 5–8.

Каряка А.О., Полянецька О.В., Філатова С.О.

Дніпропетровський університет економіки та права імені А. Нобеля, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У МЕХАНІЗМІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Найбільш далекоглядні державні діячі та економісти західних країн підходять до принципового висновку про те, що ринковий механізм повинен бути доповнений механізмом державного регулювання економіки. Воно охоплює основні напрями, про які йдеться далі.

1. Державне програмування економіки. Економічне програмування — це найбільш розвинута, комплексна форма державного регулювання економіки. Основними формами програмування є: розробка та реалізація національних

програм і цільових комплексних програм. Державна національна програма, розроблена на основі довгострокових економічних прогнозів, охоплює найважливіші макроекономічні пропорції і має інформаційно-орієнтуєчий характер, дозволяючи конкретним підприємствам (корпораціям) нормально функціонувати в системі народногосподарських пріоритетів у виробництві продукції, технічному розвитку, структурній перебудові господарства, зовнішньоекономічній діяльності.

Формально така програма має індикативний (бажаний) характер: конкретне підприємство саме вирішує питання про те, брати участь йому в державній програмі або діяти на свій страх і ризик. Насправді, однак, держава використовує всю систему економічних інструментів (державні замовлення, що забезпечують гарантійний ринок збуту, і досить високі ціни, пільгові податкові і процентні ставки, прямі субсидії і субвенції), які є в її розпорядженні, з тим щоб забезпечити конкретним підприємствам (корпораціям) зростання обсягу продажу і збільшення маси прибутку, і тим самим спонукати ці підприємства активно брати участь у реалізації настанов програми.

2. Фіскальна політика — це політика доходів і витрат держави. Головний фінансовий план держави — державний бюджет. Як правило, доходи і витрати державного бюджету рідко збігаються. Частіше має місце дефіцит або профіцит. Держава застосовує регулювання податкових ставок і їх диференціацію. У період спаду і подальшої депресії вона істотно знижує прибутковий податок і податок на прибуток корпорацій, в результаті чистий прибуток комерційних фірм зростає і з'являється стимул до розширення виробництва. Отже, в цьому випадку низькі податки грають роль «акселераторів» економічного зростання.

Навпаки, наприкінці фази піднесення, коли настає «перегрів» економіки, виробництво виходить за рамки платоспроможного попиту, що може викликати кризу, держава різко підвищує податкові ставки з метою загальмувати зростання виробництва, не допустити або принаймні послабити силу спаду, упорядкувати процес відновлення рівноваги між пропонуванням і попитом на товарних ринках. У цьому випадку високі податки грають роль «вбудованих стабілізаторів» економічного зростання.

Нарівні із загальним регулюванням податкових ставок, що має циклічний характер, держава широко використовує їх диференціацію. Так, порівняно низькі податки для підприємств (фірм) новітніх, перспективних галузей промисловості стимулюють їх зростання; навпаки, підвищені податки на підприємства застарілих галузей обмежують зростання і стимулюють згортання неефективного виробництва.

3. Грошово-кредитна політика — один із головних інструментів державного регулювання економіки. Грошово-кредитна політика найбільш ефективно і оперативно виконує функції регулювання економічного циклу, попередження і подолання спаду виробництва. Мета грошово-кредитної політики — досягнення на національному ринку рівноваги, що характеризується повною зайнятістю та відсутністю інфляції.

Держава регулює процентні ставки кредитів комерційних банків. Зниження цих ставок у період спаду і депресії веде до збільшення підприємницького

прибутку і зрештою чистого прибутку корпорацій, а тому стимулює зростання виробництва. Навпаки, підвищення процентних ставок у період «перегріву» економіки зменшує підприємницький прибуток, а тому обмежує, гальмує зростання виробництва.

Зниження процентних ставок досягається шляхом «помірної інфляції» (до 6% на рік), тобто шляхом випуску в обіг зайвої маси грошей. У результаті пропонування грошей перевищує попит на грошовий капітал, процент знижується, чистий прибуток зростає, отже, з'являється стимул до інвестицій і розширення виробництва.

4. Інвестиції у виробничу і соціальну інфраструктуру, державні замовлення (закупівлі). Маючи у розпорядженні бюджетні кошти, держава вкладає гроші в будівництво шляхів, портів, аеродромів, продуктопроводів, ліній зв'язку, в тому числі комп'ютерних мереж, що забезпечує нормальні умови функціонування виробничих галузей і банківської системи.

Іншим напрямом державних вкладень є інвестиції в соціальну сферу. Завдяки системі трансфертних платежів держава має можливість виплачувати допомоги по безробіттю, самотнім матерям, багатодітним сім'ям, будувати дешеве муніципальне житло і т. д.

Важливу роль у стимулюванні економічного зростання відіграє державна закупівля військової техніки, рухомого складу залізниць, надлишків сільгосп-продуктів.

5. Регулювання грошової маси. Нарівні з урядом найважливішим органом регулювання ринкової економіки є центральний (національний) банк країни (в США — Федеральна резервна система), незалежний від президента, парламенту й уряду. Головною функцією центрального банку є регулювання грошової маси, забезпечення її відповідності масі товарів і підтримка тим самим твердої купівельної спроможності паперових грошей, що є найважливішою умовою нормального функціонування ринкового механізму.

Фінансова політика центрального банку має циклічний характер. У період, коли в народному господарстві відчувається нестача грошей, що гальмує зростання виробництва, центральний банк знижує резервну норму, зменшує процентну ставку за кредитами, що надаються комерційним банкам (облікову ставку), у масовому масштабі купує у них облігації державних позик. Тим самим збільшуються реальні фінансові ресурси комерційних банків, їх можливість створювати нові безготівкові гроші (зростає мультиплікатор поточних рахунків), отже, і можливість комерційних банків надавати дешеві кредити. Така політика отримала назву політики «дешевих грошей».

Навпаки, в період загострення інфляції центральний банк підвищує резервну норму, проценти за кредитами комерційним банкам, продає їм облігації державних позик. Тим самим вужчають можливості комерційних банків створювати нові гроші, обмежуються їх можливості надавати кредити, підвищуються процентні ставки, що веде до уповільнення зростання платоспроможного попиту, обмеження зростання виробництва, але разом з тим знижує рівень інфляції. Така політика отримала назву політики «дорогих грошей».

Чергуючи вказані варіанти, центральний банк прагне забезпечити відповідність між зростанням грошової маси і маси товарів.

6. Проблема регулювання цін. Основний принцип — відмова від державного регулювання цін, оскільки воно порушує дію ринкового механізму, позбавляє ціни ролі індикаторів суспільного попиту, посиляє виробникам помилкові сигнали, що веде до різко виражених негативних наслідків.

Окремі спроби регулювання цін пов'язані, як правило, з екстремальними ситуаціями. Разом з тим, держава встановлює верхню межу цін (тарифів) на продукцію (послуги) природних монополій, забезпечуючи їм нормальний (середній) прибуток і захищаючи кінцевих споживачів.

7. Державне регулювання інтеграційних процесів. Економічна інтеграція означає зрощення національних господарств ряду країн і утворення великих інтернаціональних економічних комплексів. Основні напрями інтеграційних процесів зводяться до поступового усунення митних і фінансових бар'єрів, створення умов для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів і робочої сили. Разом з тим, інтеграція передбачає уніфікацію цивільного законодавства, соціального страхування і соціального забезпечення, податкової системи, що веде до створення єдиних зовнішніх умов діяльності підприємств (фірм) різних країн. Нарешті, інтеграція передбачає валютний союз.

Як свідчить досвід країн розвинутого ринку, інтеграція сприяє значному підвищенню ефективності виробництва, зростанню конкурентоспроможності продукції, підвищенню рівня життя населення.

Необхідно також підкреслити таке. Інтеграційні процеси відбуваються під контролем і за безпосередньою участю держави, точніше — державних органів ряду країн. Досить сказати, що Римський договір і Маастріхтські угоди — це угоди між урядами, а не приватними фірмами. При цьому макроекономічне державне регулювання інтеграційних процесів відкриває простір інтеграційним процесам на мезо- і мікрорівнях.

Загалом, державне регулювання як елемент структури господарського механізму переслідує такі довгострокові, перспективні цілі: прискорення НТП і структурна перебудова народного господарства, підвищення темпів економічного зростання, створення найбільш сприятливих умов для ринкової конкуренції, завоювання нових позицій на світових ринках, усунення надмірної диференціації прибутків, підтримка соціального партнерства і в кінцевому підсумку забезпечення на цій основі високого рівня і якості життя широких верств населення, тобто надання ринковій економіці соціально орієнтованого характеру.

Список використаних джерел:

1. Шамхалов Ф. Государство и экономика. Основы взаимодействия / Ф. Шамхалов. — М.: Экономика, 2000. — 263 с.
2. Панасюк Б.Я. Прогнозування та регулювання розвитку економіки / Б.Я. Панасюк. — К.: Поліграфкнига, 2004. — 295 с.
3. Леслі А.П. Аналіз державної політики / А.П. Леслі. — К.: Основи, 2006. — 459 с.

К.э.н. Кислухина И.А.

Сургутский государственный университет, Российская Федерация

**АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ПРОГРАММНЫХ ДОКУМЕНТОВ,
РЕГУЛИРУЮЩИХ РАЗВИТИЕ ЛЕСНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ
ХАНТЫ-МАНСИЙСКОГО АВТОНОМНОГО ОКРУГА – ЮГРЫ**

Одной из основных составляющих государственного регулирования экономики является программирование развития её отраслей. Как показывает практика, развитие лесной отрасли в Российской Федерации, равно как и в других странах, требует активных мер государственного регулирования, включая разработку различных программных документов. Наряду с федеральными программами органами государственной власти субъектов Российской Федерации разрабатываются программы регионального уровня. Так, Правительством Ханты-Мансийского автономного округа – Югры (ХМАО – Югры) были разработаны следующие основные программные документы, регулирующие деятельность лесного сектора экономики данного региона:

1. Концепция социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа, одобренная распоряжением Правительства ХМАО от 29 сентября 2001 г. № 556-рп.

2. Программа Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «Экономическое и социальное развитие Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» на 2005-2010 годы», утверждённая Законом ХМАО – Югры от 8 июля 2005 г. № 63-оз.

3. Стратегия социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа – Югры до 2020 года, одобренная распоряжением Правительства ХМАО – Югры от 20 июня 2007 г. № 237-рп.

4. Региональная программа по развитию и реструктуризации лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа, утверждённая постановлением Правительства ХМАО от 25 марта 2002 г. № 135-п.

5. Лесной план Ханты-Мансийского автономного округа – Югры (01.01.2009 – 31.12.2018 гг.), утверждённый постановлением Губернатора ХМАО – Югры от 29 декабря 2008 г. № 180.

6. Целевая программа ХМАО – Югры «Развитие лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2008-2015 годы».

Анализ совокупности указанных программных документов позволил выявить основные проблемы регионального программирования и причины низкой эффективности окружных программ развития лесной отрасли ХМАО – Югры.

Так, в «Концепции социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа» определены потенциальные возможности и перспективы развития лесопромышленного комплекса. Согласно указанному документу, лесопромышленный комплекс округа должен развиваться для удовлетворения, прежде всего, внутреннего спроса Ханты-Мансийского и Ямало-Ненецкого округов по всем видам лесной продукции [1, с. 98].

Принятие Концепции, по нашему мнению, положило начало формиро-

ванию комплексной сбалансированной региональной политики развития лесопромышленного комплекса, направленной на противодействие кризисным явлениям и определение перспектив его дальнейшего экономического роста. Вместе с тем, Концепция представляет собой лишь «рамочный» документ, определяющий основные направления развития лесопромышленного производства, и не может рассматриваться как план развития отрасли.

На базе «Концепции социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа» были разработаны два других программных документа: «Программа Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «Экономическое и социальное развитие Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» на 2005-2010 годы» [2] и «Стратегия социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа – Югры до 2020 года» [3], которые являются комплексными долгосрочными планами развития округа и охватывают все секторы экономики и социальной сферы. Однако эти документы, также как Концепция, определяют лишь основные направления развития лесопромышленного комплекса. Так, «Стратегия социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа – Югры до 2020 года» выделяет одиннадцать приоритетных направлений развития лесопромышленного производства в округе, среди которых создание и развитие целлюлозно-бумажной промышленности; создание предприятий деревянного каркасного домостроения по технологии NASCOR; производство древесных плит ДСП, ДВП и OSB; организация производства топливных гранул – пеллет и топливных брикетов; строительство магистральных лесовозных дорог круглогодочного действия и др. [3].

Основным программным документом развития лесопромышленного комплекса ХМАО – Югры стала утверждённая Правительством округа в марте 2002 года «Региональная программа развития и реструктуризации лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа на 2001–2010 годы» [4]. Разработчиками Программы выступили ЗАО «Гипробум» и ОАО «Лесинвест» (г. Санкт-Петербург), а также Комитет по использованию лесных ресурсов Ханты-Мансийского автономного округа.

Реализация Программы должна была происходить в два этапа. На первом этапе (2001–2005 годы) предполагалась ликвидация убыточности лесозаготовительной и деревообрабатывающей промышленности; вывод лесопромышленного комплекса на стабильное функционирование; рост объёмов производства; обеспечение рентабельности всех лесопромышленных предприятий. На втором этапе (2006–2010 годы) было запланировано строительство в регионе предприятий целлюлозно-бумажной промышленности.

Реализации Программы, по замыслу разработчиков, должна была существенно улучшить внутриотраслевую структуру производства, увеличив долю продукции переработки в торговом обороте отрасли до 77%. Согласно прогнозируемым конечным результатам Программы, лесопромышленное производство в округе должно было стать не только безубыточным, но и высоко эффективным, т.е. достигнуть высокого уровня прибыльности, рентабельности, произво-

дительности труда, качества выпускаемой продукции и эффективности управления (табл. 1).

Таблица 1. Прогнозируемые конечные результаты реализации Программы в сравнении с показателями 2000 года

Наименование показателя	2000 г.	2010 г.
1. Товарная продукция, млн. руб.	1025	19400
2. Себестоимость товарной продукции, млн. руб.	1161	11400
3. Прибыль, млн. руб.	-136	8000
4. Рентабельность продукции, %	–	70
5. Численность работающих, чел.	8442	17035
6. Выработка на одного работающего, тыс. руб.	121,4	1140,0

Принципиальное значение «Региональной программы развития и реструктуризации лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа на 2001-2010 годы», на наш взгляд, заключалось в том, что её принятие обеспечило возможность существенного увеличения объёма прямых инвестиций в отрасль (в том числе из бюджета округа) и проведения масштабной реорганизации всего лесопромышленного комплекса ХМАО – Югры. Положительным фактором также был комплексный подход к решению проблемы реструктуризации отрасли: кроме необходимости улучшения отраслевой структуры производства Программа включала в рассмотрение такие важные аспекты проблемы как повышение качества продукции до уровня международных стандартов, совершенствование структуры управления лесопромышленным комплексом, повышение квалификации и производительности труда работников, охрана окружающей среды.

Вместе с тем, фактический уровень лесопромышленного производства в период действия Программы не только не достиг запланированного, но по некоторым показателям даже продолжил снижение. Причинами низкой эффективности реализации Программы, на наш взгляд, являются:

1. Завышение плановых показателей производства продукции. Плановые показатели были установлены на основе оптимистических прогнозов развития лесопромышленного комплекса без учёта трудностей переходного периода от глубокого системного кризиса к устойчивому экономическому росту. Так, в 2005 году плановый показатель производства пиломатериалов был установлен на уровне 1044,0 тыс. м³, фактически он достиг только 407 тыс. м³, составив 38,98% от запланированного уровня. В 2010 году разрыв между фактическим и плановым показателем стал ещё значительней: фактический объём производства пиломатериалов составил лишь 17,23% планируемой величины, что было вполне предсказуемо, ввиду отрицательной динамики объёмов производства пиломатериалов в округе. При составлении Программы, очевидно, не был учтён реальный уровень регресса отрасли, достигший к концу 90-х годов катастрофических масштабов (износ ОПФ – 80%, десятикратное падение объёмов производства продукции, полное отсутствие притока квалифицированных кадров и т.д.), что, полагаем, и стало причиной завышения производственных показателей.

2. Несбалансированный по ассортиментному составу перечень производимой продукции. Так, в ассортиментном составе фигурирует только один вид древесных плит – плиты МДФ, тогда как потребности округа и производственный потенциал лесопромышленного комплекса позволяют наладить производство плит ДВП, плит OSB и др. Из всего многообразия строительных блоков, изготавливаемых на основе отходов лесопильного производства, в Программе фигурируют только арболитовые блоки.

3. Незначительный удельный вес лесохимического производства в производственной структуре отрасли. Программой предусмотрено строительство на территории округа только одного лесохимического предприятия по производству технического углерода-сорбента (3,0 тыс. тонн в год), используемого для сбора разливов нефти [4]. Вместе с тем, в «Концепции социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа» лесохимическое производство названо приоритетным направлением развития лесопромышленного комплекса ХМАО – Югры [1, с. 96].

4. Отсутствие мероприятий по вовлечению в производственный оборот недревесных отходов лесопромышленного производства, таких как древесная кора, хвойная лапка, смолы, являющихся сырьём для производства целого ряда продуктов глубокой переработки, таких как пихтовое масло, хвойный концентрат, дубильные экстракты и т.д.

5. Планирование создания на территории округа целлюлозно-бумажного производства без учёта природно-климатических особенностей округа и возможного экологического ущерба. Строительство на территории округа двух целлюлозно-бумажных комбинатов, производящих 320,0 тыс. тонн бумаги и такое же количество картона в год [4] считаем нецелесообразным, поскольку это связано, во-первых, с высокими капитальными затратами на их строительство (по расчётам экспертов, на строительство только одного ЦБК потребуется 29,150 млрд. руб. [5]), во-вторых, с необходимостью многократного увеличения объёмов лесозаготовок для бесперебойного снабжения комбинатов древесным сырьём, что в условиях сильно заболоченной местности (до 90% по некоторым районам округа), практически полного отсутствия лесовозных дорог круглогодичного действия и сезонного характера лесозаготовок, является крайне затруднительным, и, в-третьих, с опасностью нанесения непоправимого ущерба экологии округа в результате производственной деятельности комбинатов, т.к. в условиях Крайнего Севера процессы восстановления нарушенных экосистем идут намного медленнее, чем в центральной части и на юге России.

В декабре 2008 г. был принят ещё один программный документ, имеющий принципиальное значение для развития лесной отрасли ХМАО – Югры в целом – «Лесной план Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на период 01.01.2009 – 31.12.2018 гг.» [6]. Лесной план содержит подробную аналитическую информацию о состоянии лесов, расположенных на территории округа, их целевом назначении, о лесорастительных зонах и лесных районах ХМАО – Югры, определяет основные направления использования, охраны, защиты и воспроизводства лесов, имеет финансово-экономическое обоснование мероприятий по осуществлению планируемого освоения лесов округа. В разде-

ле «Тематические приложения к Лесному плану» содержатся программы развития лесной отрасли ХМАО – Югры и её инфраструктуры, в том числе новая целевая программа ХМАО – Югры «Развитие лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2008-2015 годы» [7], что свидетельствует о комплексном характере долгосрочного планирования развития лесной отрасли ХМАО – Югры.

Однако Лесной план, также как и другие программные документы развития лесной отрасли ХМАО – Югры, содержит ряд существенных недостатков, среди которых:

1. Выделение лесоэкономических зон (ЛЭЗ) планируемого освоения лесов путём простого объединения территорий лесничеств, без проведения полноценного лесоэкономического районирования. В качестве критериев выделения лесоэкономических зон были указаны: приоритеты по видам использования лесов; запас и структура древостоя; доля защитных лесов; экономическая доступность; развитость лесохозяйственной инфраструктуры. Выбор таких критериев районирования позволяет лишь укрупнить лесохозяйственные территории и является по сути лесохозяйственным, а не лесоэкономическим районированием. Лесоэкономическое районирование кроме лесохозяйственных критериев должно также учитывать и экономические факторы, такие как социально-экономическое развитие территории, развитие промышленности и транспортная инфраструктура, и может не совпадать как с лесорастительным, так и с лесохозяйственным районированием. Выделение ЛЭЗ без учёта экономической составляющей, по нашему мнению, станет препятствием на пути к эффективному освоению лесных ресурсов округа и развитию лесопромышленного производства.

2. Специализация ЛЭЗ, не ориентированная на специализацию лесопромышленного производства. Специализация лесоэкономических зон осуществлялась, исходя из принципа комплексного (добыча нефти, газа и лесных ресурсов) или сугубо лесопромышленного освоения территории. При этом лесопромышленная специализация не конкретизировалась, и производственная направленность этих зон (например, лесохимическая, мебельная, строительная и т.п.) не была определена.

3. Создание лесоэкономических зон без учёта потенциала развития лесопромышленного производства. Развитие ЛЭЗ ограничивалось рамками приоритетных инвестиционных проектов, действующих в лесной отрасли ХМАО – Югры, и не учитывало тенденций концентрации лесопромышленного производства, освоения новых видов продукции и новых рынков сбыта.

4. Определение плановых показателей объёмов производства продукции ЛПК без учёта ошибок планирования, выявившихся при реализации предыдущей программы развития ЛПК. Лесной план включает Целевую программу развития лесопромышленного комплекса [7], которая, по сути, является продолжением нереализованной Программы [4].

Целевая программа ХМАО – Югры «Развитие лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2008-2015 годы» [7], о которой говорилось выше, также является одним из основных программных

документов развития лесопромышленного комплекса ХМАО – Югры, однако по своему качеству она значительно уступает даже предыдущей Программе. Ограниченная объёмом всего в пять машинописных страниц новая Целевая программа определяет в качестве первоочередных задач развития ЛПК нереализованные задачи предыдущей Программы, среди которых снова фигурирует строительство всё тех же двух целлюлозно-бумажных комбинатов, а итоговые показатели рассчитаны, как прежде, без учёта реальных тенденций развития лесопромышленного производства, и потому существенно завышены.

Список использованных источников:

1. Концепция социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа. Одобрена распоряжением Правительства ХМАО от 29 сентября 2001 года № 556-рп. – Ханты-Мансийск: ГУИПП «Полиграфист», 2002. – 146 с.
2. Программа Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «Экономическое и социальное развитие Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» на 2005-2010 годы». Утверждена Законом ХМАО – Югры от 8 июля 2005 г. № 63-оз (в ред. Закона ХМАО – Югры от 24.11.2008 г. № 136-оз) // Собрание законодательства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 15 июля 2005 г. – № 7. – Ч.1. – Ст. 740.
3. Стратегия социально-экономического развития Ханты-Мансийского автономного округа – Югры до 2020 года. Одобрена распоряжением Правительства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 20 июня 2007 г. № 237-рп // Собрание Законодательства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 29 июня 2007 г. – № 6.
4. Региональная программа по развитию и реструктуризации лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа. Утверждена постановлением Правительства Ханты-Мансийского автономного округа от 25 марта 2002 г. № 135-п // Собрание Законодательства Ханты-Мансийского автономного округа от 12 апреля 2002 г. – № 3.
5. Реестр приоритетных инвестиционных проектов Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2007 год и среднесрочную перспективу до 2011 года. Утверждён постановлением Правительства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 1 марта 2007 г. № 54-п // Собрание Законодательства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 30 марта 2007 г. – №3.
6. Лесной план Ханты-Мансийского автономного округа – Югры (01.01.2009 – 31.12.2018 гг.). Утверждён постановлением Губернатора Ханты-Мансийского автономного округа – Югры от 29 декабря 2008 г. № 180 // Собрание законодательства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры, 2008. – Спец. вып. № 12.
7. Целевая программа ХМАО – Югры «Развитие лесопромышленного комплекса Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2008-2015 годы» /Тематическое приложение № 2 «Целевые программы в лесопромышленном комплексе Ханты-Мансийского автономного округа – Югры» /Лесной план Ханты-Мансийского автономного округа – Югры (01.01.2009 – 31.12.2018 гг.) // Собрание законодательства Ханты-Мансийского автономного округа – Югры, 2008. – Спец. вып. № 12.

Крочук В.М.

Національний університет «Львівська Політехніка», Україна

**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ
В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ**

Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки України. Організацію управління транспортного комплексу України покладено на Міністерство транспорту, яке здійснює керівництво транспортно-дорожнім комплексом, відповідає за його розвиток, координує роботу об'єднань, підприємств, установ і організацій автомобільного, авіаційного, залізничного, морського, річкового транспорту і дорожнього господарства.

Ефективне функціонування державної транспортної системи та включення її у європейську та світову транспортні мережі сприяє вирішенню найважливіших завдань сьогодення та дозволяє збільшити обсяги міжнародних перевезень. Частка обсягів продукції підприємств транспортно-дорожнього комплексу у валовому внутрішньому продукті становить 6,9%, а вартість транспортних засобів – 13,4% від загальної вартості виробничого потенціалу країни.

Загальна транспортна мережа України достатньо об'ємна і включає 43,5 тис.км магістральних трубопроводів, 22,1 тис.км залізничних колій, 164,6 тис.км автомобільних доріг з твердим покриттям, 2,2 тис.км експлуатаційних річкових судноплавних шляхів з виходом до Азовського та Чорного морів. [1].

Окрім того, постійно зростають обсяги вантажообігу транспортних перевезень. Найбільший вантажообіг припадає на залізничний, трубопровідний та автомобільний транспорт.

Так, різні види транспорту дають можливість доставляти вчасно та якісно вантажі в пункти призначення, сприяють підвищенню мобільності населення, надають широкий спектр послуг у міжнародному сполученні.

Сучасний бізнес, в тому числі і автотранспортну галузь, не можливо уявити обмеженими рамками окремої країни. Вихід на зарубіжні ринки відкриває перед українськими підприємствами великі можливості для збуту продукції, збільшує рентабельність та залучається до останніх технологічних розробок.

Ряд вчених – економістів розглядали проблеми розвитку транспорту світової мережі, однак в поле їхніх досліджень не ввійшли проблеми пов'язані з формуванням управління витратами в системі фінансової безпеки автотранспортної галузі, які б вміло реагували на особливості автотранспортної галузі.

Саме поняття «фінансова безпека» у найбільш широкому значенні характеризує захищеність фінансових інтересів галузі на усіх рівнях фінансових відносин. «II складовою є якість фінансових інструментів і послуг, що захищає наявних і потенційних клієнтів від негативного впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на їх фінансовий стан, а також гарантує у разі потреби повернення вкладених коштів» [2].

В світі бізнесу ситуація на міжнародному ринку постійно змінюється.

Разом з ними міняються і взаємовідносини українських та іноземних партнерів в сфері транспортних перевезень. Система, яка ще вчора була оптимальною, може стати неефективною сьогодні і особливо завтра. Особливо це стосується міжнародних відносин.

Саме тому будь-яке порушення сталого функціонування автотранспортної галузі негативно впливає на подолання кризових явищ в країні.

Такі проблеми пов'язані з розвитком міжнародних перевезень, удосконаленням транспортних засобів, усунення перешкод у переміщенні вантажів, збільшення вартості автотранспортних послуг, що безпосередньо пов'язане з зростанням цін на паливо, зменшення тягарю нормативного та податкового законодавства. Єдина кінцева мета поставлених завдань – це своєчасне та якісне надання транспортних послуг, спрощення митних процедур і прискорення часу доставки вантажів до споживача, де чи не найголовніше місце займає управління витратами в системі фінансової безпеки автотранспортної галузі [8].

Отже, управління витратами в системі фінансової безпеки автотранспортної галузі може трактуватися як поєднання фінансової безпеки держави, тобто безпеки макrorівня, і фінансової безпеки економічних суб'єктів, тобто безпеки мікрорівня. В даному випадку фінансова безпека держави, автотранспортної галузі, так і фінансова безпека мікрорівня, автотранспортного підприємства це водночас не лише взаємопов'язані, а й неподільні поняття. На мою думку, саме суперечність між фінансовою безпекою управління витратами двох рівнів – безпекою макrorівня і безпекою мікрорівня – якраз і є головною проблемою фінансової безпеки України на сучасному етапі.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава». – 2008. – №8.– 08 серп. – Ст. 49.
2. Концепція економічної безпеки України / кер. проекту В.М. Геєць / Ін-т. екон. Прогнозування. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
3. Васильчак С.В. Фінансова безпека підприємств аграрного сектора / С.В. Васильчак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип.21.6.
4. Момот Т.В. Економічна безпека корпоративних підприємств будівельної галузі / Т.В. Момот // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі; проблеми теорії та практики. – 2011. – №2(14).
5. Хуторна С. Транзит вантажів і транспортно-експедиційне обслуговування / С. Хуторна // Податки та бухгалтерський облік. – №24.
6. Газета «Україна – Євросоюз у деталях». – №1. – Ст. 8.

Лавер В.О.

Ужгородський національний університет, Україна

НЕЧІТКІ МОДЕЛІ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКТУ ОСОБИСТОГО СПОЖИВАННЯ

Економічна поведінка суспільного підприємства є однією із найстаріших проблем економіки добробуту. Два основних призначення суспільного підприємства полягають у виробництві суспільного продукту і такого продукту особистого користування, технологія виробництва якого має зростаючі доходи на

масштаб (ЗДМ). В цих двох випадках кажуть про природну монополію. І хоча в обох цих випадках єдиною економічно ефективною організацією виробництва є використання однієї виробничої одиниці, для суспільства не вигідно дозволити монополісту, мета якого максимізація прибутку, повністю керувати цією одиницею. Існує необхідність у регульованому суспільному підприємстві, для якого потрібно вирішувати нормативну проблему ціноутворення.

Слід відмітити, що навіть при спадаючих доходах на масштаб (СДМ) виникають причини для спільного виробництва. Тому допускається довільна технологія (тобто як спадаючі, так і зростаючі доходи на масштаб). Якщо їй відповідають спадаючі доходи на масштаб, то це значить, що агенти спільно керують підприємством і відсутня можливість дублювання (тобто є великі неявні фіксовані витрати на відкриття нової виробничої одиниці).

Розглядається модель регульованої монополії, а саме задача виробництва продукту особистого споживання («особистого продукту») [1].

Нехай маємо два «особистих» продукти: праця використовується як ресурс для виробництва кукурудзи (випуск). Виробництво кукурудзи потребує $x = c(y)$ одиниць праці (наприклад, годин), c неспадна функція, $c(0) = 0$.

В економіці діють n агентів. На початку процесу виробництва у агента i є M_i одиниць вільного часу (цей час може бути використаний для відпочинку чи дозвілля, або для виробництва) і в нього немає кукурудзи. В кінцевому розподілі в нього залишається частина вільного часу при витратах праці x_i і він споживає y_i одиниць кукурудзи. Його переваги описуються функцією корисності $u_i(M_i - x_i, y_i)$, що задана на просторі «вільний час»-«кукурудза». Таким чином, розподіл є допустимим, якщо (і тільки якщо)

$$0 \leq x_i \leq M_i, 0 \leq y_i \text{ для } \forall i = \overline{1, n} \text{ і } \sum_{i=1}^n x_i = c\left(\sum_{i=1}^n y_i\right) \quad (1)$$

Відмітимо, що в цій моделі витрати часу нетрансферабельні (не передаються) між агентами. Зокрема, агент i не може залишитись з більшою кількістю вільного часу, ніж в нього було на початку, він не може позичити вільний час в когось іншого.

Накладаються типові для моделей мікроекономіки обмеження [2]: функції корисності агентів квазіугнуті та диференційовані, функція витрат опукла і диференційована.

В [1] пропонується розв'язувати цю задачу шляхом зведення до кооперативної гри В даній роботі розглядається інший підхід – зведення до класичної моделі розподілу витрат.

Розглянемо «внутрішні» розподіли ($0 < x_i < M_i, 0 < y_i$). Для оптимальності за Парето такого розподілу необхідно і достатньо, щоб виконувались наступні рівності («умова Самуельсона» [3]), що відповідає адитивній згортці функцій корисності агентів):

$$\frac{u_{iy}}{u_{im_i}}(m_i, y_i) = c'\left(\sum_{i=1}^n y_i\right), \text{ для } \forall i = \overline{1, n}, \quad (2)$$

де $m_i = M_i - x_i$ – величина залишку вільного часу агента i .

Нехай агенти мають квазілінійні функції корисності: $u_i(M_i - x_i, y_i) = b_i(y_i) + m_i$, де $b_i(y_i)$ – це еквівалент витрат (у годинах), необхідних для випуску y_i одиниць кукурудзи.

Умови (2) для квазілінійних функцій набудуть наступного вигляду:

$$b'_i(y_i) = c' \left(\sum_{i=1}^n y_i \right), \text{ для } \forall i = \overline{1, n}. \quad (3)$$

Якщо функції $b_i(y_i)$ увігнуті і функція c опукла, то маємо задачу опуклого програмування. При цьому необхідні умови екстремуму є і достатніми, і розв'язок рівняння (3) єдиний. Для пошуку оптимального набору рівнів випуску продукту особистого користування $y^* = (y_1^*, y_2^*, \dots, y_n^*)$ маємо систему n рівнянь від n невідомих, яка може бути розв'язана відомими методами.

Припустимо, що знайдено розв'язок (3). Пропонується апріорі задати один із принципів розподілу витрат [4]:

1. Вирівнювання витрат ($x_i = x_j, \forall i, j$);
2. Вирівнювання вільного часу ($m_i = m_j, \forall i, j$);
3. Пропорційність витрат початковим запасам часу ($x_i = \frac{M_i}{\sum M_i} c(\sum y_i), \forall i$).

Оскільки $0 \leq x_i \leq M_i$, то розглядається узагальнення принципу вирівнювання витрат, а саме подушний податок. Узагальненням вирівнювання вільного часу є рівневий податок. Для пропорційного принципу обмеження на величину витрат завжди виконуються.

Припустимо, що вдалось знайти оптимальний план випуску (y_1, y_2, \dots, y_n) , але допустимі деякі відхилення від нього, величина яких визначається особою, що приймає рішення. Тоді величини (y_1, y_2, \dots, y_n) можуть бути представлені у вигляді нечітких $y_i = (\underline{y}_i, \hat{y}_i, \overline{y}_i)$ із функціями належності трикутного вигляду.

Тоді $y = \sum_{i=1}^n y_i$ теж є нечітким числом трикутного вигляду, причому

$$y = \left(\sum_{i=1}^n \underline{y}_i, \sum_{i=1}^n \hat{y}_i, \sum_{i=1}^n \overline{y}_i \right).$$

Припустимо, що існує тільки наближена інформація про початковий запас часу агентів і M_i можуть бути представлені у вигляді нечітких чисел трикутного вигляду – $M_i = (\underline{M}_i, \hat{M}_i, \overline{M}_i)$

Якщо функція витрат лінійна, то $c(y)$ теж буде нечітким числом трикутного вигляду. У загальному випадку $c(y)$ визначається за допомогою операцій над нечіткими числами [5]. Пропонується обрати один із запропонованих вище принципів розподілу витрат. Тоді x_i будуть нечіткими числами, їхні функції належності можуть бути визначені аналогічно до $c(y)$ [5], з урахуванням обраного принципу розподілу.

$$\text{Введемо функцію: } \xi_{x_i}(x_i) = \begin{cases} 1, & 0 \leq x_i \leq M_i; \\ 0, & \text{в інших випадках.} \end{cases}$$

Тоді скорегована функція належності x_i , яка враховує обмеження на величину витрат, буде мати вигляд: $\mu_{x_i}(x_i) = \min\{\hat{\mu}_{x_i}(x_i), \xi_{x_i}(x_i)\}$.

Введемо наступну функцію-індикатор:

$$\nu(x_1, x_2, \dots, x_n, y) = \begin{cases} 1, & \sum_{i=1}^n x_i = c(y); \\ 0, & \sum_{i=1}^n x_i \neq c(y). \end{cases}$$

Використовуючи підхід Белмана-Заде [4], отримуємо наступний вираз для функції належності розв'язку:

$$\mu(x_1, x_2, \dots, x_n, y) = \min\{\mu_{x_1}(x_1), \dots, \mu_{x_n}(x_n), \mu_{c(y)}(y), \nu(x_1, x_2, \dots, x_n, y)\}.$$

Розв'язком цієї задачі будемо вважати вектор, що максимізує $\mu(x_1, x_2, \dots, x_n, y)$. Для знаходження оптимального розподілу потрібно розв'язати наступну задачу:

$$\lambda \rightarrow \max \\ \mu(x_1, x_2, \dots, x_n, y) \geq \lambda.$$

Для цього пропонується застосувати підхід, запропонований в [6].

Автор вдячний Волошину О.Ф. професору факультету кібернетики Київського національного університету імені Т.Шевченка за постановку задачі та надані консультації.

Список використаних джерел:

1. Мулен Э. Кооперативное принятие решений / Э. Мулен. – М.: Мир, 1991. – 464 с.
2. Пономаренко О.І. Мікроекономіка / О.І. Пономаренко, М.О. Перестюк, В.М. Бурим. – К.: Вища школа, 2004. – 262 с.
3. Paul Samuelson, The Pure Theory of Public Expenditure – The Review of Economics and Statistics. – Vol.36. – №.4. – Nov.1954. – P. 387-389.
4. Волошин О.Ф. Теорія прийняття рішень / О.Ф. Волошин, С.О. Машенко. – К.: ВТЦ «Київський університет», 2006. – 304 с.
5. Згуровский М.З. Интегрированные системы оптимального управления и проектирования / М.З. Згуровский. – К.: Вища школа, 1990. – 350 с.
6. Лавер В.О. Нечіткі моделі розподілу витрат на виробництво колективного продукту / В.О. Лавер // Схід: аналіт.-інформ. журнал. – 2010. – № 7. – С. 60-63.

Левченко А.А., к.е.н. Гончар А.А.

Дніпропетровський університет економіки та права імені А. Нобеля, Україна

МЕТОДОЛОГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Державне регулювання економіки являє собою комплекс форм та засобів централізованого впливу на розвиток економічних об'єктів і процесів для стабілізації економічної системи та її розширеного відтворення.

Для сучасних умов характерні переплетення ринкових з державними методами регулювання та їх поєднання. Кожен з них має свою сферу застосування і відповідає певним інтересам суб'єктів власності та господарювання. Проте вони

збігаються в тому, що і держава, і ринок приводять у відповідність частковій планомірності, властивій окремим господарським одиницям [1].

Державне регулювання в Україні здійснюється через проходження антициклічної, регіональної, інвестиційної, амортизаційної, структурної, грошово-кредитної, фінансово-бюджетної, антиінфляційної, валютної, митної, цінової, соціальної, екологічної та інших форм економічної політики.

Найважливішими напрямками державного економічного регулювання народного господарства, а отже й встановлення рівноваги національного ринку слід вважати:

1) регулювання системи продуктивних сил, у тому числі кожного з її елементів (засобів праці, науки та ін.);

2) регулювання відносин економічної власності, в тому числі її окремих форм (акціонерної, державної та ін.);

3) регулювання техніко-економічних відносин, зокрема процесу концентрації виробництва, його спеціалізації тощо;

4) регулювання організаційно-економічних відносин.

Основними формами державного регулювання є планування, програмування та прогнозування на національному і наднаціональному рівнях, де вищою формою державного регулювання є національне демократичне економічне планування.

Для регулювання цих підсистем використовують такі методи: економічне регулювання, правове регулювання і адміністративне регулювання.

Економічне регулювання передбачає використання лише економічних важелів, його поділяють на пряме (за допомогою державних закупівель товарів і послуг, державного цільового фінансування) і непряме (за допомогою антициклічної, інвестиційної та інших форм політики).

Правове регулювання здійснюють внаслідок прийняття та вдосконалення правової бази (відповідного комплексу юридичних законів та поправок до них тощо).

Адміністративне регулювання передбачає використання заходів заборони, дозволу, примусу та проведення грошової реформи.

Важливими методами державно-корпоративного регулювання народного господарства є здійснення найважливіших форм економічної політики:

- науково-технічна політика;
- кредитно-грошова політика;
- амортизаційна політика;
- структурна політика;
- цінове регулювання.

Відповідними об'єктами регулювання є економічний цикл, процес нагромадження капіталу тощо.

Зростання економічної ролі держави, її втручання в процес суспільного виробництва і висока концентрація останнього модифікували традиційний механізм саморегулювання економіки, різко обмежили дію стихійних ринкових сил. Держава прийняла на себе цілу низку регулюючих функцій, особливо щодо розвитку державного сектора економіки, а також ринкової кон'юнктури [2].

Довголітня практика державного втручання в економіку дала змогу виробити відповідні методи і важелі, в результаті чого економічна система стала високоефективною. Політика державного регулювання дає можливість нейтралізувати численні руйнівні процеси і небажані відхилення, які періодично переривають і деформують рух економічного циклу.

Економічна політика держави формується свідомо через мережу органів державного апарату, суспільні інститути, засоби масової інформації, де важливу роль відіграють підприємницькі організації, фінансові групи. Головна мета державного втручання в економічний розвиток – забезпечення безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиного цілого, досягнення економічної ефективності на макrorівні. Її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення.

Список використаних джерел:

1. Політика державного регулювання як складова частина господарської системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allbest.ru>
2. Мочерний С.В. Економічна теорія: навч. посіб. / С.В. Мочерний. – 2005.

Лейтман М.Л.

Днепропетровский университет экономики и права имени А. Нобеля, Украина

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИКИ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ

Огромная роль государства и способность его регулировать некоторые экономические процессы зависят от связи экономики и политики, от разработки экономической политики. Государство представляет собой стержень существующей общественной системы, оно концентрирует власть, санкционирует существование всех других негосударственных институтов, формулирует принципы и организует формы общественной жизни. Поэтому возникновение и существование государства является общественно прогрессивным и значимым фактором развития. С возникновением государства складывается сфера его экономической деятельности. Более того, экономическая политика государства становится составным звеном и необходимым элементом рыночной системы.

Рыночная система – это, прежде всего гибкость и динамизм в принятии решений производителями и потребителями. И все же регулирующие функции государства здесь приобретают исключительное значение, так как рыночный механизм не в состоянии разрешить всех проблем экономического роста. Усиление межгосударственной интеграции на основе разделения труда приводит к перерастанию общих экономических процессов за национальные границы, формированию новых социально-экономических проблем, связанных с обороной, наукой, регулированием социальных отношений, воспроизводством рабочей силы, экологией и т.д. Появляется строгая необходимость вмешательства государственной структуры в механизм принятия регулируемых решений.

В теории и практике необходимость государственного регулирования экономики сейчас мало кем оспаривается. Современное управление экономикой основано на концепции активного участия в нем государства не только как государства-регулятора, устанавливающего «правила игры» на рынке и реализующего механизм регулирования, но и как государства-собственника в рыночной экономике, его субъекта.

Цель работы – раскрыть процессы регулирования, применяемые в конкретных областях и сферах, выделить основные направления государственного регулирования и определить их роль в реформировании как экономики в целом, так и ее отдельных сфер; определить роль государственного регулирования в экономике современной Украины.

Вопрос о возможности и формах государственного влияния на экономические процессы всегда был одним из самых сложных и дискуссионных в экономической науке и практике. За последнее время диапазон оценок и подходов в этой области расширился, и под влиянием концепций глобализации мирового хозяйства нередко высказывается мнение о том, что государственные функции в экономике должны неизбежно сужаться. Данная позиция фактически навязывалась западными экспертами странам постсоциалистической зоны на старте рыночных реформ.

Замещают ли институты рынка функции государства в экономике? Объективный анализ мировой практики показывает, что так называемый процесс «разгосударствления» экономики ни в одной из высокоразвитых стран мира не привел к «уходу» государства из экономики. Более того, фактические материалы о масштабах участия различных государств в регулировании экономических процессов своих стран показали, что в среднем именно высокоразвитые страны, т.е. страны с давней ориентацией на рыночные механизмы характеризуются наиболее высокими масштабами расходов на государственное управление.

В целом трудно переоценить роль государства в экономике. Оно создает условия для экономической деятельности, защищает предпринимателей от угрозы со стороны монополий, обеспечивает потребности общества в общественных товарах, обеспечивает социальную защиту малообеспеченных слоев населения, решает вопросы национальной обороны. С другой стороны, государственное вмешательство может в некоторых случаях заметно ослабить рыночный механизм и принести заметный вред экономике страны. Но государственное вмешательство в рыночную экономику всё же необходимо. Вопрос стоит только в том, в какой степени и какими методами это вмешательство нужно проводить. Но для ответа на этот вопрос надо детально рассматривать каждую сферу и отрасль экономики.

Существует необходимость активного вмешательства государства в процесс развития отраслей социальной сферы. Наибольшую активность государство должно проявить в регулировании развития здравоохранения и функционирования систем социальной защиты и социального обеспечения.

Должна быть, как можно скорее усовершенствована политика в отношении предприятий государственного сектора. Из-за неумелого управления в нашей стране идет тенденция окончательной приватизации, того, что еще не было

приватизировано. Действия правительства часто бывают, непродуманны, что приводит к недопустимым ошибкам.

Стране сегодня нужна долговременная экономическая стратегия, четко выражающая в содержательной, ценностной плоскости критериальный вектор экономического и социально-культурного развития. Среди ключевых целей стратегии государства должна быть ясно представлена совокупность ориентиров, связанных с расширенным воспроизводством производительных сил нации как базы усиления конкурентоспособности страны на мировой арене и устойчивого повышения благосостояния народа Украины.

Леонова Е.И.

Гродненский государственный университет имени Я. Купалы, Беларусь

МЕТОДИЧЕСКИЕ РАЗРАБОТКИ ПО БЮДЖЕТНОМУ ФИНАНСИРОВАНИЮ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ ВУЗОВ НА ОСНОВЕ ПОГОЛОВНОГО ПРИНЦИПА

Сложившаяся в настоящее время практика финансирования расходов вузов на обновление и укрепление материально-технической базы на основании смет расходов не отражает реальных потребностей учреждений образования, связанных с подготовкой специалистов. В связи с этим представляется целесообразным разработать методику выделения денежных средств из бюджета для финансового обеспечения материально-технической базы вузов. 70% выделяемых средств предлагается направлять в вузы на основе поголовного принципа.

Изначально следует определить норматив расходов на одного студента бюджетной формы обучения, исходя из контингента студентов и с учетом профиля и статуса вуза. Данный норматив предлагается определять на каждый вид расходов. Для этого предлагается использовать следующую формулу:

$$N_j = \frac{S}{\sum_i^n k_{1i} * k_{2i} * K_i}, \quad (1)$$

где N_j – норматив расходов на одного приведенного студента бюджетной формы обучения по j -тому виду расходов, руб.,

$j=1,7$ – вид расходов в рамках финансового обеспечения материально-технической базы вуза,

S – общая сумма средств, выделяемых из бюджета для всех вузов страны на определенный вид расходов, руб.,

k_{1i} – корректирующий коэффициент, соответствующий профилю вуза, то есть направлению высшего образования i -того вуза,

k_{2i} – корректирующий коэффициент, соответствующий статусу i -того вуза,

K_i – приведенный контингент студентов бюджетной формы обучения i -того вуза, чел.,

$i=\overline{1,n}$ – конкретный вуз,

n – количество вузов страны.¹

Вычислив норматив расходов на одного приведенного студента по каждому виду расходов, предлагается определять сумму финансирования, выделяемую каждому конкретному вузу, на основании следующей формулы:

$$S_j = k_{1i} * k_{2i} * K_i * N_j, \quad (2)$$

где S_j – сумма денежных средств, выделяемых конкретному вузу для финансирования j -того вида расходов в рамках финансового обеспечения материально-технической базы, руб.¹

В целях более рационального распределения денежных средств на финансовое обеспечение материально-технической базы вузов нами предлагается использовать ряд корректирующих коэффициентов.

Для определения корректирующего коэффициента, соответствующего профилю вуза, прежде всего следует подразделить все вузы на группы:

1) гуманитарные, общественные и социально-экономические (вузы, подготовка специалистов в которых осуществляется по специальностям следующего профиля: иностранные языки, искусство, культура, история, психология, русский язык, белорусский язык, философия, логика, этика, безопасность жизнедеятельности, военная подготовка, педагогика, право, юриспруденция, социология, политология, физическая культура, экономика, экскурсоведение, туризм, прочие гуманитарные и общественные науки);

2) естественнонаучные (вузы, подготовка специалистов в которых осуществляется по специальностям следующего профиля: биология, геология, химия, экология, прочие естественные науки);

3) математические и технические (вузы, подготовка специалистов в которых осуществляется по специальностям следующего профиля: информатика, вычислительная техника, математика, механика, физика, астрономия, промышленность, энергетика, радиоэлектроника, связь, строительство, электротехника, прочие технические науки);

4) многопрофильные вузы (вузы, осуществляющие подготовку специалистов по специальностям различных направлений знания).

Применение корректирующего коэффициента в соответствии с направлением высшего образования оправдано по следующим причинам:

1) для гуманитарных, общественных и социально-экономических вузов требуется непрерывное обновление библиотечного фонда, так как сегодня литературные источники подвержены быстрому устареванию;

2) естественнонаучные вузы испытывают постоянную потребность в расходных материалах (реактивах, реагентах, инструментах и т.п.);

3) математические и технические вузы нуждаются в приобретении и постоянном обновлении оборудования, его текущем и капитальном ремонте, что обусловлено научно-техническим прогрессом в области информационных тех-

¹ Источник: собственная разработка.

нологий, появлением более мощных компьютеров и другого технического оборудования, предоставляющих новые возможности.

Корректирующий коэффициент, соответствующий статусу вузу, устанавливается с целью стимулирования деятельности вузов в направлении повышения качества образования, а также с учетом того, что вузы должны соответствовать своему уровню компетенции и соответственно – постоянно укреплять материально-техническую базу, в особенности это касается ведущих вузов страны. Статус каждому конкретному высшему учебному учреждению предоставляется в соответствии с руководящим документом Республики Беларусь «Система стандартов в сфере образования. Система оценки соответствия. Порядок предоставления статусов высшим учебным заведениям» (Постановление Министерства образования Республики Беларусь от 28.02.2001 г. № 16). Данные коэффициенты устанавливаются методом экспертных оценок.

К.е.н. Макаренко Ю.П.

ННЦ «Институт аграрної економіки» НААН України, м. Київ

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДИСПАРИТЕТУ ЦІН ДЛЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В умовах цивілізованого ринково-підприємницького середовища у кожній країні проблему диспаритету цін можна вирішити за двома напрямками: 1) покластися на вільну дію ринкового механізму; 2) державне регулювання цін. У першому випадку від держави потрібно лише одне – захистити в разі потреби внутрішній аграрний ринок від імпорту більш дешевої сільськогосподарської продукції за допомогою різних мит тощо. Дотація цін державою вимагає утримання спеціального апарату державних службовців і значних бюджетних коштів.

В економічному аспекті бездотаційне вирішення проблеми диспаритету цін є більш вигідним для суспільства. Останнє не несе витрат на утримання значного за кількістю, але низькоефективного сектору дрібних і малих господарств, які в основній своїй масі є збитковими. Їхні землі і майно переходять в розпорядження більш ефективних господарств. За рівності інших умов є можливість знизити податки з усіх суб'єктів господарювання. Відпаде потреба в перерозподілі коштів Державного бюджету, а відповідно, зменшення адміністративних витрат. У зв'язку з цим слід погодитись з думкою вчених ФРН, що «перерозподіл – це завжди гра з негативною сумою... Завжди, коли здійснюється спроба перерозподілити шматок економічного пирога, під час трансферу губиться більша чи менша кількість крихт. Внаслідок цього пиріг стає загально меншим» [2, с. 23].

Зрозуміло, що для деяких видів продукції, з врахуванням певних конкретних умов, розподіл і дотації необхідні. Але вони мають бути ефективними і сприяти зростанню виробництва з мінімальними витратами. Особливо важливо посилення контролю з боку держави, щоб уникнути обману з боку тих, хто розподіляє і зловживає, тобто збагачується за рахунок державних коштів.

Разом з тим виникає питання, чому у розвинених країнах держава надає допомогу сільгоспвиробникам. Це зумовлено такими обставинами.

1. Не тільки в США, але і в багатьох розвинутих країнах фермерство традиційно розглядається як спосіб життя у сфері сільського господарства, а фермери як носії здорової моралі та національної культури. Окрім того, в сучасних умовах держава як суб'єкт і гарант проведення активної соціальної політики у нині функціонуючих моделях ринкової економіки не може допустити масове банкрутство фермерських господарств. Тут виникає багато соціально-економічних проблем, що не притаманні концентрації виробництва в інших галузях і сферах економіки. Там підприємці-банкрути і наймані працівники, які втратили роботу, більш мобільні і нерідко порівняно швидко можуть зайняти іншу нішу в господарській сфері. Хазяїн-підприємець, як правило, здатний працювати менеджером або стати найманим робітником. Причому такі зміни не завжди пов'язані з переїздом в іншу місцевість. У сільському господарстві все відбувається набагато складніше. Тому, безсумнівно, що адаптація сільського жителя до міського життя проходить набагато складніше. І справа не тільки у суттєвих відмінностях у способі життя. Це проблема обстежується необхідністю купувати житло у місті, набувати професію і, мабуть, найбільша тут перепона – вік більшості фермерів понад 50 років (в США, наприклад, 53 роки).

2. Поряд із соціальним аспектом введення дотаційних цін на сільськогосподарську продукцію слід зазначити ще одну важливу обставину. У країнах Заходу для цього є фінансові можливості. Тобто утримувати понад половину нерентабельних фермерських господарств можуть дозволити собі лише багаті країни. Дотоване сільське господарство на Заході, як справедливо зазначає О. Гош, не більше, ніж одна з другорядних галузей економіки індустріального суспільства, до того ж – підпорядкована галузь. Вона годує країну і дає продукцію на експорт. За межі цих суто економічних функцій сільське господарство не виходить. Воно забезпечує 3-5% ВВП. І все. Становище сільського господарства в Україні істотно інше. Воно дає 11,8% ВВП країни. Сільське господарство було, об'єктивно є і буде пріоритетною галуззю економіки [1].

Отже, дотація цін державою зумовлена насамперед соціальним чинником. В економічному аспекті вона є штучною підтримкою нерентабельних або низькорентабельних господарств. При «вільній грі ринкових цін» вони потерпіли б банкрутство, а їх місце зайняли б більш рентабельні господарства. Іншими словами, державна підтримка цін є в економічному аспекті не зовсім ефективний перерозподіл коштів Державного бюджету на користь дрібнобізнесового сектору аграрного виробництва. Адже кошти, які йдуть на дотацію, – це результат відрахування їх в інших галузях виробництва. І це можуть дозволити собі лише ті країни, в яких є що перерозподіляти, тобто багаті країни. До них належать у першу чергу усі країни Заходу, Японія, Південна Корея.

Зазначимо також, що для багатьох власників дрібних ферм сільське господарство не є основною сферою зайнятості і доходів. Так, в США у 1997 р. 54,5% власників ферм мали заробітки на стороні, з них – 37,1% працювали поза фермою 200 і більше днів на рік. Лише 50,3% фермерів вважали основним своїм заняттям сільське господарство, причому цей відсоток зменшується (у 1974 р. він становив 61,7%).

Викладене дає підстави сформулювати такі узагальнюючі положення

насамперед щодо цінового чинника, а відповідно й прибутковості аграрних підприємств. Ринкова економіка в цілому у всіх галузях і сферах національної економіки функціонує та розвивається на засадах еквівалентного обміну між суб'єктами господарювання. Однак це стосується тих із них, в яких індивідуальні витрати виробництва є близькими до суспільно необхідних. Якщо вони вищі, то ринкові ціни їх не компенсують. І в цьому контексті у загальному ринковому просторі щодо відсталих підприємств завжди існує диспаритет цін. Наслідком його є або державна підтримка чи економічне банкрутство, посилення концентрації й техніко-технологічний розвиток виробництва, зростання ефективності та продуктивності.

Список використаних джерел:

1. Гош О. Об'єктивні засади ціноутворення в постсоціалістичній Україні / О. Гош // Економіка України. – 2001. – № 1. – С. 52-57.
2. Реформування сільського господарства в Україні: широке поле / за ред. Штефана фон Крамона-Таубадея та Людвіга Штріве. – К.: Фенікс, 1999. – 191 с.

Матвієнко О.Л., Петрук М.С., Рейзер В.С.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

РОБОТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ У СФЕРІ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Для досягнення зазначеної мети були вирішенні наступні завдання: охарактеризовано форми та результати участі ДСЗ у кадровому забезпеченні економіки України; запропоновано методи та шляхи підвищення якості участі ДСЗ у кадровому забезпеченні економіки.

Найголовнішим ресурсом України є високоякісна та дешева робоча сила економічно активного населення, яка, однак, не тільки не використовується повністю, але й поступово втрачає свій трудовий потенціал. Причиною цього є насамперед те, що держава спрямовує свої зусилля на забезпечення зайнятості населення, а не на кадрове забезпечення економіки [1]. Робота державних органів, пов'язана із працевлаштуванням незайнятого населення (ДСЗ), оцінюється за показниками зниження безробіття, а не за кількістю заповнених вакантних посад.

Слід відмітити, що і дослідження вітчизняних фахівців у сфері праці та зайнятості населення, які присвячені вдосконаленню роботи ДСЗ, зокрема Л. Шаян, Е. Лібанової, Ю. Маршавіна, Н. Ушенко та інших, у переважній більшості зорієнтовані на підвищення ефективності боротьби цієї служби з безробіттям, а не якості її участі у кадровому забезпеченні економіки.

У процесі кадрового забезпечення економіки державна служба зайнятості покликана виконувати роль посередника. Маючи розгалужену мережу територіальних відділень, а також державну підтримку та бюджетне фінансування, державна служба зайнятості повинна бути лідером серед посередників ринку праці. Однак фактичні дані свідчать про протилежне. Як свідчать ряд підпри-

емств та організацій про стан свого кадрового забезпечення, послуги державної служби зайнятості у підборі працівників використовує близько 30% організацій, що мають потреби у кадрах, причому 3,66% обстежених організацій відмовилися від послуг служби зайнятості, оскільки були незадоволені нею.

Головна причина такого стану полягає в тому, що державна служба зайнятості головну свою увагу приділяє не ефективному посередництву на ринку праці, а забезпеченню соціального захисту безробітних. Про це свідчить, зокрема, те, що частина осіб, які звертаються до державної служби зайнятості, насправді мають роботу в тіньовому секторі економіки, але водночас хочуть отримати статус безробітного, щоб мати право на соціальну допомогу від держави [2].

Результативність участі ДСЗ у кадровому забезпеченні економіки залишається достатньо низькою і лише в окремі місяці сягає 50% (табл. 1). Урахувати те, що навантаження на одне робоче місце становило усього п'ять осіб на одну вакантну посаду, результати роботи ДСЗ з кадрового забезпечення економіки не можна вважати задовільним [3].

Таблиця 1. Результати участі ДСЗ у кадровому забезпеченні економіки у 2009-2010 роках

Місяці	Кількість незайнятих громадян, які перебували на обліку, тис. осіб		Потреба підприємств у кадрах, тис. осіб		Частка працевлаштованих осіб, %		Працевлаштовано ДСЗ, %		Результативність участі ДСЗ у кадровому забезпеченні, %	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Січень	1044,8	1028,5	142,1	170,2	4,5	5	47,02	51,43	33,09	30,21
Лютий	1083,3	1050,7	141,2	167,1	5,8	6,1	62,83	64,09	44,5	38,36
Березень	1093,8	1049,9	163,4	188,9	7,1	7,6	77,66	79,79	47,53	42,24
Квітень	1076,4	1013,4	170	197,5	7,9	9,3	85,04	94,25	50,02	47,72
Травень	1034,9	944,7	171,8	207,2	8,3	9,8	85,9	92,58	50	44,68
Червень	987,4	877,6	177,5	205,7	8,9	10,6	87,88	93,03	49,51	45,22
Липень	974,6	852,4	182,7	210,4	8	9,1	77,97	77,57	42,68	36,87
Серпень	955,6	827,4	187	210,6	7,1	8,5	67,85	70,34	36,28	33,39
Вересень	945,7	809,4	195,1	218,1	8,3	9,8	78,49	79,32	40,23	36,37
Жовтень	928,1	797	190,4	214,6	8,3	9,7	77,03	77,31	40,46	36,02
Листопад	959,1	852,5	175,7	200,9	5,8	6,8	55,63	57,97	31,66	28,86
Грудень	998,9	903,5	166,5	186,6	4,4	5,2	43,95	46,98	26,4	25,18
У середньому за рік	1006,9	917,3	171,9	198,1	7	8,1	70,6	73,72	41,03	37,09

Служба зайнятих має поділяти усіх безробітних на п'ять груп:

1. «Золотий фонд» – висококваліфіковані або дуже перспективні працівники. Таких працівників мають рекомендувати до найму першочергово.

2. Робочий фонд – працівники, які мають достатні професійні якості для успішної роботи на певних посадах.

3. Учбовий фонд – готові до навчання працівники, професійні якості яких є нижчими за вимоги посад, на яких вони хотіли б працювати.

4. Залишковий фонд – не готові до навчання працівники, які не мають достатньої кваліфікації для роботи на посадах, які вони хотіли б обіймати.

5. Зайві особи – люди, які насправді не бажають працювати, а просто хочуть отримувати допомогу з безробіттям [4].

Починаючи з січня 2011 року ДСЗ здійснює виплати по безробіттю на 1 безробітного у розмірі не менш 714 грн., з 1 квітня – 729 грн., з 1 жовтня – 748 грн., з 1 грудня – 762 грн. (постанова Правління Фонду №227) і не більше середньої заробітної плати, що склалася в галузях національної економіки відповідної області в залежності від страхового стажу. Страховий стаж у відсотках до середньої заробітної плати становить: до 2 років – 50%; від 2 до 6 років – 55%; від 6 до 10 років – 60%; понад 10 років – 70%. Страховий стаж – період (строк), протягом якого особа підлягала страхуванню на випадок безробіття та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем страхові внески в сумі не менш як мінімальний страховий внесок, крім періоду відпустки по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, отримання виплат за окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, крім пенсій (за винятком пенсії по інвалідності) та виплат за страхуванням на випадок безробіття, включається до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески виходячи із розміру мінімального страхового внеску.

Виплата по безробіттю без урахування страхового стажу згідно з постановою Правління Фонду № 227 починаючи з 1 січня 2011 року становить у розмірі 510 грн., з 1 квітня – 520 грн., з 1 жовтня – 534 грн., з 1 грудня – 544 грн.

Спеціалісти ДСЗ наголошують, що роботодавці чекають на водіїв вантажних автомобілів, слюсарів з ремонту автомобілів, столярів, машиністів, швачок, електриків, електрогазозварників та багатьох інших фахівців. І хоча більшість громадян вважає, що єдиним шляхом до успіху є закінчення вищого навчального закладу, все ж альтернатива вищій освіті є – це здобуття робітничої спеціальності. Адже сьогодні робітничі професії – важливі, затребувані, високооплачувані і має найкращий попит на ринку праці.

За даними сайту безкоштовних оголошень Slando, представники порталу, подали список ТОП-10 професій, затребуваних у Вінниці.

Після перегляду десяти сайтів, пов'язаних із працевлаштуванням, з'ясувалося, що наразі в Вінниці найбільш затребувані менеджери з продажу та торговельні представники. Далі йдуть менеджери з персоналу і бухгалтери. Замикають п'ятірку лідерів охоронці. Наступна п'ятірка представлена супервайзерами, програмістами і провізорами. Також потрібні фахівці в банківській сфері і директори. Крім того, сюди потрапив: водій, економіст, продавець, юрист, прибиральниця, кухар, касир, перекладач, інженер-механік, різноробочий, каменяр, експедитор, няня і "робота для студентів". Але, на відміну від ТОП-посади "менеджер з продажу", ці вакансії зустрічаються вдесятеро рідше [5].

Офіційні дані щодо рівня безробіття свідчать про його невпинне збільшення. Якщо 1 квітня 2010 року було зареєстровано 518,9 тисячі безробітних, то 1 березня 2011 року їх уже налічувалося 635,6 тисячі.

Дані профспілок відрізняються від офіційних, бо враховують і тих працівників, які перебувають у примусових безоплатних відпустках, та тих, хто принципово не йде в службу зайнятості через забюрократизовану процедуру реєстрації та низький коефіцієнт корисної дії самої служби [3].

Якщо аналізувати проблему безробіття у регіональному вимірі, то на 1 березня 2011 року найбільший рівень безробіття за методологію Міжнародної Організації Праці зафіксований у Рівненській області – 12,4% працездатного населення області, Чернігівській – 11,6%, Сумській – 11,5%, Тернопільській – 11,3%, Вінницькій – 11%, Житомирській – 10,9% [1].

Причини зростання безробіття – відсутність системних економічних реформ і державної програми створення робочих місць, а також порушення трудового законодавства.

Висновки. Покращення роботи державної служби зайнятості має суттєво змінити якість її участі у кадровому забезпеченні економіки і сприятиме не тільки зниженню безробіття, а й пришвидшенню економічного зростання завдяки більш швидшому та якісному заповненню вільних робочих місць.

Список використаних джерел:

1. Федоренко В.Г. Державна служба зайнятості в ринковому вимірі функціонування ефективності / В.Г. Федоренко, О.В. Мельник, А.В. Казановський // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 4-6.
2. Діяльність державної служби зайнятості // Людина і праця. – 2009. – № 4. – С. 8-11.
3. Іщенко І. Оцінка ефективності роботи державної служби зайнятості: місце, роль, економічні умови, людський фактор / І. Іщенко // Україна: аспекти праці. – 2011. – № 5. – С. 48-51.
4. Туранський Ю. Перспективи державної служби зайнятості в контексті євроінтеграційних процесів в Україні / Ю. Туранський // Україна: аспекти праці. – 2010. – №8. – С. 3-5.
5. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.slando.ua>

Матев Н.А.

*Дальневосточный федеральный университет, г. Владивосток,
Российская Федерация*

РОЛЬ ОБУЧЕНИЯ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ МОЛОДЕЖИ В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ ЗАНЯТОСТИ И БЕЗРАБОТИЦЫ В ПРИМОРСКОМ КРАЕ

Кадровый персонал предприятий и организаций является важнейшим фактором, определяющим успех проводимых экономических реформ. Недостаточная квалификация работников является крайне сдерживающим фактором повышения эффективности производства.

Важными факторами качественного состава, как всего населения, так и особенно его трудоспособной части является образовательный уровень и профессиональное мастерство.

Одной из проблем, связанных с изменениями на рынке труда Приморского края, явилась угроза безработицы для молодых специалистов, закончивших профессиональные учебные заведения. Сегодняшние выпускники стали одной из слабо защищенных в социальном отношении групп населения.

Система профессионального образования недостаточно адаптирована к новым условиям хозяйствования, особенно в части учета перспектив спроса на

рабочую силу в профессиональном разрезе. Существующая практика выпуска специалистов учебными заведениями края не привязана к требованиям рынка труда, возникли существенные сбои в воспроизводстве профессионально-квалификационной структуры занятых. Не восполняется естественное выбытие рабочих старших возрастов, тем самым ставится под угрозу существование, прежде всего, промышленного производства.

Практика работы центров занятости показывает, что до 40% выпускников профессиональных учебных заведений (специалистов) не может трудоустроиться по специальности. В структуре спроса на рынке труда Приморского края на долю рабочих с начальной профессиональной подготовкой приходится более 60% от общего числа вакансий. К рабочим профессиям с устойчивым спросом на рынке труда относятся и профессии, которые имеют определенные отраслевые признаки. В стройиндустрии края востребованы штукатуры-маляры, рабочие строительных специальностей, имеющие высокий квалификационный разряд бетонщика, каменщика, кровельщика, отделочника, плиточника, плотника, машинистов строительной техники. Рабочие специальности, характерные для судоремонтной промышленности, не относятся к профессиям повышенного спроса, однако судоремонтные предприятия ощущали нехватку слесарей-судоремонтников, судокорпусников-ремонтников, судовых трубопроводчиков, токарей судовых. Оживился спрос на обработчиков рыбы, матросов, мотористов. Повышенным спросом пользовались водители в городах края. Остается неудовлетворенным спрос на электро-газосварщиков, плотников, слесарей-сантехников, электриков. В сфере торговли высокий спрос отмечался на продавцов, особенно продовольственных товаров в крупных городах края. Высокий спрос на специалистов здравоохранения и образования (особенно в сельской местности), правоохранительных органов значительно связан с низкой заработной платой.

Несмотря на то, что в сфере общественного питания оставался стабильным спрос на кондитеров, барменов, официантов, поваров, пекарей, численность зарегистрированных безработных по данным профессиям значительно больше числа вакансий. Трудности, связанные с трудоустройством, испытывают бурильщики, горнорабочие, забойщики, егеря, лесники, косметологи, печатники, телеграфисты, психологи, юристы, экономисты, социальные работники, политологи, экологи и некоторые другие. В 10-12 раз предложение превышает спрос на бухгалтеров, в 8 раз – экономистов. Тенденция сокращения разрыва между спросом и предложением сохраняется в профессионально-квалификационной группе инженерно-технических работников (инженеры-строители, специалисты в области компьютерной техники, инженеры-электрики, инженеры-технологи в области судостроения, сварочного производства, механики и др.). Наметилась тенденция роста численности безработных, имеющих специальность переводчика, «государственное и муниципальное управление», социального работника.

В плане ориентации молодых людей на приобретение рабочих специальностей проводится работа в школах среди выпускников и их родителей, организуются встречи с работодателями, публикуется информация в средствах мас-

совой информации о перспективности и возможности трудоустройства по рабочим специальностям.

К превентивным мерам относится профессиональное обучение допризывников перед призывом в ряды Российской Армии. После военной службы эта категория граждан, выходит на рынок труда, имея профессию и определенный опыт работы, приобретенный в армии.

Несмотря на эти меры, отмечается тенденция увеличения обращения в службу занятости числа выпускников высших и средних профессиональных учебных заведений, что связано с несоответствием числа выпускаемых специалистов профессиональными учебными заведениями и потребностью рынка труда.

Больше всего обратилось выпускников по таким специальностям как бухгалтер, экономист, юрист, менеджер. В настоящее время по этим специальностям ведут подготовку многие вузы: бухгалтеров готовят 11 учебных заведений, экономистов – 10 вузов, юристов – 10 вузов, менеджеров – 15 вузов [3]. Кроме того, бухгалтеров, готовит почти каждый техникум, и еще учреждения начального профессионального образования. Многие учебные заведения осуществляют подготовку по престижным специальностям, не соответствующим профилю учебного заведения, продолжают увеличивать объемы набора студентов по этим специальностям, не учитывая потребность в них на рынке труда в крае.

Анализируя процесс трудоустройства выпускников профессиональных учебных заведений можно сделать вывод, что основными причинами, затрудняющими этот процесс являются:

- не востребованность ряда профессий, которые получает молодежь после окончания учебного заведения;
- полученные знания в учебных заведениях не всегда соответствуют требованиям работодателей;
- низкий уровень информированности выпускников о ситуации на рынке труда, правовая безграмотность;
- отсутствие опыта работы и практических навыков по полученной специальности;
- неумение подать себя работодателю.

Кроме перечисленных причин можно назвать еще несколько, зависящих от самих молодых людей, которые также затрудняют процесс трудоустройства выпускников:

- низкий уровень активности части молодежи;
- отсутствие мотивации на трудоустройство;
- амбициозность молодых людей, стремление получить престижную должность с высокой заработной платой сразу после окончания учебы.

На основании вышеизложенного можно сделать выводы и определить основные направления деятельности по осуществлению адаптации выпускников профессиональных учебных заведений на рынке труда:

- проведение профориентационной работы среди выпускников общеобразовательных школ с целью ориентации молодежи на получение профессий, востребованных рынком труда, получение рабочих профессий, т.к. в последнее

время на одного рабочего приходится четыре ИТР, ознакомления их с современным положением на рынке труда города, района, края, проведение ярмарок учебных мест совместно с администрациями территориальных образований, органами управления образованием.

- осуществление согласования объемов и профилей набора студентов в профессиональные учебные заведения в соответствии с прогнозной оценкой потребности в специалистах и рабочих; которая должна осуществляться на основании планов социально-экономического развития территорий. Этим вопросом должны плотно заниматься администрации городов и районов. При согласовании указанных документов директорам центров занятости не подписывать открытие новой специальности без закрытия какой – либо другой.

- предоставление учебными заведениями маркетинговых обоснований при открытии новой специальности. От таких обоснований зависит во многом целесообразность открытия специальности и необходимость подготовки таких специалистов.

- активное привлечение работодателей к участию в подготовке кадров для своих предприятий и организаций (как в финансовом плане, так и в организационном), предоставляя места для производственной практики и оплачивая труд практикантов, принимая участие в проведении стажировки специалистов.

- включение в учебные планы подготовки специалистов курса «Адаптация выпускников на рынке труда».

- активное участие органов службы занятости в проведении таких мероприятий как «Дни службы занятости» в учебных заведениях, Акция «Карьера», направлении на стажировку специалистов, состоящих на учете в службе занятости.

Таким образом, развитие сети учебных заведений и количество обучающихся в них должны чётко ориентироваться на экономическое и социальное положение края. Необходимо наладить взаимосвязи учебных заведений и предприятий края, как единых заказчиков на подготовку кадров.

Список использованных источников:

1. Федеральный закон от 19.04.1991 г. № 1032-ФЗ (в ред. от 10.01.2003 г. № 8-ФЗ) «О занятости населения в Российской Федерации».
2. Тихоокеанская Россия. Стратегия социально-экономического развития Приморского края на 2004-2010 годы / под. ред. С.М. Дарькина. – 2006.
3. Обследование населения по проблемам занятости / Государственный комитет РФ по статистике, 2004, 2006, 2008, 2009.

Мудрік О.Г., к.е.н. Акименко Н.В.

Одеський національний політехнічний університет, Україна
**ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМКІВ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
УТИЛІЗАЦІЇ ВТОРИННИХ ПРОДУКТІВ ВИНОРОБСТВА
НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Проблеми утилізації вторинних відходів виноробства актуальні для України, в якій дотепер не створені підприємства по переробці відходів виноробства, що говорить, по-перше, про неощадливе використання ресурсів, по-друге, про велику втрату матеріальних засобів.

Сучасний динамічний ріст народного господарства приводить до прискореного споживання природних ресурсів. В умовах їхньої обмеженості все більшу гостроту здобуває проблема їхнього ощадливого використання. Основними напрямками в рішенні проблеми утилізації сировини є розробка й застосування комплексних методів її переробки.

Майже в кожному виробництві переробки багатокомпонентної сировини крім цільового продукту утворюються речовини, які не знаходять застосування і йдуть у відходи виробництва.

Причини появи відходів всілякі: від великої кількості компонентів самої сировини до безгосподарного відношення до їх використання. Тим часом, підприємства позбавляються від мільйонів тонн речовин, які шляхом механічної, термічної або хімічної обробки можна перетворити в корисні продукти.

Будь-які відходи – це речовини, які можуть стати сировиною для одержання різних продуктів. Тому відходи варто розглядати як вторинні матеріальні ресурси.

В Україні проблема утилізації вторинних сировинних ресурсів виноробства є вкрай гострою й дотепер не вирішеною, залишаючись поряд з такими, як низька урожайність винограду, ріст вартості ліцензій на виробництво виноматеріалів, подорожчання сировини й готової продукції, жорсткість конкуренції після вступу України у ВТО.

У результаті промислової переробки винограду виникає велика кількість вторинних продуктів (відходів), які становлять від 10 до 20% від кількості винограду, що переробляється (гребені й виноградні вижимки, а також дріжджові осадки, винний камінь, коньячна барда й ін.). Переробка відходів дозволяє одержати продукти, необхідні для ряду галузей народного господарства: етиловий спирт, винна кислота, виноградне масло, поліфенольні концентрати, слабоалкогольні й безалкогольні напої й інші продукти харчового, косметичного й фармацевтичного призначення.

Інтерес до вторинних продуктів виноробства в усім світі росте з кожним днем: вони мають цінні якості й приносять високу додану вартість [1].

В Україні ж проблема утилізації вторинної сировини не одержала належної уваги. Розроблена державою Програма розвитку виноградарства й виноробства до 2025 року, яка затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України, Українською академією аграрних наук від 21.07.08 р. №444/74 [2], основним завданням якої є збільшення конкурентноздатності виноградарства й вино-

робства в умовах інтеграції України у світове економічне співтовариство, залишає це питання відкритим.

Дотепер не створені підприємства по переробці відходів виноробства, що говорить, по-перше, про неощадливе використання ресурсів, по-друге, про велику втрату матеріальних засобів. Наприклад, виноградні вижимки містять у середньому 24 г/кг поліфенолів винограду, які є потужними антиоксидантами рослинного походження. На світовому ринку мінімальна ціна одного грама поліфенолів становить \$2. Таким чином, при переробці 100 тис. тонн винограду щорічно губиться більше \$700 млн. у вигляді невикористаних поліфенолів винограду [3].

Інший коштовний продукт аммівіт – єдиний натуральний продукт, найбільш багатий вітамінами групи В й високо-живильними речовинами, одержуваний із дріжджів від сухого виноградного вина. По попередніх розрахунках рентабельність виробництва цього вітамінного концентрату становить 70% при собівартості однієї річної людино-дозы 2,80 грн. Виробництво є високоєфективним і вимагає матеріальних вкладень [4].

Таким чином, навіть на прикладі вищенаведених двох показників можна говорити про те, скільки втрачає держава, не переробляючи вторинну сировину виноробства, з якої можна одержати ряд продуктів, які використовуються у багатьох галузях промисловості.

Валовий урожай винограду в 2010 році склав 380 тис. тонн (380000 тонн) [5]. З них приблизно 228000 тонн спрямовано на переробку. Вторинні продукти виноробства, що втримуються в них, становлять від 10% до 20% або в середньому 15%, що в кількісному відношенні рівняється 34200 тонн.

З відходів виноробства можна зробити велику кількість продуктів, багато з яких високо цінуються на світовому ринку. Таким чином, Україна губить мільйони гривень, не переробляючи дану вторинну сировину.

Для рішення цього комплексу питань необхідні цілеспрямовані спільні дії держави, науки й виробництва. Реалізація цих дій вимагає значних інвестицій і високої інноваційної активності підприємств [6].

У такій ситуації на державному рівні було б доцільно запровадити наступні заходи:

- активізувати укладання міжнародних угод по інноваційно-технологічному співробітництву в рамках реалізації державної інноваційної політики й прямих двосторонніх угод між іноземними й українськими підприємствами на основі норм міжнародного права;
- сприяти впровадженню системи нових способів фінансування науково-технічної сфери виноградовиноробного сектора;
- створити потужності по переробці й утилізації вторинних продуктів виноробства;
- стимулювати співробітництво виноробних підприємств із науково-дослідними центрами з наступним впровадженням розроблених нових технологій, оскільки сьогодні саме в них сховані великі можливості утилізації вторинних продуктів виноробства [7].

Завдяки реалізації запропонованих заходів виноробна галузь України

зможе перейти на якісно вищий рівень. Впровадження інноваційних технологій безвідхідного виробництва дозволить одержувати ряд продуктів, необхідних іншим галузям народного господарства, підвищити ефективність виноробних підприємств, а також стимулювати їхню експортну орієнтацію [8]. Також це дозволить вітчизняним виноробним підприємствам стати більш конкурентноздатними й поліпшити показники діяльності, наблизивши їх до світових.

Список використаних джерел:

1. Применение вторичного сырья [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://v-torichka.ru/ukozhevennyye-othody/primenenie-vtorichnogo-syrya>
2. «Галузева програма розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року» затверджено наказом мінагрополітики України, Української академії аграрних наук від 21.07.2008р. № 444/74 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.4894.0>
3. Авидзба А.М. Программа развития виноделия в Украине до 2025 года [Електронний ресурс] / А.М. Авидзба. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Viv/2009_39/1avidzba.pdf
4. Проблемы утилизации отходов виноделия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecologylife.ru/utilizatsiya-2001/problemyi-utilizatsii-othodov-vinodeliya.html>
5. Урожай винограда в Украине в этом году хороший в количественном и качественном выражении [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://akcyz.com.ua/news/wine/16670.html>
6. Федулова Л.І. Інноваційна спрямованість діяльності споживчого сектору економіки України / Л.І. Федулова, С.В. Захарін // Проблеми науки. – 2008. – № 1. – С. 8–16.
7. Саркисян Т.М. Проблемы утилизации вторичных продуктов виноделия [Електронний ресурс] / Т.М. Саркисян, Л.А. Осипова, О.В. Локатарева. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Khmit/2009_3/78.pdf
8. Экономика вторичных продуктов виноделия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.svvr.ru/Vtorichnye_produkty_vinodeliya

Перекатиева Т.А.

*Рязанский государственный университет имени С.А. Есенина,
Российская Федерация*

ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ СРЕДЫ В РЕГИОНЕ

Основная цель государственной экономической политики Российской Федерации – устранение дифференциации между регионами. При этом каждый регион самостоятельно формирует и реализует программные мероприятия, направленные на увеличение уровня экономического развития территории. В первую очередь состояние экономики региона зависит от степени развития субъектов предпринимательства на данной территории. Такая взаимосвязь осуществляется через сформированную предпринимательскую среду (рис. 1).

Регионы являются участниками межрегиональной и межстрановой конкурентной борьбы на рынке товаров, услуг, капитала. А региональная конкурентоспособность определяется, как способность региона обеспечивать производство конкурентоспособных товаров и услуг в условиях эффективного ис-

пользования факторов производства, создавать условия для устойчивого экономического роста в регионе, повышая жизненный уровень населения, проживающего на территории [5].

Рис. 1. Схема взаимодействия органов государственной власти и субъектов предпринимательства

Конкурентоспособность территории зависит от конкурентоспособности субъектов предпринимательства. Согласно теории М. Портера конкурентоспособность субъекта хозяйствования «обусловлена... эффективностью, с которой фирмы на местах используют мощности для производства товаров и услуг» [4].

Кроме того, субъекты предпринимательства являются основными источниками дохода бюджета территории. Поэтому, в первую очередь они должны быть обеспечены условиями комфортного существования. И чем благоприятнее внешние факторы, тем выше вероятность более высокого уровня развития хозяйствующих субъектов. Возникает необходимость создавать такие условия, которые с одной стороны не ущемляли экономических свобод предпринимателей, а с другой обеспечивали создание конкурентной среды и стимулировали к новаторству. Создание таких условий и контроль за соблюдением «правил игры» закреплены за государственными органами власти региона. В результате можно говорить о взаимодействии органов власти субъекта Российской Федерации и субъектов предпринимательства, осуществляющих свою деятельность в данном субъекте, через формирование благоприятной предпринимательской среды.

При этом следует выделить следующие условия, определяющие предпринимательскую среду региона: социально-экономические, экологические, научно-технические, институционально-организационные, правовые, политические, культурные, географические. Рассматривая предпринимательскую среду региона, кроме основных условий, ее формирующих можно выделить основные элементы, ресурсы и источники предпринимательской среды (рис. 2). Источники формирования предпринимательской среды – это система экономических потенциалов региона, позволяющая воздействовать на условия функционирования предпринимательских структур в регионе.

С точки зрения институциональных условий, особо следует отметить необходимость обеспечения благоприятных условий функционирования малого

и среднего предпринимательства. Государственная поддержка именно этих субъектов предпринимательства является приоритетной на данный момент.

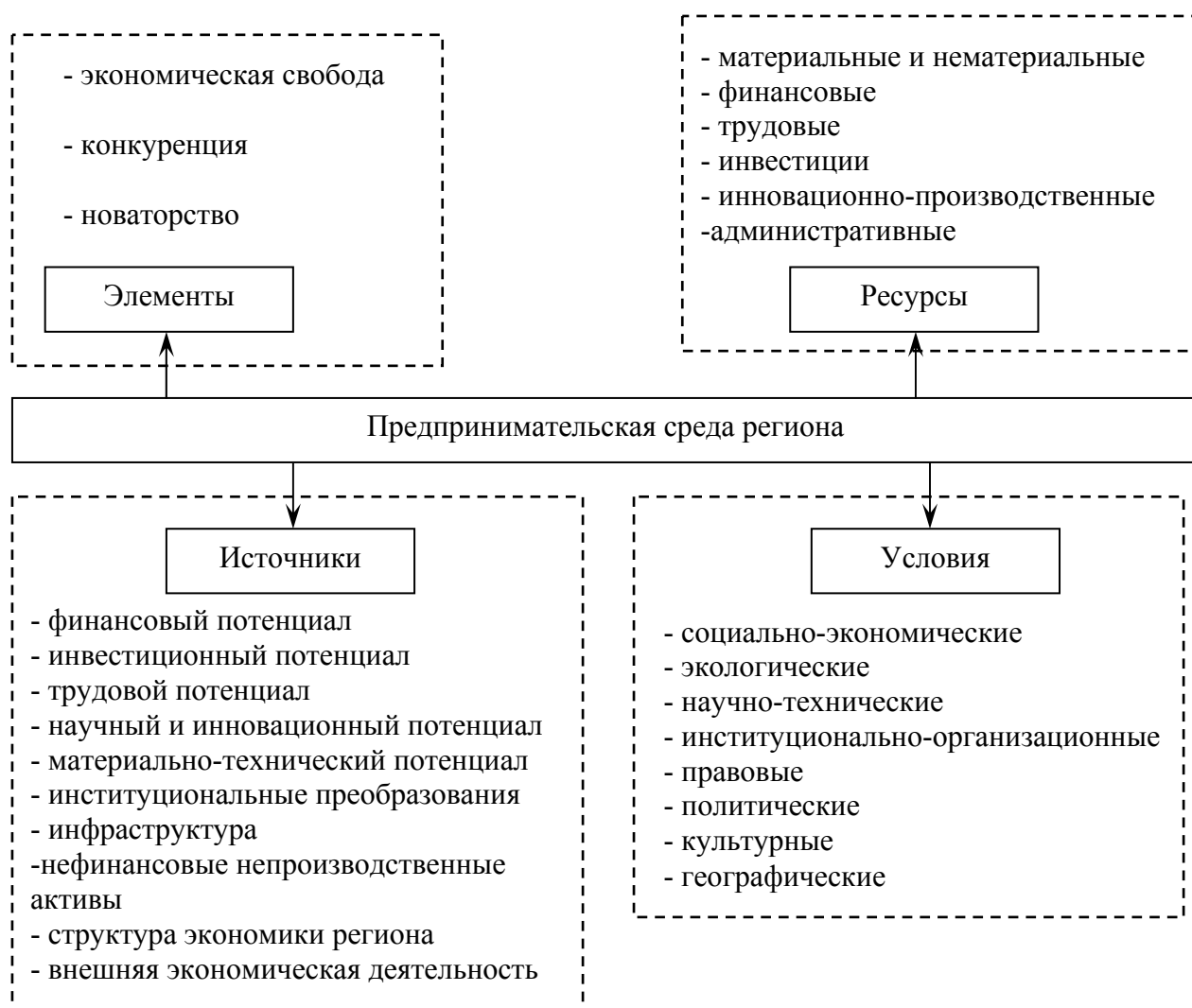

Рис 2. Структура предпринимательской среды

Состояние предпринимательской среды региона в первую очередь зависит от системы управления формированием предпринимательской среды. Формирование предпринимательской среды регионов стало одной из наиболее актуальных задач в настоящее время. В основе ее формирования лежит создание благоприятных условий функционирования предпринимательских структур. При этом основными результатами, к которым стремятся органы власти субъекта Российской Федерации, являются: увеличение качества жизни населения и рост финансовых ресурсов региона.

Для стабильного развития экономики региона необходимо сформировать комплекс мер, позволяющих бизнесу комфортно себя чувствовать и развиваться. Одним из таких направлений является развитие конкурентной среды, которая обеспечит бизнес более широкими возможностями. В связи с этим в Рязанской области, распоряжением Правительства Рязанской области от 02 ноября 2010 года № 454-р., утверждена «Программа развития конкуренции в

Рязанской области на 2010-2012 годы», действует долгосрочная целевая программа, введенная постановлением Правительства Рязанской области от 13 октября 2009 г. N 271 "Об утверждении долгосрочной целевой программы "Развитие малого и среднего предпринимательства в Рязанской области в 2010–2012 годах".

В трехлетнюю Программу введены меры по развитию малого и среднего предпринимательства в муниципальных образованиях области, поддержке субъектов малого и среднего предпринимательства в условиях присоединения России к ВТО, развитию малого и среднего предпринимательства в области инноваций. Кроме увеличения мер поддержки с каждой новой программой наблюдается положительная динамика финансирования (рис. 3).

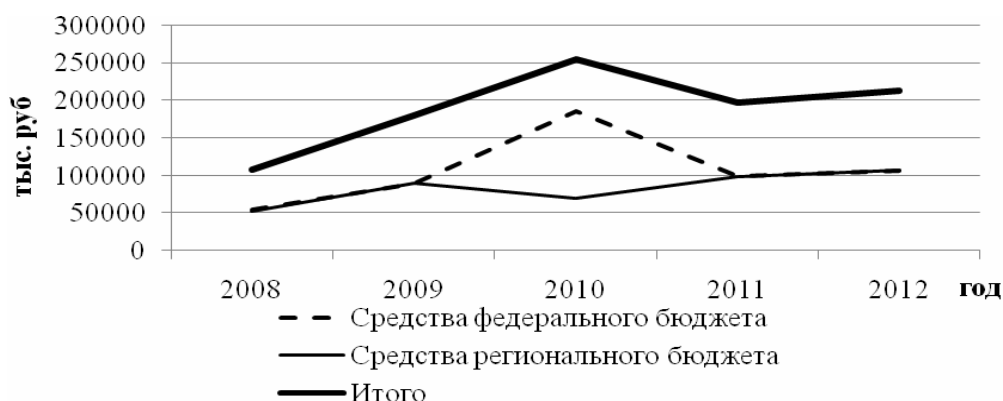

Рис. 3. Объем финансирования программ поддержки малого и среднего предпринимательства в Рязанской области

В Рязанской области действует и региональная программа содействия занятости населения, разработанная на основе Постановления Правительства Российской Федерации от 31.12.2008 № 1089 «О дополнительных мероприятиях, направленных на снижение напряженности на рынке труда субъектов Российской Федерации», координация с которой была обеспечена в 2010 году. В рамках региональных программ предусматривается реализация подпрограмм по развитию малого предпринимательства и самозанятости безработных граждан. После продления сроков их реализации данные подпрограммы заменены на содействие самозанятости безработных граждан и стимулирование создания безработными гражданами, открывшими собственное дело, дополнительных рабочих мест.

Следствием реализации указанных мер государственной поддержки стала положительная динамика числа малых и средних предприятий региона (рис 4).

Общее количество малых предприятий в Рязанской области в 2010 году составило 42948 ед., что на 3,7% больше чем в предыдущем. При этом следует отметить замедление темпов роста числа малых предприятий. Так в 2009 году количество малых предприятий по сравнению с 2008 годом возросло на 12%.

Если рассматривать распределение малых предприятий по видам экономической деятельности (рис. 5) следует отметить, что большая доля малых предприятий сосредоточена в оптовой и розничной торговле. При этом их доля в

общем числе предприятий в 2009 году по сравнению с предыдущими изменилась незначительно. Увеличение числа малых предприятий произошло в сфере операций с недвижимым имуществом, арендой и предоставлением услуг. В остальных отраслях наблюдается тенденция к снижению доли малых предприятий.

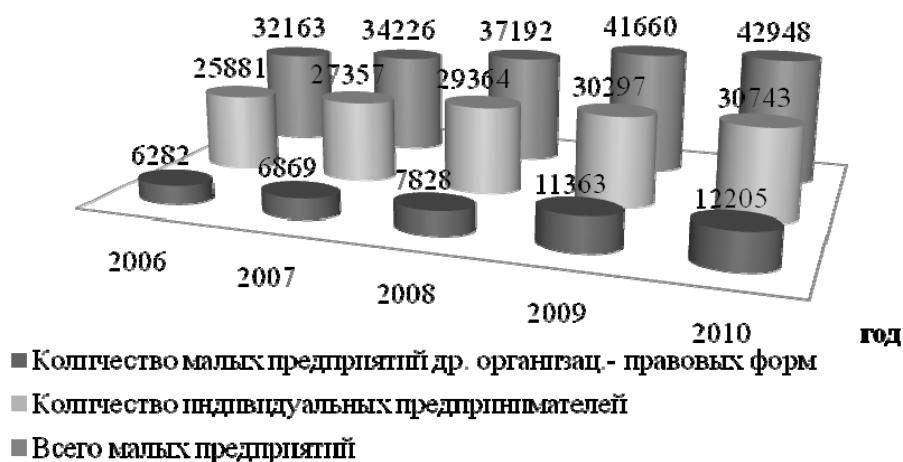

Рис. 4. Количество субъектов малого предпринимательства в Рязанской области, ед.

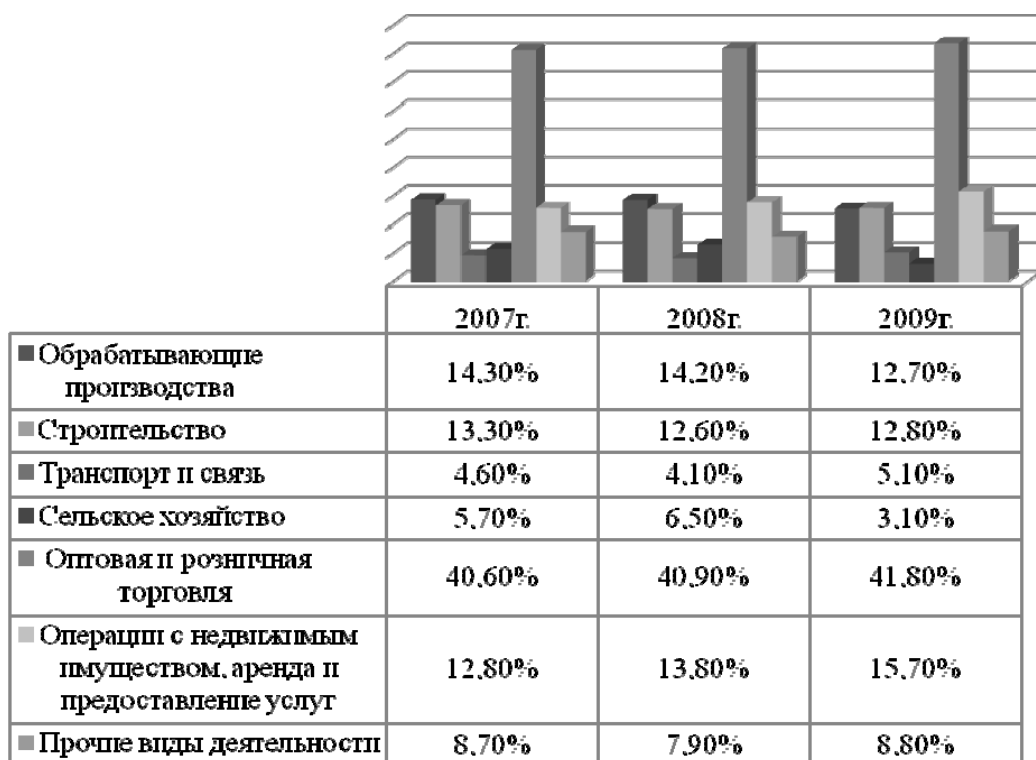

Рис. 5. Распределение малых предприятий по видам экономической деятельности, % (от общего числа)

Следует отметить, что существующие меры государственного регулирования предпринимательской среды в первую очередь направлены на увеличение числа субъектов малого и среднего предпринимательства, и в меньшей степени – на их дальнейшее развитие. К сожалению, рост числа субъектов предпринимательства сопровождается снижением величины оборотных средств

и увеличением доли убыточных предприятий по всем отраслям экономики (табл. 1).

Так в 2009 году оборот малых предприятий составил 97046,7 млн. руб., что на 14% меньше 2008 года. Тенденция снижения оборотных средств прослеживается, начиная с 2008 года. Это в первую очередь связано с последствиями кризисных явлений в экономике, значительным снижением покупательной активности населения, ростом арендных платежей, высокими кредитными ставками.

Таблица 1. Доля убыточных предприятий по отраслям экономики

Отрасль экономики	Доля убыточных предприятий, %	
	2008 год	2009 год
Операции с недвижимым имуществом, аренда и предоставление услуг	15	17
Оптовая и розничная торговля	14	16
Строительство	15	17
Сельское хозяйство	28	38
Обрабатывающие производство	20	22

В 2010 году кредитные ресурсы для предприятий стали более доступными. Однако сами хозяйствующие субъекты не спешат прибегать к услугам кредитных учреждений, так как сказывается собственная финансовая неустойчивость. С другой стороны банки не снизили требования к заемщикам.

Отмеченные негативные тенденции приводят к снижению налоговых доходов соответствующих бюджетов по специальным режимам. Если по уплате ЕНВД произошел пусть небольшой, но рост, то по УСН и ЕСХН в 2009 году наблюдается снижение (рис. 6).

При этом, власти сельских и городских поселений напрямую не заинтересованы в создании благоприятных условий для развития предпринимательства, и в первую очередь из-за того, что практически нет отчислений в бюджеты сельских и городских поселений ЕНВД и большая часть уплаченного налога по УСН идет в бюджеты муниципальных районов.

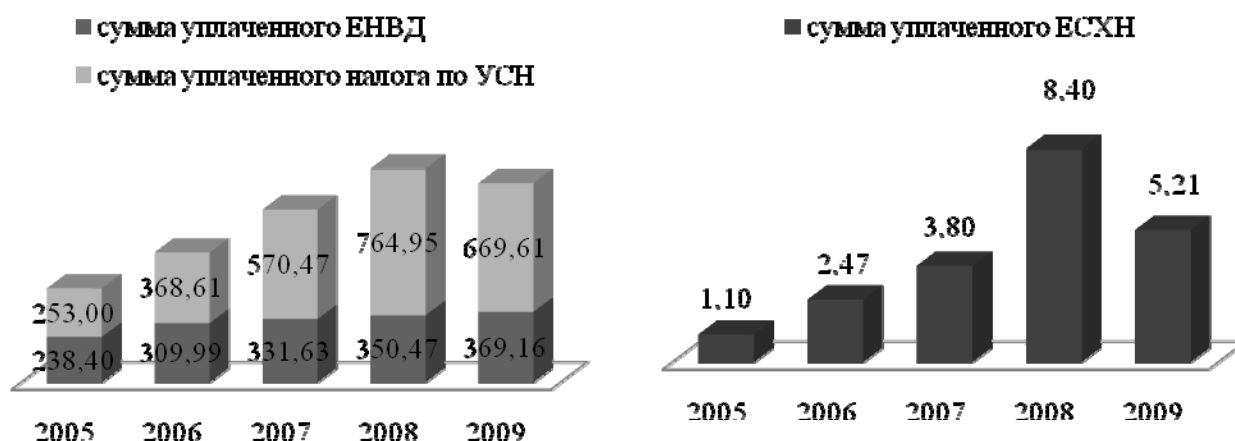

Рис. 6. Общая сумма налогов уплаченных субъектами малого и среднего предпринимательства по специальным налоговым режимам, млн. руб.

Поэтому, в связи с непропорциональным распределением доходов между бюджетами различных уровней возникла необходимость активизировать процесс разработки программ поддержки малого и среднего предпринимательства на муниципальном уровне. В настоящее время создаются условия для развития предпринимательства в муниципальных образованиях области. В каждом районе при муниципалитетах организованы Комиссии по развитию предпринимательства, а в 18 муниципальных образованиях созданы Центры развития малого и среднего предпринимательства, которые являются инфраструктурой Рязанского областного фонда поддержки малого предпринимательства и призваны активизировать малый бизнес в сельской местности.

Таким образом, улучшение предпринимательской среды является одним из приоритетных направлений в работе органов власти Рязанской области. Основная задача состоит в формировании среды способной обеспечить экономический рост работающих предприятий и привлекательность приоритетных отраслей экономики. Исторический опыт показывает, что для динамичного развития предпринимательства требуется создание различных форм взаимного кредитования под контролем государственных финансовых органов, а также поддержка со стороны государства, путем ссуд и субсидий, премий за рост производства.

Список использованных источников:

1. Закон Рязанской области от 9.07.08 г. N 73-ОЗ «О развитии малого и среднего предпринимательства в Рязанской области» (принят постановлением Рязанской областной Думы от 18 июня 2008г.) (с изменениями от 29 декабря 2008 г.) // Информационно-правовая система КонсультантПлюс.
2. Официальный сайт Федеральной налоговой службы РФ [Электронный ресурс] / ФГУП ГНИВЦ ФНС России. – Режим доступа: <http://www.nalog.ru>
3. Официальный сайт Территориального органа Федеральной службы государственной статистики по Рязанской области [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ryazstat.gks.ru>
4. Портер М.Э. Конкуренция: учеб. пособ.: пер с англ. / М.Э. Портер. – М.: Вильямс, 2000. – 495 с.
5. Региональная статистика: учебник / под ред. Е.В. Заровой, Г.И. Чудилина. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 624 с.
6. Федеральный закон от 24.07.07 №209-ФЗ «О развитии малого и среднего предпринимательства в российской федерации» (в ред. Федерального закона от 18.10.2007 N 230-ФЗ, от 22.07.2008 N 159-ФЗ). // Информационно-правовая система КонсультантПлюс.

Петровська І.П.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН ЛІДЕРІВ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Світовий досвід реалізації державної інноваційної політики є досить цінним для України, так як дозволяє обрати найбільш ефективну інноваційну політику та інструменти для її реалізації. В сучасних умовах конкурентоспро-

можність конкретної фірми і країни в цілому визначається не лише обсягами виробництва та експорту, а, насамперед, наявністю інноваційної складової у виробництві. Від того, наскільки значною буде інноваційна складова економічного розвитку будь-якої країни залежить її роль і місце в світовій економічній системі, стабільність і рівень розвитку національної економіки на даному етапі і в майбутньому. Саме тому, на сьогодні серед розвинутих країн немає такої, де держава тими чи іншими методами не прагнула б сприяти інноваційному процесу за допомогою реалізації інноваційної політики. Питанням формування та розвитку державної інноваційної політики присвячено більшість відомих публікацій таких науковців, як: М.В. Гаман, С.В.Онишко, В.І. Голубович, О.Д. Данілов, Б.Д. Лановик, З.М.Матисякевич, та інші. Розмаїття думок та пропозицій, які пов'язані з вивченням світового досвіду регулювання інноваційних процесів і перспектив його застосування в Україні залишаються невисвітленими і вимагають подальшого досліджень.

Слід зазначити, що найбільшу кількість країн, для яких оцінюється рівень розвитку інноваційності охоплюють спостереження, які проводить організація Economist Intelligence Unit's досліджуючи 82 країни. Дана організація використовує наступні показники, що характеризують інноваційність економіки країни та суспільства – індекс інноваційної продуктивності (innovation performance index – IPI) та індекс інноваційних можливостей (innovation enablers index – IEI) [1].

В табл. 1 наведено країни, які відносяться до групи країн інноваційних лідерів (перевищення обох показників IPI та IEI над середнім рівне більше 20%).

Отже, з табл. 1 до числа інноваційних лідерів, які принаймні не втрачають лідируючих позицій можна віднести 11-ть країн, досвід яких заслуговує на увагу – Японія, США, Німеччина, Тайвань, Ізраїль, Франція, Сінгапур, Великобританія, Австралія та Нова Зеландія. Відзначимо наступні спільні риси для інноваційної політики виокремленої вище групи країн – інноваційних лідерів, які дозволили досягти високого рівня інноваційності економіки: 1) стимулювання інноваційної активності комерційних структур з боку держави – як наслідок – значна частка інноваційних витрат (незалежно від джерел фінансування); 2) висока ступінь декомодатії за рахунок (прямої участі держави) рівня фундаментальних досліджень. Це справедливо і для країн південно-Східної Азії, де загальний рівень розвитку фундаментальних досліджень незначний; 3) підтримка глобалізації у сфері досліджень і розробок, причому мова йде не про дослідження і розробки, здійснювані транснаціональними компаніями. Мається на увазі інтернаціоналізація усієї науково-дослідної сфери як загальна тенденція [2]. Вона стосується не тільки звичних форм кооперації і інтеграції у сфері наукових досліджень і розробок, здійснюваних у вигляді сумісних проєктів, віртуальних лабораторій, невидимих коледжів і наукових «клубів» по інтересах. Кооперація та інтеграція стає невід'ємною, частиною успішного здійснення досліджень і розробок в усіх країнах – інноваційних лідерах.

Основні відмінності в політиці країн-інноваційних лідерів спостерігаються в інструментах впровадження ринкових механізмів на рівні прикладних дослід-

жень, рівні безпосереднього створення та впровадження технологій. В країнах континентальної Європи на даних рівнях значною є участь держави, тоді, як в країнах Південно-Східної Азії (включаючи Японію), а також США та Великобританію більш задіяними є ринкові механізми.

Таблиця 1. Динаміка індексів ІРІ та ІЕІ для країн інноваційних лідерів за 2002-2011 рр.

Країна	2002-2006		2007-2011		Зміна рангу	2002-2006		2007-2011		Зміна рангу
	ІРІ	ранг	ІРІ	ранг		ІЕІ	ранг в світовому рейтингу	ІРІ	ранг	
Японія	10.00	1	9.91	1	0	8.71	14	9.01	14	0
Швейцарія	9.71	2	9.80	2	0	9.46	4	9.63	2	-2
США	9.48	3	9.56	3	0	9.47	3	9.63	3	0
Швеція	9.45	4	9.55	4	0	9.43	5	9.61	4	-1
Фінляндія	9.43	5	9.38	7	-2	9.54	1	9.58	5	4
Німеччина	9.38	6	9.51	5	1	9.08	9	9.27	9	0
Данія	9.29	7	9.32	9	-2	9.54	2	9.64	1	-1
Тайвань	9.28	8	9.42	6	2	8.65	16	8.87	16	0
Нідерланди	9.12	9	9.11	13	-4	9.25	6	9.30	8	2
Ізраїль	9.10	10	9.33	8	2	8.75	12	9.08	12	0
Австрія	8.91	11	9.16	10	1	8.27	19	8.57	18	-1
Франція	8.90	12	9.15	12	0	8.86	10	9.21	10	0
Канада	8.84	13	9.15	11	2	9.11	8	9.52	6	-2
Бельгія	8.80	14	9.00	15	-1	8.65	15	8.92	15	0
Південна Корея	8.78	15	8.97	17	-2	8.35	18	8.64	17	-1
Норвегія	8.73	16	8.94	18	-2	8.12	21	8.35	20	-1
Сінгапур	8.72	17	9.03	14	3	8.75	11	9.11	11	0
Великобританія	8.72	18	9.00	16	2	8.73	13	9.05	13	0
Ірландія	8.46	19	8.60	20	-1	8.43	17	8.56	19	2
Австралія	8.37	21	8.50	21	0	9.13	7	9.34	7	0
Нова Зеландія	8.17	22	8.42	22	0	7.59	23	7.81	23	0

Таким чином, дія ринкових чинників в інноваційній сфері є більш ефективними, ніж пряма участь держави, однак остання також потрібна, але має бути диференційованою та синхронізованою з ринковим механізмом. Саме цим зумовлено ефективність інновацій в США, Японії та деяких інших країнах в порівнянні з країнами континентальної Європи.

Список використаних джерел:

1. Innovation: Transforming the way business creates includes a global ranking of countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://graphics.eiu.com/upload/portal/CiscoInnoSmallFile.pdf> – Р. 28-30.
2. OECD Science, Technology and Industry Outlook 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/9208101E.PDF>

Покотілов І.П.

Херсонський економічно-правовий інститут, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ СЦЕНАРІЇВ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Кризовий стан економіки України позначається практично на всіх базових галузях і вимагає негайного впровадження заходів, які б зупинили руйнування промислового потенціалу України. Роль державного управління у створенні умов для виробництва сучасної конкурентоспроможної продукції підкреслюється у монографіях сучасних зарубіжних вчених [1]. Досвід державного регулювання в роки незалежності вказує, що це один з найважливіших механізмів її розвитку [2].

У визначенні ціни продукту частка транспортних витрат у кінцевій вартості продуктів коливається від 10 до 30%. Для України, як морської держави, одним з пріоритетних в транспортній галузі є морський транспорт. При цьому український морський флот постійно знижує обсяги перевезень і стан морського транспортного флоту є неадекватним потребам України [3].

З метою підвищення ефективності проектів перевезень морським транспортом можуть бути застосовані експертні системи, інформаційно-аналітичні системи, системи прогнозування та моделювання, які ураховують тренди зміни факторів макро- і мікросередовищ. Вони виступають сьогодні вагомим чинником підвищення конкурентоспроможності національної продукції, зростання ефективності морських транспортних перевезень, оптимізації витрат на експлуатацію та освоєння нової техніки.

Побудуємо модель ефективних морських перевезень з використанням методу аналізу ієрархій (МАІ) [4]. МАІ дозволяє прогнозувати сценарії стратегій розвитку і таким чином може бути в нагоді для прийняття управлінських рішень.

Експертні методи дають можливість реалізувати такі функції: облік альтернатив, облік вагів критеріїв, облік експертних оцінок критеріїв, розрахунок головного вектора пріоритетів.

Система Expert Choice складається з мети, можливих сценаріїв, критеріїв і альтернатив. Важливість критеріїв, переваги альтернатив і ймовірності сценаріїв оцінюються за допомогою застосування методу попарних порівнянь. Ця система орієнтована на застосування діаграм впливу. Expert Choice базується на одному з добре відомих методів прийняття рішень АНР (Analytic Hierarchy Process).

Система уможливорює об'єднання будь-яких типів кількісних і якісних експлуатаційних показників у процесі прийняття рішень. Розглянемо ієрархію впливів на ефективність морських перевезень і оцінимо характеристики у відповідності з різними сценаріями у діапазоні від -9 до +9 [5].

У результаті одержали діаграми впливу акторів (рис. 2) та прогнозованих сценаріїв на ефективність морських перевезень (рис. 3). Відомо, що багато-критеріальна оптимізація, будучи достатньо складною проблемою з чисто математичної точки зору, залишається при цьому навіть після свого формального вирішення проблеми прийняття рішення.

Фокус

Фактори

Актори

Цілі акторів

Контрастні сценарії

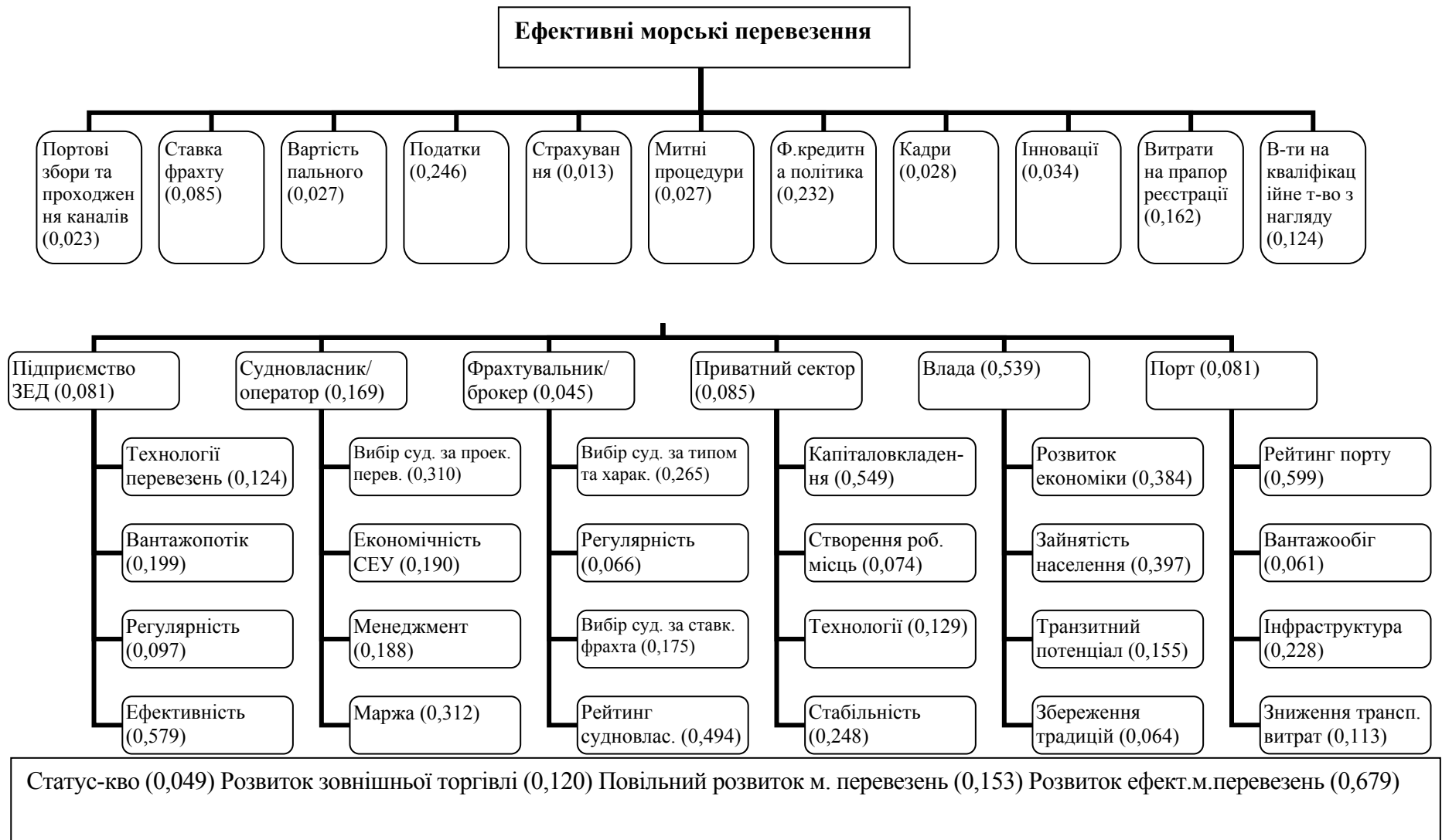

Рис. 1. Сценарний підхід до ієрархії впливів на ефективність морських перевезень

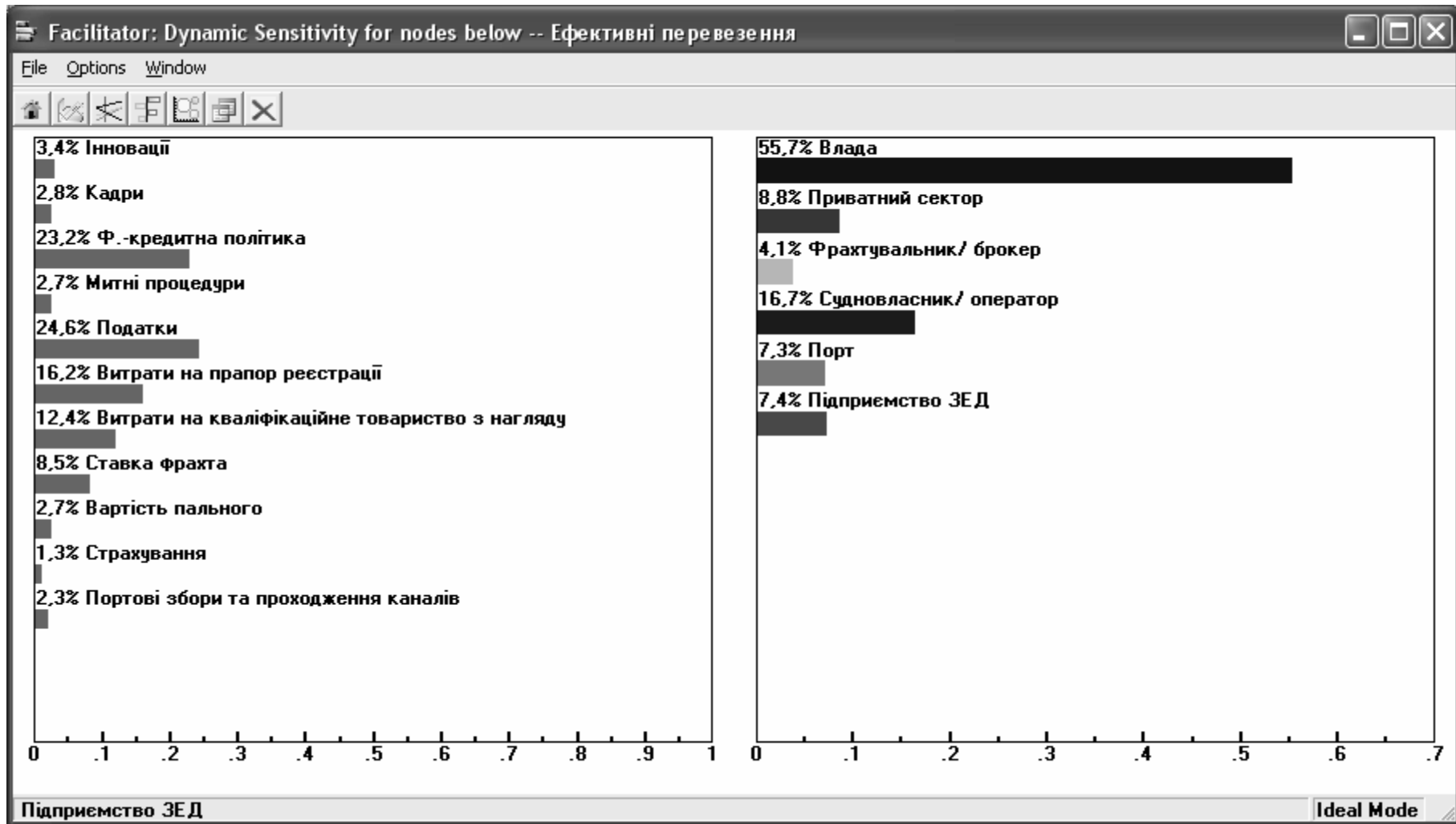

Рис. 2. Вплив акторів на ефективність морських перевезень

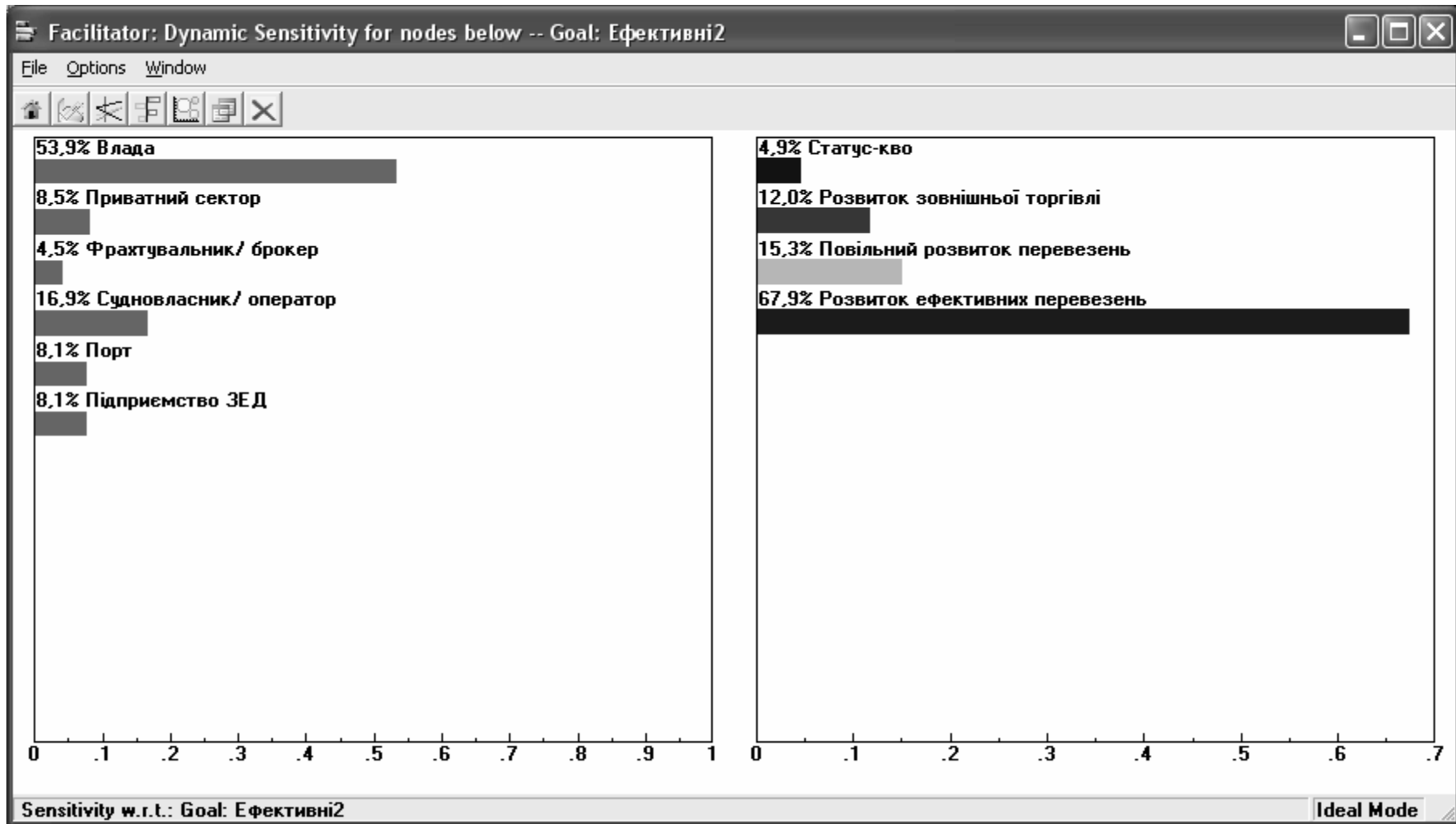

Рис. 3. Вплив прогнозованих сценаріїв на ефективність морських перевезень

Таким чином, проведені розрахунки підтримують позицію провідних іноземних вчених [6; 7], що розвиток морського транспорту, підвищення його ефективності потребує значних регуляторних преференцій від держави і, насамперед, звільнення від податків та досконалої фінансово-кредитної політики.

Список використаних джерел:

1. Покотілов І.П. Принципові підходи до підвищення конкурентоспроможності суднобудівної галузі України / І.П. Покотілов // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2010. – №3(35). – С. 125–130.
2. Піддубняк Т.А. Антикризові заходи у суднобудівній галузі України / Т.А. Піддубняк, І.П. Покотілов // Таврійський науковий вісник. – 2009. – №67. – С. 301–308.
3. Герасимович Л.М. Инновационный путь развития украинского морского транспортного комплекса в условиях глобализации и регионализации / Л.М. Герасимович, І.П. Покотілов // Прометей. – 2004. – №1(13). – С. 148–151.
4. Ситник В.Ф. Системи підтримки прийняття рішень: навч. посіб. / В.Ф. Ситник – К.: КНЕУ, 2004. – 614 с.
5. Ларичев О.И. Теория и методы принятия решений: учебник / О.И. Ларичев. – М.: Логос, 2002. – 392 с.
6. Goulielmos A.M. (1998) Flagging Out and the Need for a New Greek Maritime Policy. *Transport Policy*, 5. – P. 115-125.
7. Knudsen K. (1997) The Economics of Zero Taxation of the World Shipping Industry. *Maritime Policy and Management*, 24(1). – P. 45-54.

Присяжнюк О.О.

Одеський державний економічний університет, Україна

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Питання управління та обслуговування державного боргу є особливо важливим в контексті тих економічних труднощів, які впродовж років переживає Україна. Розв'язання проблеми управління державним боргом є одним із ключових факторів економічної стабільності в країні.

Стан державного боргу залежить від щорічних операцій, пов'язаних з отриманням нових позик, з одного боку, і розмірів погашень і виплат процентів по цих позиках – з іншого. Державні позики – це кредитні відносини між державою та фізичними і юридичними особами, в результаті яких держава одержує обумовлену суму грошових коштів на визначений термін за встановлену плату, вони є розповсюдженою формою мобілізації фінансових ресурсів. Розмір державної позики включається в суму державного боргу країни. За їх допомогою мобілізуються тимчасово вільні кошти юридичних і фізичних осіб для фінансування потреб держави.

Для оптимізації витрат, пов'язаних з фінансування дефіциту державного бюджету, держава здійснює управління державним боргом. Під управлінням державним боргом слід розуміти комплекс заходів, що приймаються державою в особі її уповноважених органів щодо визначення місць і умов розміщення і погашення державних позик, а також забезпечення гармонізації інтересів позичальників, інвесторів і кредиторів. Обслуговування державного боргу – це

комплекс заходів з погашення позик, виплати процентів по них, уточнення і зміни умов погашення випущених позик. Державний борг можна розглядати з двох позицій: з одного боку, державне запозичення сприяє економічному зростанню; з іншого – борг збільшує навантаження на державний бюджет. Тому необхідно знайти оптимальне співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням та внутрішніми і зовнішніми запозиченнями. Умови залучення нових позик мають оцінюватися з урахуванням здатності країни обслуговувати внутрішній та зовнішній борг за раніше прийнятими зобов'язаннями. Управління державним боргом в цьому контексті може розглядатися в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні, під управлінням державним боргом мається на увазі формування одного із напрямів фінансової політики держави, пов'язаної з її діяльністю у вигляді позичальника і гаранта. Під управлінням боргом у вузькому розумінні мається на увазі сукупність дій, пов'язаних з підготовкою до випуску, розміщення боргових зобов'язань держави, надання гарантій, а також проведення операцій з обслуговування та погашення боргових зобов'язань.

При управлінні внутрішнім боргом головна увага звертається на потенційні можливості розміщення нових боргових зобов'язань серед інвесторів та на наявність фінансових ресурсів у державі для своєчасного і повного обслуговування боргових зобов'язань. Списання частини державного внутрішнього боргу України перед окремими суб'єктами права може бути здійснено лише шляхом прийняття Верховною Радою відповідного законодавчого акту за умови визначення джерел погашення. Законом України «Про Національний банк України» заборонено Центральному банку купувати облігації на аукціонах з їх первинного розміщення від власного імені та за рахунок власних коштів.

Сьогодні у структурі державного боргу істотно переважає зовнішня заборгованість. Так, за 1999-2010 рр. частка зовнішнього державного боргу у загальному обсязі державного боргу України становила не менше 70%. Аналіз відносних показників зовнішнього державного боргу України за 1996-2006 рр. показав, що деякі показники зовнішньої державної заборгованості найбільш наблизилися до критичних меж на початку 2000р. Але протягом 2005-2010 рр. вдалося покращити боргову ситуацію в країні, стабілізувати темпи зростання зовнішнього державного боргу та поліпшити рівень всіх боргових показників порівняно з 2006 р. Це було пов'язано із загальним покращенням економічної та фінансової ситуації в країні [3].

На кінець 2010 року найвагомими складовими зовнішнього боргу України виступали заборгованість міжнародним фінансовим організаціям (35%), заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління (21%), заборгованість перед іноземними комерційними банками (5%), заборгованість за облігаціями зовнішньої державної позики (39%). Найбільшим кредитором України є Світовий банк: сума боргу складає 2372,6 млн.дол., 262,5 млн.дол. Україна заборгувала ЄБРР. У розрізі валют погашення переважна частина боргу деномінована в доларах США – 63% [2].

При управлінні зовнішнім боргом велике значення має розрахунок коефіцієнтів платоспроможності держави та її ліквідної позиції, які визначаються

спеціальними рейтинговими агенціями. Міжнародна платоспроможність України характеризується кількома макроекономічними показниками, серед яких обсяг державного боргу, співвідношення між внутрішньою і зовнішньою його складовими, експортний потенціал економіки, стан платіжного балансу та забезпечення зовнішнього боргу валовими валютними резервами НБУ. Саме на підставі прогнозів економічного розвитку країни, стану її платіжного балансу, дефіциту бюджету та з урахуванням зазначених коефіцієнтів визначається стратегія управління державним боргом щодо залучення нових іноземних кредитів, виходячи з критичного його рівня.

Для вдосконалення механізму управління зовнішнім державним боргом України можна запропонувати наступні напрямки:

- для збереження економічної безпеки держави, при виборі боргового джерела пріоритет повинен надаватися внутрішнім запозиченням;

- встановлення твердого контролю над часткою кредитів із плаваючою процентною ставкою, а також кредитів, залучених на термін до одного року в загальному обсязі зовнішнього боргового портфеля та встановлення лімітів за даними показниками;

- пріоритетним завданням управління структурою державного боргу є зменшення частки заборгованості, яку необхідно погасити в короткостроковому періоді; для чого пропонується здійснити рефінансування державного боргу за рахунок нових запозичень на більш прийнятних відсоткових умовах, що дозволить пролонгувати частину української заборгованості, скоротивши боргове навантаження на бюджет у короткостроковій перспективі;

- використання «свопових» операцій – операції типу «борги в обмін на власність (акції) та інші».

Виходячи з вищезазначеного, формування, погашення і обслуговування ринку державних запозичень повинне базуватися на науково обґрунтованих засадах. Структура і розмір державного боргу мають прогнозуватися на часовому інтервалі в декілька років та навіть десятиріч з тим, щоб забезпечити збалансований бюджет, стабільне економічне зростання й потужну фінансову систему.

Переорієнтація боргової політики держави на вирішення стратегічних завдань розвитку національної економіки потребує першочергового фінансування з позичкових джерел пріоритетних проектів в галузях загальнонаціонального значення, підтримки розвитку експортних і високотехнологічних виробництв. Борги, накопичені в період економічної кризи, слід погашати в період економічного піднесення, тобто зростання державного боргу не повинно мати перманентний характер.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/UKRAINEINUKRAINIANEXTN>
2. Державний борг України: правові засади та особливості управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.ua/vnz/reports/law/9238/>
3. Вахненко Т.П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т.П. Вахненко // Фінанси України. – 2009. – №6. – С. 14–28.

Самсонов Р.А.

*ФГБОУ ВПО «Алтайский государственный университет»,
Российская Федерация*

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫХ МЕХАНИЗМОВ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕССА В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

В целях запуска и развития инновационной экономики в институциональной системе требуется серьезное совершенствование механизмов бюджетного процесса. Так, для изменения сложившейся ситуации Министерство финансов РФ подготовило, а Правительство РФ Постановлением от 22 мая 2004 г. № 249 одобрило «Концепцию реформирования бюджетного процесса в Российской Федерации в 2004-2006 годах». Практическая реализация новой модели и решение задач реформирования бюджетного процесса нашли воплощение в Федеральном законе от 26 апреля 2007 г. № 63-ФЗ «О внесении изменений в Бюджетный кодекс Российской Федерации в части регулирования бюджетного процесса и приведении в соответствие с бюджетным законодательством Российской Федерации отдельных законодательных актов Российской Федерации».

Направления реформирования бюджетного процесса: а) реформирование бюджетной классификации РФ и бюджетного учета; б) выделение бюджетов действующих и принимаемых обязательств; в) совершенствование среднесрочного финансового планирования; г) совершенствование и расширение сферы применения программно-целевых методов бюджетного планирования; д) упорядочение процедур составления и рассмотрения бюджета; е) совершенствование системы учета, бюджетной отчетности и контроля. Суть реформы состояла в перестроении бюджетного процесса от «управления бюджетными ресурсами (затратами)» на «управление результатами» путем повышения ответственности и расширения самостоятельности участников бюджетного процесса и администраторов бюджетных средств в рамках четких среднесрочных ориентиров.

На основе системного экономико-правового подхода рассмотрим наиболее проблемные звенья бюджетного процесса и предложим механизмы развития.

Проблема адекватности бюджетного планирования. Многие специалисты в 2008-2009 гг. в условиях раскручивающейся глобальной экономической рецессии поспешили объявить концепцию среднесрочного бюджетного планирования несостоятельной и рекомендовали вернуться к прежнему оперативному управлению на основе годовых бюджетов [1].

Такая позиция представляется не только конъюнктурной, но и необоснованной. Требуется не отказываться от элементов среднесрочного планирования, а внедрять современные достижения экономической науки в области прогнозирования и планирования, что, в свою очередь, наоборот будет способствовать преодолению кризисных явлений в экономике за счет предупреждения негативных ситуаций, а также создания стратегических потенциалов и резервов. То есть проблема не в планировании как таковом, а в его технологии и, главным

образом, в фактической реализации плановых индикаторов, которое подвержено бюрократическим и коррупционным трансформациям.

Относительно среднесрочного финансового планирования отметим целесообразность разработки правовой новации в Бюджетный кодекс РФ, связанной с расширением срока бюджетного планирования с трех лет (очередного года и планового периода) до пяти лет (1 и 4, соответственно). Правовое закрепление данной нормы может дать множество положительных социально-экономических и правовых эффектов.

Во-первых, позволяет, не отказываясь от среднесрочного бюджетного планирования (оно войдет составной частью), перейти к разработке не только среднесрочной, но и долгосрочной финансовой политики, что объективно создаст предпосылки реализации стратегических инвестиционных (и инновационных) проектов и программ в реальном секторе экономики и социальной сфере.

Во-вторых, выбор пятилетнего бюджетного цикла соответствует среднесрочным колебаниям деловой активности, связанным с обновлением основного активного капитала (так называемые циклы К. Жугляра).

В-третьих, выход на пятилетний бюджетный план также позволит более точно учитывать временной горизонт исследований в фундаментальной науке и период, необходимый для их трансформации в инновации. Данное предложение будет способствовать эффективному производству общественных благ в публичном секторе экономики.

В-четвертых, пятилетний период бюджетного планирования полностью коррелирует с новым (пятилетним!) сроком полномочий депутатов Государственной Думы РФ, как раз и ответственных за рассмотрение и принятие закона о бюджете. Такое решение позволит на объективной основе усилить и формализовать механизмы контроля и ответственности депутатов за проводимую финансовую политику в стране.

В-пятых, пятилетний период бюджетного планирования также соответствует пятилетнему бюджетному циклу (от президентского послания до утверждения отчета об исполнении бюджета), что будет способствовать формированию единого масштаба для эффективного государственного управления бюджетными ресурсами.

Предлагаемое удлинение бюджетного планирования полностью укладывается в указанные в Бюджетном Послании Президента РФ Федеральному Собранию РФ в 2008 г. цели бюджетной политики, связанные с разработкой долгосрочных бюджетных прогнозов и стратегий (на 15 лет и более) [2]. В перспективе на основе достижений науки и техники (например, информационных технологий) станет возможным переход и на дальнесрочное бюджетное планирование, учитывающее длинные волны и тренды развития.

Проблема эффективной реализации бюджетного процесса. На уровне публичных структур управления должен быть создан экономико-правовой механизм ответственности за эффективность проведения бюджетной политики, вплоть до персональной ответственности. В современной бюджетной системе вся ответственность как бы «размыта» внутри государственных структур,

причем доминирует принцип «негативной» ответственности и сильно не хватает механизмов перспективного стимулирования эффективной реализации бюджетного процесса. Негативная (ретроспективная) ответственность возникает из юридического запрета совершать определенные действия (бездействия), вредные для общества, и реализуется в охранительных правоотношениях.

Позитивная (перспективная) юридическая ответственность возникает из юридической обязанности осуществлять положительные, полезные для общества действия, функции и социальные роли, и реализуется в регулятивных правоотношениях, в которых обязанная сторона находится в состоянии подконтрольности и подотчетности. Например, субъектами позитивной юридической ответственности являются в соответствии с Конституцией РФ Председатель Правительства Российской Федерации или Генеральный прокурор РФ в правоотношениях с Государственной Думой. М.С. Строгович называет различные формы выражения «позитивной» ответственности – отчёты депутатов перед избирателями, отчеты судей, гласность проведения судебных процессов, надзор за деятельностью судов и т.д. Это может быть ответственность за поддержание общественного порядка, за подготовку коммуникаций к зимнему сезону, за организацию преддипломной практики студентов и т.п. В принципе, можно согласиться с точкой зрения О.Э. Лейста, что понятие «позитивной правовой ответственности» в определенной степени применительно лишь к сфере публичного права, где оно используется для обозначения компетентности государственных органов или должностных лиц, либо для определения их соподчиненности. Такой подход как раз и ориентирует на эффективное стимулирование реализации бюджетного процесса, разумеется, наряду с использованием традиционных норм ретроспективной ответственности.

Проблема независимости бюджетного контроля. В настоящее время в Российской Федерации на самых высоких уровнях декларируется усиление механизмов бюджетного контроля со стороны парламента и бюрократического аппарата, что связано с ростом нарушений бюджетного законодательства [3]. Но возникает вопрос – как данные виды контроля могут быть эффективными, если одни бюрократы и политики контролируют других!? Следовательно, также необходим внешний – общественный контроль.

В целях обеспечения эффективности финансово-бюджетного контроля за распределением и использованием бюджетных ресурсов предлагаем наделить членов Общественных палат, созданных в Российской Федерации, в рамках бюджетно-процессуального законодательства полномочиями по постоянному мониторингу за всеми участниками бюджетного процесса и независимой экспертизе бюджетов всех уровней. Безусловно, предлагаемое решение потребует внесения соответствующих изменений в Бюджетный кодекс Российской Федерации и Федеральный закон от 4 апреля 2005 г. №32-ФЗ «Об общественной палате Российской Федерации».

Такая норма создаст процессуальные предпосылки для действительно независимого бюджетного контроля со стороны субъектов права, не участвующих в разработке, принятии, исполнении и интерпретации бюджетного законодательства. В свою очередь, правовая основа такой новации вытекает из развития

принципа разделения властей, что в итоге повысит эффективность системы сдержек и противовесов между ветвями власти в бюджетной сфере. Таким образом, кстати, будет учтено важное процессуальное обстоятельство, что государственный и муниципальный финансовый контроль не является самостоятельной стадией бюджетного процесса, поскольку, выступая, как бюджетная процедура, – осуществляется на всех стадиях бюджетного процесса и сопровождает весь процесс образования, распределения и использования бюджета. Кроме того будет получен дополнительный положительный эффект от усиления контроля со стороны различных СМИ, которые смогут более тесно взаимодействовать с членами Общественных палат, нежели с чиновниками.

Разработанные рекомендации носят комплексный характер, охватывая все стадии бюджетного процесса, что создает эффективную основу для стратегического развития общественных финансов.

Список использованных источников:

1. Электронный ресурс. – Режим доступа: http://www.ryzhak-gd.ru/events/Deputat_Gosdumi_Nik.html
2. Финансы. – 2008. – № 7. – С. 3-12.
3. Сайт Федеральной службы финансово-бюджетного надзора [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rosfinnadzor.ru>

К.э.н. Фишер О.В.

Волгоградский государственный университет, Российская Федерация

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННОГО БИЗНЕСА

Распространение экономической активности на виртуальное пространство Интернета порождает ряд проблем, связанных с защитой прав и законных интересов субъектов этих отношений, обеспечением функционирования рыночных механизмов, включая регулирование спроса и предложения, условий реализации (в т.ч. цен), качества продуктов, развития рыночной инфраструктуры, конкуренции и др., что на сегодня достигается средствами государственного регулирования. Одним из важнейших регуляторов выступает налоговая система и инструменты государственного налогового управления, способные обеспечить цивилизованные экономические отношения в сфере информационного обмена.

Вместе с тем, новые перспективы в налогообложении электронного бизнеса привлекают внимание властей наиболее развитых стран мира, а также международных организаций. Отсутствие законодательных норм, позволяющих учесть специфику электронной экономической деятельности, приводят к серьезным налоговым потерям государства, которые в связи с ростом популярности электронной коммерции обещают только увеличиваться.

Налоговое регулирование электронной коммерции стало актуализироваться сравнительно недавно: сначала за рубежом, а затем и в России. Однако применение инструментария налогового регулирования ограничивается рядом обстоятельств.

Во-первых, дискуссионным характером правомерности распространения государственного суверенитета на виртуальное пространство, а также спецификой правового регулирования налогообложения коммерческой деятельности в электронно-цифровых сетях Интернет как на межстрановом уровне, так и на уровне национальных хозяйств.

Во-вторых, трудностями при выработке единообразного понятийного аппарата в сфере электронной коммерции, что осложняет идентификацию для целей налогообложения и, соответственно, регулирования, как самой электронной коммерческой деятельности, так и ее участников.

В-третьих, трудностями организации и ведения учета, а также налогообложение расчетов «электронными деньгами» посредством электронных платежных систем, которые наиболее широко применяются именно в электронной коммерции.

В-четвертых, со спецификой применения современного механизма налогообложения к электронной коммерческой деятельности, и, соответственно, особенностями налогового администрирования и контроля в сфере электронного бизнеса.

Интернет – это глобальное виртуальное информационное пространство, не имеющее каких-либо территориальных или временных ограничений. Возникают значительные проблемы, связанные с определением юрисдикции государств в этом информационном пространстве. Дискуссия по поводу контроля и определения условий информационных отношений при международном информационном обмене посредством сети Интернет разделилась на два лагеря. Первая точка зрения, которой придерживаются Интернет-провайдеры большинства развитых стран мира, заключается в том, что суверенитет над национальным сегментом принадлежит той стране, на территории которой этот сегмент размещается. В противовес данному мнению представители Интернет-сообщества утверждают, что глобальные электронно-цифровые сети находятся вне всякой юрисдикции, вне границ какой-либо страны, и к отношениям в Интернете нельзя применять законодательство одного отдельно взятого государства. Определенным компромиссом здесь можно считать подход Д. Менте [3], который считает, что для устранения юрисдикционных проблем необходимо международно-правовое регулирование телекоммуникационного пространства [1].

При определении налоговой юрисдикции значительно затрудняется действие критерия налогообложения – связь экономического субъекта с налоговой юрисдикцией, которая, в свою очередь образуется по принципу постоянного представительства или по территориальности. При определении связи экономического субъекта с налоговой юрисдикцией существует два подхода: территориальный и от постоянного представительства [2].

В случае с налогообложением электронной коммерции применение принципа территориальности приведет к двойному налогообложению субъекта электронной коммерции, что ограничивает применение этого подхода.

В отношении подхода, связанного с образованием постоянного представительства, необходимо отметить, что осуществление электронной коммерции

предполагает собственно подключение к сети Интернет, и можно сделать вывод о том, что Интернет-провайдеры, которые осуществляют подключение пользователей к глобальной информационной сети Интернет, выступают в качестве агента субъектов электронной коммерции и поэтому фактически создают постоянное представительство для каждой фирмы, занятой в электронной коммерции. Таким образом, создание электронного магазина будет являться достаточным условием для обоснования присутствия субъекта электронной коммерции в конкретной налоговой юрисдикции.

Что касается правового регулирования налогообложения коммерческой деятельности в электронно-цифровых сетях, то на сегодняшний день налоговые власти всех стран мира придерживаются той позиции, что Интернет – это лишь средство коммуникации между продавцом и покупателем, никак не отменяющее налоговых обязанностей, возникающих в результате сделок между ними. Несомненно, что в налогообложении электронной коммерции есть своя специфика. Однако, проблемы его осложняющие – чисто технического свойства, и связаны, например, с необходимостью установления критериев идентификации вида деятельности, места нахождения бизнеса, места совершения сделки, способа платежа и некоторых других, а также установления границ и мер ответственности за нарушение налогового законодательства в виртуальном пространстве Интернет. Можно утверждать, что такие трудности решаемы, и, при желании, власти большинства стран мира вполне способны выявить и привлечь к ответственности за налоговые правонарушения или преступления любого владельца электронного бизнеса.

В настоящее время общепринятый среди законодателей разных стран подход – нет никакой необходимости вводить новые разновидности налогов для обложения электронной коммерции. Вполне можно обойтись и традиционными видами налогов, адаптировав их к новым условиям.

Например, в России на законодательном уровне никаких специальных норм, регулирующих налогообложение субъектов электронной экономической деятельности, пока не принято, поэтому к данной сфере применяется существующее налоговое правовое поле, не слишком приспособлено для отношений в области электронной коммерции. Такая ситуация, с одной стороны, создает почву для произвола налоговых органов, которые позволяют себе толковать нормы налогового законодательства в свою пользу, а с другой, – способствует налоговым нарушениям и уклонению от уплаты налогов.

В силу молодости феномена электронной экономической деятельности, научно обоснованный понятийный аппарат здесь пока не сформировался. Тем не менее, изучение специальной литературы по данному вопросу дает основания для представления следующих определений.

Главной проблемой в сфере регулирования электронной коммерческой деятельности является практически полное отсутствие нормативно-правовой базы.

Для целей налогово-правового регулирования электронной экономической деятельности и налогообложения ее результатов необходима разработка общей универсальной системы мер регулирования всех сфер как существующих на

сегодняшний момент, так и прогнозируемых видов электронной экономической деятельности, с учетом особенностей неэкономических общественных отношений, формирующихся в информационной среде глобальной компьютерной сети Интернет.

Фактическое отсутствие налогообложения субъектов электронной коммерческой деятельности связано, в первую очередь, с невозможностью применения уполномоченными органами действующего легитимного инструментария налогового контроля, т.к. он не учитывает специфику поведения налогоплательщиков в виртуальной коммерческой среде.

Невозможно использовать для целей налогообложения субъектов электронной коммерческой деятельности традиционные правовые конструкции «места осуществления деятельности» и «места извлечения прибыли», закрепленных действующим законодательством. Возникает потребность в создании четкой законодательной базы, в том числе в сфере налогообложения операций проводимых с использованием электронных денег.

На сегодняшний день необходимо адаптировать законодательство, регулирующего отношения в сфере налогообложения электронной коммерции к ее специфическим свойствам. При разработке проектов нормативных актов следует принимать во внимание национальные интересы с учетом мирового опыта в данной области. На наш взгляд, целесообразно применять специальный налоговый режим в сфере электронной экономической деятельности. Необходимо разработать порядок регистрации и отслеживания действий субъекта в электронно-цифровых сетях Интернет, основанный (содержащий) налогово-правовой порядок, во многом аналогичный порядку открытия банковского счета. Это позволит обеспечить экономический и правовой порядок, и позволит уполномоченным органам контролировать законность такой деятельности.

Список использованных источников:

1. Мерзликин А.А. Интернет и право: проблема юрисдикции. Сист. требования Adobe Acrobat Reader. [Электронный ресурс] / А.А. Мерзликин, Г.В. Шипилина. – Режим доступа: http://abiturient.ncstu.ru/Science/articles/law/04/11.pdf/file_download. – (Дата обращения: 04.11.2011).
2. Фролова Л.В. Принципы налогообложения субъектов электронной коммерции / Л.В. Фролова // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2009. – № 3. – С. 190-192.
3. Menthe D. Jurisdiction In Cyberspace: A Theory of International Spaces // Mich.Tel.Tech.L.Rev.3. [Электронный ресурс] / D. Menthe. – 1998. – April 23. – Режим доступа: <http://www.law.umich.edu/mttlr/molfour/menthe.html>. – (Дата обращения: 04.11.2011).

Шевченко Т.І.

*Східноєвропейський університет економіки та менеджменту,
м. Черкаси, Україна*

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК СКЛАДОВА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ**

Сутність держави розкривається і реалізується в її взаємодії з суспільством. Що і як держава робить для впорядкування та вдосконалення суспільної, колективної та приватної життєдіяльності людей характеризується поняттям «функції держави». Основними функціями держави є: політична, соціальна та економічна. Політична функція держави полягає в забезпеченні цілісності й збереженні суспільства, у створенні умов для спокійного та гармонійного його розвитку. Якщо держава не підтримує такого стану, ігнорує суспільні потреби, діє не на користь національним інтересам, то вона не виправдовує свого існування.

Соціальна функція держави полягає в забезпеченні на всій території країни прав і свобод кожної людини і громадянина.

Економічна функція держави полягає у створенні передумов, необхідних для ефективної економічної діяльності суспільства. Усі функції держави тісно взаємопов'язані. Але, на думку економістів, економічна функція є найважливішою, оскільки брак належного економічного потенціалу або низька ефективність його використання перешкоджають реалізації інших суспільних функцій [1, с. 12].

Державна політика управління має бути відомою і зрозумілою суспільству, закріплена законодавчо і організаційно. Однією з функцій управління є регулювання. Ефективна система державного регулювання економіки забезпечує сталий розвиток основних напрямів економічної та соціальної діяльності країни.

Серед українських дослідників питань державного регулювання економіки необхідно виділити праці Л.І.Дідківської, Л.С.Головки, В.М. Гриньової, С.М.Чистова, Л.А.Швайка та ін.

В.М.Гриньова розглядає державне регулювання економіки, як втручання державних органів влади за допомогою різних методів та інструментів у розвиток основних економічних процесів з метою забезпечення позитивних соціально-економічних результатів [2, с. 16-17]. Об'єктивною необхідністю такого втручання є неспроможність ринку, який характеризується стихійністю розвитку, забезпечити виконання економічної політики держави, яка передбачає, по-перше, створення міцної матеріальної основи для зростання добробуту народу; по-друге, забезпечення суспільного відтворювання в необхідних пропорціях і масштабах; по-третє, підтримку балансу соціально-економічних інтересів різних верств населення та, по-четверте, збереження цілісності територіального простору країни.

Економіка АПК є важливим об'єктом державного регулювання, що

поєднує економіку сільського господарства та економіку сільських територій. На думку науковців, за роки незалежності в українському суспільстві, в органах центральної та місцевої влади, господарського управління так і не склалося цілісного, всебічно обґрунтованого та стратегічно виваженого бачення ролі й місця сільського господарства в економіці країни і шляхів його подальшого розвитку. Сьогодні у ВДВ країни частка АПК становить близько 13%, а це більше сукупного показника металургії, машинобудування і будівництва. Основним є соціальне значення галузі як економічної бази для забезпечення життєдіяльності третини населення країни та незмінного виробника продуктів харчування і сировини для промисловості; сільські території є місцем оздоровлення людей, а сільське населення – оберегом національних звичаїв і традицій [3, с. 6].

За даними Комітету з продовольчої безпеки ООН станом на 2010 рік майже 50% населення планети становить сільське населення (3411352 тис. осіб), по Україні відповідно 32% (14488 тис. осіб). У табл.1 та табл.2 представлено сільське населення України та світу та частку сільського населення у загальній кількості населення [4].

Таблиця 1. Сільське населення України та світу (тис. осіб)

Країна	1999-2001рр.	2003-2005рр.	2008р.	2009р.	2010р.
Україна	16060	15320	14744	14618	14488
Світ	3264103	3332091	3388450	3400301	3411352

Таблиця 2. Частка сільського населення України та світу у загальній кількості населення, (%)

Країна	1999-2001рр.	2003-2005рр.	2008р.	2009р.	2010р.
Україна	33	32	32	32	32
Світ	53	52	50	50	49

Таблиця 3. Економічно активне населення, зайняте у сільському господарстві (тис.осіб)

Країна	1999-2001рр.	2003-2005рр.	2008р.	2009р.	2010р.
Україна	3293	2900	2569	2491	2413
Світ	1228742	1263144	1294657	1301671	1308138

Таблиця 4. Частка економічно активного населення, зайнятого у сільському господарстві, (%)

Країна	1999-2001рр.	2003-2005рр.	2008р.	2009р.	2010р.
Україна	14	13	11	11	10
Світ	44	42	40	40	40

Україна належить до країн з найнижчим рівнем державної підтримки відтворення у сільському господарстві з розрахунку на 1 га орних земель. Значна частина працездатного населення витісняється з сільськогосподарських підприємств в ОСГ, посилюються безробіття і міграційні процеси. У 14 тис. (49% їх загальної кількості) сільських населених пунктів відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи. Інвестиції у розвиток соціальної сфери села становлять

лише 5,9 млрд. грн. на рік, що набагато нижче від існуючої потреби. Такий стан справ приховує в собі надзвичайно велику соціальну небезпеку [3, с. 7]. Частка економічно активного населення, зайнятого у сільському господарстві за 2010 рік становить: по Україні 10% (2413 тис. осіб) та 40% сільського населення світу (1308138 тис. осіб). У табл. 3 та табл. 4 представлено економічно активне населення, зайняте у сільському господарстві та його частка від загальної кількості сільського населення [4].

За дорученням Міністерства аграрної політики та продовольства України і Національної академії аграрних наук України в ННЦ «Інститут аграрної економіки» опрацьовано проект документа «Національна доктрина реформування та розвитку агропродовольчого комплексу України», яким визначено, що місія агропродовольчого комплексу України – забезпечити продовольчу безпеку держави, вивести її до числа найбільш розвинутих в аграрному відношенні країн світу і створити економічну базу для підвищення добробуту сільських жителів і розвитку сільських територій. Реформування інституціональних засад розвитку сільських територій, посилення ролі сільських громад щодо підвищення зайнятості й доходів домогосподарств та формування сприятливого середовища для життєдіяльності сільського населення передбачає створення умов для поліпшення демографічної ситуації шляхом підвищення народжуваності та зменшення смертності сільського населення, оптимізації міграційних процесів серед сільської молоді через поліпшення профорієнтаційної роботи, активне впровадження політики зростання престижності праці та проживання в сільській місцевості [3, с. 15]. Село буде жити тільки тоді, якщо у ньому буде жити молодь. Ефективним способом мотивації проживання та сільськогосподарської зайнятості молодих кваліфікованих кадрів на селі повинна бути система пільг для дітей села: безкоштовне харчування у школах, забезпечення канцелярськими товарами та шкільною формою, створення умов, які дають змогу цікаво та змістовно проводити дозвілля (спортивні та дитячі майданчики, тенісні корти, стадіони).

Список використаних джерел:

1. Чистов С.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – 2-ге вид., доопрац. і допов. – К.: КНЕУ, 2004. – 440 с.
2. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки: підручник / В.М. Гриньова, М.М. Новікова. – К.: Знання, 2008. – 398 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
3. Присяжнюк М. Про необхідність і напрями поглиблення аграрної реформи / М. Присяжнюк, П. Саблук, М. Кропивко // Економіка АПК. – 2011. – №6. – С. 4-16.
4. ФАО Статистичний щорічник 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/economic/ess/en>

Шеин С.П., Филатова С.А.

Днепропетровский университет экономики и права имени А. Нобеля, Украина

РОЛЬ И ЗАДАЧИ ГОСУДАРСТВА В РЕГУЛИРОВАНИИ ЭКОНОМИКИ

Государственное регулирование представляет собой форму целенаправленного воздействия государства на экономику для обеспечения и поддержания ее функционирования в заданном режиме, изменения и развития экономических отношений и взаимосвязей.

Значимость государственного регулирования особенно актуальна в период трансформации от административно-командной системы к рыночной модели экономики, когда существенно усиливается потребность в жесткой координирующей структуре, оказывающей определенное влияние на формирование необходимых предпосылок становления конкурентной среды и развития совокупного рынка. В процессе формирования многоукладной рыночной модели экономики государство как регулирующий орган гарантирует стабильность воспроизводства, способствует устойчивой работе предприятий различного статуса как основных налогоплательщиков и непосредственных производителей материальных благ.

Участие в хозяйственной жизни общества раскрывается в работах многих экономистов. Еще А. Смит отмечал, что «видимая рука» правительства должна регулировать «невидимую руку» конкуренции. Проблемы государственного регулирования экономики раскрыты в трудах Дж.М. Кейнса, М. Фридмена, В. Леонтьева, Д. Гелбрейта, А. Маршалла, П. Самуэльсона, Д. Норта и др. Различия между концепциями сводятся к используемым методам государственного воздействия, вплоть до полного их отрицания.

Вопрос о роли государства в регулировании экономических отношений носит весьма проблематичный характер. Одни ученые-экономисты считают необходимым жесткое государственное регулирование всех отношений в сфере экономики, другие же – отбрасывают необходимость такого регулирования вообще. Отрицательными являются последствия как чрезмерного регулирования государством экономических отношений, так и полного невмешательства его в сферу экономики.

Мировой опыт экономической практики доказывает, что нет, и не может быть эффективной социально ориентированной рыночной экономики, основывающейся на современных научно-технических достижениях, без активной регулирующей роли государства. Реальная рыночная экономика никогда, даже на первых этапах ее становления не обходилась без вмешательства государства. Менялись лишь задачи, формы, инструментарии такого вмешательства и его масштабы.

Некоторые ученые, отмечая необходимость государственного регулирования экономики, подчеркивают необходимость его ограничения, подчиненность рыночному саморегулированию. Направление государственного регулирования экономики должно, во-первых, отражать границы переходного периода и не быть определяющими, во-вторых, оно должно быть подчинено цели ограниче-

ния методов государственного регулирования экономики, методам ее рыночного регулирования.

В системе «свободного» рынка нельзя обойтись без государства. Оно берет на себя функции, которые принципиально не может осуществить сам рынок. Это по крайней мере три функции:

- 1) обеспечение экономики нужным количеством денег;
- 2) регулирование так называемых «внешних» (или побочных) эффектов;
- 3) удовлетворение потребностей в «коллективных благах» (или в «общественных товарах»).

Указанные выше функции – это максимум того, что может делать государство в условиях свободного рынка, и одновременно минимум того, что оно делает в реальной рыночной экономике.

Государственное вмешательство в экономику связано с ограниченностью самого рыночного механизма. В учебниках «Экономикс» выделяют три глобальные задачи государства: *эффективность, справедливость и стабильность*.

Помимо этих глобальных задач, государство берет на себя обеспечение правовой основы и социального климата, способствующих эффективному функционированию рыночной экономики; компенсацию негативных сторон рынка; поддержку малого и среднего бизнеса; проведение фискальной политики – изъятия части доходов хозяйствующих субъектов с целью формирования государственного бюджета; обеспечение развития фундаментальных научных исследований стимулирует развитие таких направлений НТП, которые требуют вложения очень больших средств, длительных сроков окупаемости и связаны с большим риском. Это же касается развития новых отраслей с неясными перспективами.

Одним из важнейших направлений совершенствования государственного регулирования экономики при построении демократического правового государства является создание эффективной законодательной базы. Таким образом, эффективность государственного регулирования экономики прямо зависит от эффективности системы законодательства, от соблюдения принципов верховенства права (как основного начала построения системы права) и закона (как основы построения системы законодательства).

Вмешательство государства в экономику осуществляется только в той степени, которая требуется в целях поддержания устойчивости макроэкономического равновесия эффективной конкурентной среды, а также для контроля над теми рынками, на которых условия свободной конкуренции не осуществимы.

Государственное регулирование экономики осуществляется при помощи правовых, административных, экономических, а также прямых и косвенных методов.

Список использованных источников:

1. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К.: Знання-Прес, 2000. – 209 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

2. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залого. – Львів: Українські технології, 1999. – 640 с.
3. Національна економіка: навч. посіб. / за ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 287 с.

Шейн С.П., Филатова С.А.

Днепропетровский университет экономики и права имени А. Нобеля, Украина

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ В УКРАИНЕ

По оценкам зарубежных специалистов, современное экономическое положение в Украине определяется как критическое. С позиций зарубежных исследователей, в Украине медленно продвигаются реформы, не внедряются рыночные механизмы хозяйствования, ухудшается социальное положение населения, государство не выполняет свои обязательства как перед собственным народом, так и перед международными финансово-кредитными фондами и т.д. С такой оценкой можно согласиться лишь частично. Действительно, Украине пока что не удалось преодолеть процессы спада ВВП, остановить сползание экономики и снижение эффективности хозяйствования, снижения инвестиций при переходе к рынку. При этом следует признать, что исходные условия для развития рыночных механизмов в Украине были не только неблагоприятными, но и слишком сложными. Кроме формирования новых экономических отношений здесь создавалось новое государство. В течение длительного исторического периода структура государственного управления Украины формировалась как часть административной системы СССР. Лучшие профессионалы переводились на работу в Москву. В результате с провозглашением независимости Украина получила в наследство из советских времен управленческие кадры, недостаточно подготовленные к работе в столь сложных условиях. Политическая и экономическая ситуация вокруг Украины сформировалась так, что ее реформаторам не было отведено времени на расчеты и отслеживание различных вариантов развития, поэтому была принята общая концепция перестройки социалистической экономики, которая в значительной степени диктовалась МВФ, Всемирным банком и другими международными финансовыми учреждениями, предоставлявшими финансовую помощь Украине. Анализируя ход реформ с современных позиций, следует констатировать, что они продвигаются по определенному сценарию для всех стран социалистической направленности, однако в Украине они происходят медленнее и с меньшей эффективностью, чем в странах Восточной Европы и Балтии.

Украинские экономисты выделяют следующие основные направления государственного регулирования:

- формирование и разработка концепций и программ государственного регулирования и поддержки предпринимательства;
- определение системы отраслевых и региональных приоритетов для организации государственной поддержки предпринимательства;

- формирование законодательной базы, обеспечивающей условия эффективного развития предпринимательской деятельности;
- формирование финансово-кредитной системы и других элементов рыночной инфраструктуры для обеспечения предпринимательской деятельности;
- разработка системы поддержки иностранной и совместной форм организации предпринимательства и др.

Для улучшения экономического положения людей нужно наращивать потенциал государства.

Во-первых, необходимо привести функции государства в соответствие с его потенциалом. Если государство пытается сделать много, имея при этом ограниченные ресурсы, то чаще всего это наносит больше вреда, чем приносит пользы.

Во-вторых, необходимо закрепить потенциал государства путем активизации общественных институтов. Имеется в виду разработка эффективных норм и ограничений, которые бы позволили бороться с коррупцией.

Государственная политика и программы должны быть направлены не просто на содействие экономическому росту, а и на обеспечение справедливого распределения результатов рыночного развития, особенно – путем инвестиций в начальное образование и здравоохранение. Они также должны обеспечивать защиту имущественной и личной безопасности населения от каких-либо посягательств.

Поскольку в Украине рынок еще недостаточно развит, то государство должно взять на себя функции по его стимулированию. Здесь очень важно сделать разумный выбор между разными вариантами государственного вмешательства.

В условиях распыленности и непрозрачности каналов денежных потоков в государстве Национальный банк Украины не в состоянии наладить действенный контроль за их движением, не говоря уж об активном влиянии на формирование и использование государственного и местного бюджетов.

В настоящее время в Украине, по расчетам отечественных и зарубежных исследователей — самый высокий уровень теневой экономики, составляющий 60-70% ВВП. Такие структуры функционируют, не вкладывая своей доли в формирование ВВП, национального дохода и используя государственные средства (в том числе и предусмотренные для защиты необеспеченных слоев населения). Таким образом, субъекты теневой экономики дважды (или даже более) используют государственные средства, перекладывая все бремя переходной экономики на население Украины, на еще работающие предприятия. Следовательно, критичность состояния отечественной экономики как раз тем и характеризуется, что далее идти путем снижения уровня жизни населения и осуществлять реформирование за счет интересов народа невозможно. Следует искать собственный путь выхода из кризиса не за счет интересов людей, а за счет привлечения всех резервов и источников, способных поднять национальную экономику и обеспечить ее развитие. Такие резервы в Украине есть, но использовать их на практике пока что не удалось.

На основе снижения уровня налогообложения объектов предпринима-

тельской деятельности и учреждений бюджетной сферы необходимо разработать механизмы снижения уровня теневой экономики, расширения базы налогообложения. Для решения таких задач в Украине имеются весьма реальные условия. Со стороны государства необходимы конкретные действия, которые бы поощряли людей к расширению предпринимательской деятельности. В первую очередь это касается сферы малого и среднего бизнеса. В Украине бизнесовые структуры развиваются очень медленно и функционируют с низкой отдачей. Многочисленные социологические опросы предпринимателей показывают, что среди всех причин, тормозящих развитие предпринимательства, главными являются высокий уровень налогов, неотработанность законодательной базы защиты прав и собственности предпринимателей. Развитие предпринимательства даст возможность снизить остроту вопросов, связанных с занятостью населения. Государство, не имея средств на содержание трудоспособного, но не обеспеченного работой населения, должно создавать условия для его самообеспечения, самозанятости, однако не в сфере теневой экономики, а в русле перспективных направлений развития общества. Таким образом, следует подчеркнуть, что на основе снижения налогового бремени на функционирующие структуры и работающее население государство имеет реальные шансы успешно решать социальные проблемы.

Что касается государственного регулирования внешнеэкономической деятельности, то здесь следует сократить перечень экспортных и бартерных контрактов, которые должны регистрироваться в Министерстве внешнеэкономических связей и торговли Украины, а также отменить квотирование и лицензирование экспорта. Целесообразно изменить нормы украинского законодательства, регулирующие открытие и использование банковских счетов иностранными инвесторами и физическими лицами в украинских банках, что гарантировало бы упрощение процедуры открытия и использования таких счетов в национальной и иностранных валютах.

Кроме отмеченных направлений совершенствования правового обеспечения государственного регулирования в экономической сфере, следует разработать и внедрить соответствующую концепцию развития и совершенствования законодательства, которое будет регулировать отношения в экономической сфере и ее отдельных отраслях. Кроме этого, нужно также разработать такую структуру законодательства, которая бы содержала законы и подзаконные нормативно-правовые акты, отличалась логической последовательностью принятия таких актов и их согласованностью в рамках не только определенной отрасли законодательства, но и законодательства в целом.

Основными направлениями совершенствования государственного регулирования экономики Украины являются: преодоление имеющихся деформаций рыночных отношений, завершение формирования рыночной инфраструктуры; создание экономических, политических и социальных предпосылок реализации конкурентных преимуществ украинской экономики; усиление внимания государства развитию социальной сферы.

Список использованных источников:

1. Бункина М.К. Национальная экономика: учеб. пособ. / М.К. Бункина. – М.: АО "ДИС", 2000. – 210 с.
2. Градов А.П. Национальная экономика: курс лекций / А.П. Градов. – СПб.: Специальная литература, 2000. – 316 с.
3. Гринів Л.С. Національна економіка: навч. посіб. / Л.С. Гринів, М.В. Кічурчак. – Л.: Магнолія 2006, 2008. – 464 с.
4. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В.М. Гесця. – К.: Ін-т екон. прогнозув.; Фенікс, 2003. – 714 с.
5. Егоров В.В. Прогнозирование национальной экономики: учебник / В.В. Егоров, Г.Л. Парсаданов. – М.: Высш.шк., 2002. – 304 с.

К.т.н. Шептухина Л.И.

*Самарский государственный экономический университет,
Российская Федерация*

О МЕРАХ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ МОНОПРОФИЛЬНЫХ ТЕРРИТОРИЙ В САМАРСКОЙ ОБЛАСТИ

В период мирового финансового кризиса в полной мере проявились социально-экономические проблемы монопрофильных городских округов (моногородов) России, решение большинства из которых невозможно без участия государства.

На территории Самарской области расположено четыре городских округа, относящихся к категории монопрофильных: Тольятти, Чапаевск, Октябрьск и Похвистнево (табл. 1).

Все они, независимо от их экономического потенциала и состояния, являются опорными пунктами развития экономики региона. Именно в моногородах в 2009 г. производилось 37% его промышленной продукции (в докризисный период – 46%); здесь проживает 33% городского населения области. Как следствие, моногорода Самарской области заслуживают не упразднения, а поддержки со стороны государства, его повышенного внимания.

В каждом моногороде региона существуют собственные проблемы, которые обострились в условиях финансово-экономического кризиса. В условиях кризиса наиболее стабильная ситуация сложилась в г.о. Похвистнево. Однако Похвистнево на 90% зависит от деятельности местного подразделения нефтяной компании «Роснефть», т.е. от предприятия сырьевой ориентации. Поэтому можно говорить о том, что в случае нового финансово-экономического кризиса стабильность моногорода пошатнется.

Об ухудшении ситуации в моногородах свидетельствует и рейтинг городов Самарской области, согласно которому по некоторым позициям вчерашние аутсайдеры с диверсифицированной экономикой заняли первые места среди городских округов региона, а лидеры оказались на последних строчках. По мнению экспертов, это связано с неустойчивой структурой экономики большинства муниципалитетов региона, и в первую очередь, монопрофильных.

Таблица 1. Моногорода Самарской области

Название городского округа	Градообразующее предприятие	Функциональная ориентация	Основные социально-экономические проблемы
Тольятти	ОАО «АВТОВАЗ»	крупнейший в России центр автомобилестроения	снижение потребительского спроса на автомобили, производимые ОАО «АВТОВАЗ»
Чапаевск	ОАО «Промсинтез»	центр химической промышленности регионального значения (в прошлом – центр ВПК по производству химического оружия)	снижение потребительского спроса на продукцию ведущего предприятия города ОАО «Промсинтез»
Октябрьск	ЗАО «АвтоПластИнжиниринг»	малый по численности населения город, ориентированный на производство автокомпонентов	проблемы у поставщиков автокомпонентов, в т.ч. ЗАО «АвтоПластИнжиниринг»
Похвистнево	ЦДНГ-2 ОАО «Самаранефтегаз» НК «Роснефть»	малый по численности населения город, центр нефтедобычи	не связанное с кризисом, плановое снижение добычи нефти на местном подразделении НК «Роснефть» – ЦДНГ-2

Очевидно, что для комплексного решения рассмотренных проблем каждого моногорода необходимо разработать индивидуальную программу развития с учетом поддержки государства, поскольку единых рецептов нормализации ситуаций не существует. Тем не менее, существуют и некоторые общие пути решения проблем моногородов региона.

Прежде всего, нужно отметить, что для обеспечения экономического роста и повышения качества жизни населения моногородов необходимо создать механизм консолидации усилий государства, бизнеса и общества, поскольку рассчитывать на федеральную помощь моногорода области смогут лишь при условии софинансирования проектов регионом, муниципалитетом, частным инвестором либо институтом развития. Начать же следует с создания таких законодательных механизмов, которые сделают территории этих городов привлекательными для бизнеса, выгодными для инвестиций и развития производства.

Можно выделить 4 группы мер государственной поддержки, направленных на стабилизацию ситуации в моногородах региона:

1. Поддержка модернизации и диверсификации градообразующих предприятий.
2. Создание альтернативных производств и привлечение инвесторов.
3. Организационные меры.
4. Повышение качества городской среды.

Первая группа – меры по поддержке модернизации и диверсификации градообразующих предприятий моногородов. К ним относятся:

- государственные гарантии на реализацию проектов модернизации и диверсификации производства;
- субсидирование процентной ставки по привлеченным кредитам на реализацию проектов модернизации и диверсификации производства;
- налоговое стимулирование инвестиционной и инновационной деятельности;
- льготные условия поддержки со стороны банков с государственным участием.

Данные меры направлены в первую очередь на повышение конкурентоспособности существующих производств и предоставление свободы выбора населению. При этом важно по мере возможности использовать уже имеющуюся опытную и квалифицированную рабочую силу. Поэтому наряду с диверсификацией экономики, надо развивать и традиционные отрасли производства. Согласно данному принципу на базе Тольятти, самого крупного моногорода России, разработан проект технопарка «Жигулевская долина», объединяющий автомобильный, нефтехимический и аэрокосмический кластеры. Очень важна роль федеральных органов при предоставлении государственных гарантий на реализацию проектов модернизации производства. В этой связи в первую очередь необходимо обеспечить защиту капитальных вложений инвесторов.

Кроме того, не менее важной мерой государственной поддержки будет являться предоставление государственных льготных кредитов на реализацию проектов модернизации путём субсидирования процентной ставки. В настоящее время данный вид государственной поддержки не всегда осуществляется эффективно, хотя является достаточно действенным (например, в части пополнения оборотных средств предприятия). В этой связи не менее важной мерой стало бы продление срока предоставления бюджетных кредитов моногородам Самарской области с трех до пяти-семи лет. При этом предоставление налоговых преференций малому и среднему бизнесу в рамках инвестиционной и инновационной деятельности создаст мощный стимул для развития новых производств на территории моногородов.

Вышеназванные меры государственной поддержки позволят совершить плавный переход ко второй группе мер – созданию альтернативных производств по приоритетным направлениям развития моногородов региона, а также обеспечить приток дополнительных инвестиций в их развитие. В свою очередь, вторая группа может включать следующие меры:

- участие государства в создании благоприятных условий для инвесторов (подготовка инвестиционных площадок, создание инфраструктуры промышленных и технологических парков, создание особых экономических зон (ОЭЗ);
- привлечение институтов развития (Инвестиционный фонд РФ, ВЭБ, ВТБ) к реализации инвестиционных и инновационных региональных проектов;
- государственно-частное партнерство (концессионные соглашения по реализации проектов создания/реконструкции социальной и производственной инфраструктуры, долевое участие в уставном капитале юридических лиц, др.);
- поддержка предпринимательства (в т.ч. поддержка территориально-производственных кластеров субъектов малого и среднего бизнеса).

Особое внимание государства должно быть направлено на формирование инвестплощадок, создание инфраструктуры промышленных и технологических парков, а также особых экономических зон. К сожалению, в настоящее время создание ОЭЗ предусмотрено только в г.о. Тольятти. Возможно в будущем, оценив преимущества развития бизнеса в этом моногороде, государство примет решение создать особую зону и на территории других моногородов Самарской области.

Государство может способствовать привлечению средств достаточно крупных институтов развития в целях реализации инвестиционных региональных проектов монопрофильных территорий. Как показывает практика, данная мера может послужить достаточно мощным внешним импульсом развития альтернативных производств. Тогда как долевое участие государства в уставном капитале градообразующих предприятий на основе механизма государственно-частного партнёрства позволит сократить собственные издержки производства, позволяя тем самым погасить долги по зарплате, прочую кредиторскую задолженность и заниматься реализацией свернутых социальных программ. Также государство может оказать информационную, методическую и образовательную поддержку процессам активации и развития кластеров, что будет способствовать развитию предпринимательства и обеспечению занятости.

Приток новых инвестиций, в свою очередь, может обеспечить улучшение имиджа моногородов региона и создание их брендов. Как известно, бренд привлекает творческих профессионалов, которые не только обладают знаниями, но и умением что-то делать. Вслед за ними приходят бизнес и инвестиции. Помощь государства в данном случае может заключаться в стимулировании деятельности профессиональной команды кризис-менеджеров, прибывшей со стороны, для разработки имиджа градообразующего предприятия, совершенствования его маркетинговой стратегии.

Третья группа мер государственной поддержки – организационные меры, в том числе:

- совершенствование нормативно-правовой базы в части создания дополнительных стимулов экономической активности на местах (например, создание особых экономических зон регионального уровня; разработка целевых программ развития территорий);
- решение вопроса о передаче неиспользуемых земель из федеральной собственности в собственность субъекта РФ или муниципалитета;
- мероприятия по повышению мобильности трудовых ресурсов;
- мероприятия по подготовке и переквалификации кадров.

Среди организационных мер надо отметить такую важную меру, как совершенствование нормативно-правовой базы в части создания дополнительных стимулов экономической активности в моногородах региона. Здесь важно заняться созданием нормативно-правовой базы для разработки индивидуальных целевых программ каждого из четырёх моногородов, поскольку существовавшие до 2009 года областные целевые программы утратили силу в связи с сокращением возможностей областного бюджета.

Вопрос об установлении упрощенного порядка предоставления земельных

участков из федеральной собственности в собственность субъекта РФ или муниципалитета под строительство новых производств также является прерогативой государства и весьма важной организационной мерой поддержки моногородов области.

Ментальность людей, которые много лет проработали на одном предприятии, иногда целыми династиями, как правило, не включает в себя такие качества как склонность к изменениям, желание попробовать себя в незнакомом деле. Поэтому государство, реализуя все вышеуказанные меры, будет косвенным образом содействовать и реализации мероприятий по повышению мобильности трудовых ресурсов, переподготовке кадров. К таким мероприятиям можно отнести не только повышение зарплаты, но также и возможность повышения квалификации, реальные перспективы профессионального и карьерного роста.

Четвертая группа мер направлена на повышение качества городской среды моногородов Самарской области и включает:

- стимулирование развития социальной инфраструктуры (здравоохранение, образование, культура, спорт);
- осуществление мероприятий по капитальному ремонту жилого фонда и ликвидации аварийного и ветхого жилья;
- реконструкцию и модернизацию городских инженерных сетей, водозаборных и очистных сооружений, объектов тепло- и энергоснабжения;
- реконструкцию и строительство дорожной сети;
- реализацию мероприятий, направленных на внедрение энергосберегающих технологий в ЖКХ и городском хозяйстве.

Что касается 4-ой группы мер государственной поддержки, то на первый план здесь выдвигается стимулирование развития социальной инфраструктуры. В этой связи оптимальным способом реализации данной меры станет формирование нового дизайна взаимодействия регионов и корпораций в социальном секторе моногородов, который подразумевает совмещение формальной и фактической ответственности, закрепление ее за государством. В этом случае возможно сохранение финансирования социальной инфраструктуры, в том числе путем привлечения межбюджетных трансфертов в бюджет Самарской области и монопрофильных городских округов, обеспечение социальной стабильности. В результате реализации данной меры произойдет снижение расходов предприятий моногородов в среднем на 15%, что весьма существенно в сложившихся условиях.

Таким образом, проблемы моногородов Самарской области требуют не сиюминутного вмешательства государства, а являются стратегическим вопросом, подход к решению которого должен быть осуществлен не в виде краткосрочных мер экстренной поддержки, а в формате долгосрочной программы развития монопрофильных территорий.

Шестопалова А.В., Канащ Ю.И., Самохвал А.Л.

Днепропетровский университет экономики и права имени А. Нобеля, Украина

ОСНОВНЫЕ МЕТОДЫ И ФОРМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ

Необходимость осуществления экономических функций предполагает наличие у государства определенного инструментария. Ниже речь пойдет об основных формах и методах государственного вмешательства в экономическую жизнь общества, т. е. о способах государственного регулирования экономики.

В условиях рынка **государственное регулирование экономики** — целенаправленное воздействие правительства на отдельные сегменты рынка с помощью микро- и макроэкономических регуляторов с целью обеспечения равновесного роста всей экономической системы (речь идет о динамичном состоянии общего равновесия, когда достигается стабильное ежегодное увеличение объемов национального производства при полной занятости экономических ресурсов и низких темпах инфляции, т. е. стабильном уровне цен) [1].

Все используемые правительством регуляторы экономической жизни общества можно отнести либо к способам прямого, либо к способам косвенного влияния на экономику [2].

К методам прямого государственного регулирования относятся: 1) государственные контракты и государственные заказы; 2) государственное ассигнование и дотации. В зависимости от экономической роли государственное ассигнование может выступать в виде: субвенции; субсидии; государственные дотации; лицензирование и квотирование внешнеэкономической деятельности; прямые расходы правительства; установление фиксированных цен и тарифов; установление государственных стандартов и нормативов (экономических, социальных, пищевых, экологических, санитарных, фармацевтических, ветеринарных и др.).

Методы непрямого государственного регулирования основываются на товарно-денежных инструментах. К таким методам относятся: налогообложение, уровень налогообложения, система налоговых льгот; регулирование цен; плата за ресурсы, проценты за кредит и кредитные льготы; таможенное регулирование экспорта и импорта, валютного курса и условий функционирования валютного курса.

Помимо приведенной классификации, методы государственного регулирования экономики возможно подразделить на: правовые — система законов и законодательных актов, регулирующие социально-экономические процессы; экономические — система финансовых и материальных стимулов, созданная государством и направленная на субъектов хозяйствования; административные — методы, которые основываются на силе государственной власти; данные методы также называют императивными; неформальные методы — это методы, основанные на культурных и национальных традициях, религиозных особенностях, менталитете нации, психологии и формировании общественного мнения и т.д. Реализация функций государственного регулирования экономики в практической деятельности осуществляется в виде конкретных форм государст-

венного регулирования экономики, каждой из которых соответствует определенный набор средств и инструментов.

Формы государственного регулирования экономики – это общие направления регулирования социально-экономических процессов, которые происходят в стране [3].

- бюджетно-налоговое регулирование – связано с функционированием государственных финансов, формированием государственного бюджета и государственных затрат, направлено на реализацию целей социально-экономического развития; основными инструментами государственного регулирования экономики являются государственный бюджет и налоговая система страны;

- кредитно-денежное регулирование – деятельность государства, направленная на обеспечение экономики полноценной и стабильной валютой и регулирование денежного обращения в соответствии с потребностями экономики; основными инструментами государственного регулирования экономики являются эмиссия денег, проведение учетной политики, установление официальных банковских резервов, количественное ограничение кредита, валютное регулирование, операции на открытом рынке;

- мероприятия административно-экономического регулирования – предусматривают мероприятия административного и экономического характера, направленные на создание условий для функционирования рыночной системы и реализации социальных целей общества; основными мероприятиями являются монополизация экономики, приватизация, национализация, перераспределение амортизационных отчислений, формирование системы государственных норм и стандартов и т.д.;

- ценовое регулирование – влияние государства на рыночное ценообразование с помощью законодательных, административных и судебных мероприятий с целью осуществления конъюнктурной и структурной политики, сдерживания инфляции, стимулирования производства, повышения конкурентоспособности национальной экономики и т.д.

Таким образом, государственное регулирование экономики – это совокупность форм, методов и инструментов, с помощью которых государство влияет на деятельность субъектов хозяйствования, рыночную конъюнктуру с целью создания нормальных условий функционирования рынка и решения социально-экономических проблем общества. Эффективность рыночной экономики как системы, является границей государственного регулирования.

Список использованных источников:

1. Формы и методы государственного регулирования экономики [Электронный ресурс] // Современная экономическая теория. – Режим доступа: <http://modern-econ.ru>
2. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К., 2001. – 209 с.
3. Шамхалов Ф.И. Государство и экономика: основы взаимодействия: учеб. для вузов / под ред. Ф.И. Шамхалова. – М.: Экономика, 2000.

ЗМІСТ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

<i>Islamutdinov V.F.</i> Innovation branch development as Markov process.....	3
<i>Богославець О.Г.</i> Шляхи удосконалення механізмів територіального управління туристично-рекреаційним комплексом регіону.....	5
<i>Булат М.А.</i> Основні проблеми фінансування доходів та видатків інноваційно-інвестиційного спрямування в АПК.....	8
<i>Булат М.А., Бут О.С.</i> Основні методи впровадження інноваційних компонентів в облік розрахунків з постачальниками і підрядниками.....	10
<i>Булат М.А., Перекіньська А.Ю.</i> Основні проблеми на шляху впровадження інноваційних компонентів в організацію обліку реалізації сільськогосподарської продукції.....	13
<i>Гейко Л.М., Бойко О.С.</i> Місце стратегії економічного та соціального розвитку регіону у державному регулюванні економічних процесів.....	15
<i>Голованова Г.Є.</i> Участь молоді у розвитку аграрного підприємництва.....	18
<i>Гончар О.В.</i> Впровадження системи управління якістю в органах державної статистики України.....	20
<i>Дичка М.В.</i> Застосування державно-приватного партнерства у санаторно-курортній сфері.....	23
<i>Жидкова И.Ю.</i> Проблемы и перспективы реформы досрочных пенсий в Российской Федерации.....	26
<i>Замковий О.І.</i> Корпоративний стиль в управлінні комунальною власністю.....	33
<i>Здирко Н.Г., Загребельна К.О.</i> Державне регулювання розвитку фермерських господарств.....	35
<i>Зинченко Н.П., Філатова С.А.</i> Государственное регулирование экономики и методы его организации.....	37
<i>Караїм О.А.</i> Державне регулювання процесів використання ландшафтного потенціалу.....	39
<i>Каряка А.О., Полянецька О.В., Філатова С.О.</i> Роль держави у механізмі регулювання економіки.....	42
<i>Кислухина И.А.</i> Анализ основных программных документов, регулирующих развитие лесного сектора экономики Ханты-Мансийского автономного округа – Югры.....	46
<i>Крочук В.М.</i> Особливості управління витратами в системі фінансової безпеки автотранспортної галузі.....	52
<i>Лавер В.О.</i> Нечіткі моделі розподілу витрат на виробництво продукту особистого споживання.....	53

<i>Левченко А.А., Гончар А.А.</i> Методологія державного регулювання економіки в Україні.....	56
<i>Лейтман М.Л.</i> Государственное регулирование экономики: современные тенденции.....	58
<i>Леонова Е.И.</i> Методические разработки по бюджетному финансированию материально-технической базы ВУЗов на основе поголовного принципа.....	60
<i>Макаренко Ю.П.</i> Основні напрямки вирішення проблеми диспаритету цін для аграрних підприємств малого бізнесу.....	62
<i>Матвієнко О.Л., Петрук М.С., Рейзер В.С.</i> Работа державної служби зайнятості у сфері кадрового забезпечення економіки.....	64
<i>Матев Н.А.</i> Роль обучения и профессиональной ориентации молодежи в решении проблем занятости и безработицы в Приморском крае.....	67
<i>Мудрік О.Г., Акименко Н.В.</i> Дослідження напрямків вирішення проблеми утилізації вторинних продуктів виноробства на основі використання інноваційних технологій.....	71
<i>Перекатиева Т.А.</i> Основы формирования предпринимательской среды в регионе.....	73
<i>Петровська І.П.</i> Інноваційний розвиток країн лідерів: тенденції та перспективи для України.....	79
<i>Покотілов І.П.</i> Прогнозування сценаріїв стратегій розвитку морських перевезень.....	82
<i>Присяжнюк О.О.</i> Механізм управління державним боргом України.....	86
<i>Самсонов Р.А.</i> Основные направления совершенствования экономико-правовых механизмов бюджетного процесса в Российской Федерации.....	89
<i>Фишер О.В.</i> Теоретико-правовые проблемы налогового регулирования электронного бизнеса.....	92
<i>Шевченко Т.І.</i> Державне регулювання розвитку сільських територій як складова соціально-економічної політики країни.....	96
<i>Шейн С.П., Филатова С. А.</i> Роль и задачи государства в регулировании экономики.....	99
<i>Шейн С.П., Филатова С. А.</i> Основные направления регулирования экономики в Украине.....	101
<i>Шептухина Л.И.</i> О мерах государственной поддержки монопрофильных территорий в Самарской области.....	104
<i>Шестопалова А.В., Канаиш Ю.И., Самохвал А.Л.</i> Основные методы и формы государственного регулирования экономики.....	109

Наукове видання

Мови видання: українська, російська, англійська

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
«АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ»
(24-25 листопада 2011 року)

У шести томах

Том 6. Державне регулювання економічних процесів

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К.О.
Технічний редактор Капуш О.Є.

Здано до друку 18.11.11. Підписано до друку 22.11.11.
Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – різнограф.
Ум.др.арк. 7,28. Тираж 100 пр. Зам. № 1111-06.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 3618 від 6.11.09р.

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Поштова адреса: Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402

тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com
e-mail: conf@confcontact.com

